

Příloha č. 1

*Zápisy ze schůzí předsednictva ÚV KSČ o zemědělské politice po únoru 1948.
(14. října 1948, 2. prosince 1948, 24. ledna 1949 a 14. března 1949).*

Zápis

ze schůze širšího předsednictva ÚV KSČ, konané dne 14. října 1948.

(Nekontrolováno. 3 výtisky.)

Přítomni: soudruzi Gottwald, Slánský, Bareš, Čepička, David, Dolanský, Ďuriš, Erban, Fierlinger, Frank, Geminder, Gregor, Jankovcová, John, Klement, Kopecký, Kopřiva, Krajčír, Krosnář, Nejedlý, Nosek, Nový, Smrkovský, Široký, Švermová, Zápotocký.

Omluveni: soudruh Clementis.

Přizván: k bodu I./ s. Sova.

I. Otázky zemědělské politiky (s. Ďuriš).

s. Ďuriš: Materiál jste četli, netřeba proto opakovat. Snad bude třeba jen zdůraznit některé body z politické části materiálu. Dělíme problém zemědělské politiky na dvě části: na dobu před únorem a na dobu po únoru.

O době před únorem nebudeme mluvit, protože to všechno a všichni znají. Musíme se koncentrovat na období po únoru.

Jsou zde tři úkoly:

omezování kapitalistických živlů na vesnici, postupné přebudování malovýroby ve velkovýrobu a státní statky. Jak omezovat kapitalistické prvky na vesnici. Jde o to, jak rychle to půjde. Je to dlouhý vývoj. Bylo by dobře družstva podporovat v tom rychlejším vývoji, než by nás v tom mohl podporovat střední rolník. Jaké jsou formy boje proti kapitalistickým živlům, proti kulakům: je to otázka půdy. V ústavě máme zaručeno 50 ha. To je nejdůležitější základna. Říkáme, že v tomto případě nemusíme ústavu měnit, ale máme možnost, aby sami rolníci porušovali ústavu. Například neplní dodávky a my můžeme na něj uvalit sankce. Když neplní dodávky, můžeme zvýšit splátky, nebo odejmout příděl. Je tu problém se scelováním. Došli jsme k tomu, že scelování ztrácí na významu, leda tam má význam, kde jsme o to bojovali a tam, kde chceme dokázat význam scelování, kde bychom jím mohli bít statkáře, nebo získat půdu pro družstva. Dalším problémem je otázka strojního vybavení. Je několik forem, jak na to jít. Uvažovali jsme o tom v Hospodářské radě. Další věcí je finanční oslabení kulaků. Soudr. Dolanský to vzal na sebe, že budou projednány finanční problémy (daňová politika). Druhým hlavním úkolem je přebudování malovýroby ve velkovýrobu zemědělskou. To je pro nás nejtěžší problém, jelikož sami dosud nejsme dost jisti a třeba jít na to obezřetně. V návrhu je tato část nejvíce rozvedená. Malý a střední rolník bude v tom nejvíce kolísat vzhledem k jeho tváři. Současně při zavedení velkovýrobních forem musíme malého a středního zemědělce držet, dokud nemáme velkovýrobu. Třeba si uvědomit, jak zdlouhavá práce to bude a bude třeba, abychom malovýrobce ještě podporovali.

Podmínky proto jsou: síla našeho průmyslu, dále naše dovednost, ukázat straně a malým rolníkům, že to děláme v jejich zájmu a že i teď budeme stát po jejich boku a budeme je podporovat (finančně atd.). Dále, že to musí dělat oni sami, malí a střední rolníci.

S tím souvisí nacionalisace půdy. V SSSR se hned od začátku nacionalisovalo. U nás nemáme půdu nacionalisovanou.

Říkali jsme, když omezíme obsah vlastnických práv plánováním, zakážeme zcizování půdy, tento pojem čím dále tím více oslabíme, bude se posuzovat kolektivní morálka a tento problém se snáze vyřeší, když bude oslaben.

Proto nebudeme pro nacionalisování, ale omezíme zcizování půdy. To jsou obtíže.

V Československu máme na dvou stranách určité výhody: síla našeho průmyslu (70% kapacity celého národního hospodářství), silná mechanisace zemědělství, hustá síť družstev, síla dělnické třídy na rozdíl od ostatních kapitalistických států a velká bystrost zemědělského lidu (vyspělost). Celý postup je závislý na tom, jak dalece to bude mít formy třídního boje proti kulakům. Když to bude mít ráz třídního boje, můžeme si dovolit víc. Když to bude dále platit: venkov jedna rodina, musíme postupovat pomaleji. Nyní můžeme postupovat ve formě izolování velkých rolníků, jako tomu bylo před únorem.

Dále je otázkou, jak spojovat kontraktaci a družstva. Nejdůležitější kapitolou je nebezpečí, které hrozí v období přechodu. Na jedné straně tam, kde budeme zavádět velkovýrobní formy, nastanou zpočátku určité těžkosti. Kolektivní morálka ještě není. Víme to ze zkušeností se státními statky. I ženy například méně rozumějí kolektivní morálce než muži. Jistě se setkáme s těžkostmi. Ani v SSSR tomu jinak nebylo. Pokud šlo jen o vzorná kolektivní hospodářství, tak to šlo dobře. Ale jakmile se přešlo ke všeobecné kolektivisaci, nastaly těžkosti. Současně s těžkostmi bude nám malovýroba sabotovat. To znamená, ze dvou stran těžkosti. To také znamená soustředění všech sil na opatrný postup. Jaká opatření třeba udělat, aby se nebezpečí zmenšilo? Někdo říká, když uvidíme, že rolníci budou sabotovat, může nás to donutit k rychlejšímu postupu, když už bude jasné, že rolníci to nemyslí dobře. Je jisté, že jak u malo- tak u velkovýroby, i u kulaků budeme musit postupovat opatrně. Záruky, jak to dělat, aby nebezpečí bylo menší: aby vláda podporovala všude to, kde začíná a zavádí se velkovýroba, aby byly vidět hned nějaké úspěchy. Abychom zaručili pořádek v malovýrobním sektoru, bude třeba zavést hned kontraktaci a výrobní družstva. Bylo by nebezpečné uvolnit volný trh. Rolníci si už zvykli dělat závazky. volný trh by byl nebezpečný. Naopak, je třeba čím dále tím více je vázat.

Třetím hlavním úkolem je budovat státní statky. To, co budeme mít ve vlastních rukou, to máme jisté. Chceme podporovat malovýrobu, ale ne na úkor státních statků. Především třeba podporovat státní sektor bez ohledu na malovýrobní sektor. Vykupovat všechno, co potřebujeme, a především zajistit sektor náš.

Záruka: Ta družstva, která máme v rukou zesílit a dát do pořádku, protože při výkupu to souvisí s náladami.

Posledním úkolem je: vybudování státních statků. Tak je třeba se dívat na předložený materiál a na usnesení.

Mechanisace. Před válkou měly nejvíce mechanisace velkostatky. Nyní to jsou družstva a státní statky. Je to však dosud nedokonalé. Je to již téměř polovina obcí, která má strojní družstva. Stroje jsme přidělovali především do družstev. Nyní družstva přestala kupovat stroje. S mechanisací souvisí problémy státních strojních stanic. Budeme mít na 300 strojních stanic (nyní je asi 50 traktorů v jednom obvodu). Státní strojní stanice budou mít absolutní většinu nebo všechny strojní stanice. Ale myslím, že i pro družstva musíme přenechat stroje, alespoň menší, aby rolníci mohli přes družstva přecházet k velkovýrobním formám, k universálním a ostatním družstvům. Místní družstva jsou pro výrobu nejdůležitější. Doporučuji dát jim traktory alespoň menší.

Pokud jde o státní strojní stanice - je to také otázka personálu. Na konec je tu ještě problém: jaké stroje mají být ponechány pro státní strojní stanice, jaké mají být přidělovány družstvům a jaké jednotlivcům.

Podle našeho názoru mají dostat těžké stroje, speciální (klíčové) státní strojové stanice, menší stroje místní družstva. O mlátičkách jsme se ještě nedohodli. Kdyby byly všechny mlátičky státní, měli bychom kontrolu obilí. To je dosud ještě problémem. Naopak mlátičky jsme měli hned rozebrány a rolníci je hodně používají.

Pokud jde o strojní družstva: dnes máme 5.600 strojních družstev a blížíme se 6.000. Vývoj šel pomalu. Důležité je, že je 150.000 členů družstev. Jen 4% členů jsou však malí rolníci. 90% jsou rolníci do 20 ha. Družstva jsou všelijaká. Těch falešných družstev už není tolik. Stále se to zlepšuje. Nedá se to dobře zkoumat. Je tam 15 družstevníků, z toho je 14 falešných. Státní statky: jak vypadají? Mají jen 1% obhospodařované půdy. Nyní se blížíme ke 2% zemědělské půdy. Kromě toho je zde ještě veřejně obhospodařovaná půda, celkem asi 15% celkové zemědělské půdy. Nyní vypadne z toho armáda, některá místa. Když na to půjdeme šikovně, mohli bychom mít už nyní oněch 15%. Na základě dalších opatření mohli bychom získat ještě další zemědělskou půdu. Pokud jde o lesy, vlastníme absolutní většinu 53%. Hospodářství lesů je aktivní. Statky jsou pasivní. Až na pasivní stránku převyšují státní statky všude soukromý sektor ve výrobě. Dojivost například má být 4,10 litrů. Státní statky mají 5 litrů. Státní statky plní plán co do dojivosti na 128%.

Správný výnos ze soukromého sektoru se nedovíme. Odhady nejsou rozhodující.

Dojivost také záleží na různých podmínkách. Na státních statcích žijeme z podstaty.

Pokud jde o družstva: Máme 22 výrobních družstev, která byla založena z vlastní iniciativy od r. 1945. Podporovali jsme je během 3 let částkou 8 mil. Máme přehled o jejich strojním parku, mají úvěr. Práci zvládnou s jednou třetinou počtu osazenstva, jak je tomu v soukromém sektoru. Když byly těžkosti, ztráceli se jim členové. Ale na druhé straně přibírají nové členy. Všeobecně splňují a předávají kontingenty. V obcích družstva odvádějí třikrát tolik mléka, co soukromý sektor.

V živočišné výrobě jsou největší těžkosti. Říkali jsme, že postavíme určité jednotky. Vypočítali jsme si, kolik pro tyto jednotky potřebujeme materiálu, kolik krmiv apod. a udělali jsme několik jednotek pro různé potřeby. Formulovali jsme na základě toho, co bude nutno dělat a jak zajistit materiál (stavební), pokud jde o selata, a pokud jde o finanční stránku. Na státních statcích už jsme to zahájili. Kupujeme selata, obnovujeme budovy, když je třeba, stavíme nové, a když to tak půjde, máme předpoklad, že bychom to udělali se Slovenskem, jestliže dostaneme krmiva. Když budeme mít hlavně krmiva zjištěna, tak si to můžeme dovolit. To by byla jedna z hlavních záruk, neboť to znamená tuky. Na této základně bychom si pro příští rok mohli pomoci, než budou společná hospodářství. Jiná věc jsou telata. Rolníci nechtějí odchovávat telata. U rolníků nemáme záruku, že řádně osévají půdu. Myslíme proto, vykupovat telata na státních statcích je vychovávat, aby nebylo nebezpečí, že se bude vybíjet. Je fakt, že rolníci ušlechtilá semena nekupují.

Pokud jde o slepice, je třeba je jednak krmit, jednak chovat. Jde o to, jak dopadneme v soukromém sektoru. Je to celkem aktivní podnik. Někdo říká, že je škoda, dát na to krmiva. Pokud jde o prasata, tak se nám výkrm vyplácí, kdybychom místo toho musili nakupovat maso v cizině.

Pastvinářská družstva: Zakládali jsme je, protože rolníci neobsazovali půdu. Nechali jsme to na jejich libovůli a neobsazovali nám to. Musili jsme to vzít do rukou a využili jsme to za velkých obtíží. Družstevníci tam nebyli. Musili jsme použít cizích pracovních sil. Nakonec byl tu problém,

držet družstva na základě obětí, anebo nechat je plavat. To, že jsme to dělali, nám prospělo, že máme nyní velké zkušenosti. Osvědčily se tam nové formy. Teď máme možnost převést část do státních statků, dobré ponechat a udělat z nich skutečná družstva, to znamená, všichni, kteří tam pracují, musí být členy družstva. Jestli to dokážeme, udělat potom z toho výrobní družstvo, když ne, tak převést do státních statků. Dosud se nemůžeme přímo na nic spolehnout. Dokonce ani strana v tom není docela nezatížená (často jsou do různých afér zapletena okresní vedení). Máme velké těžkosti. Na jeden hektar činí zadlužení 6.000 Kčs. Na to, že to jsou nové formy, kde se investuje, není to mnoho.

Pozemková reforma:

Celkem bychom za přiděly, rozdělené v rámci pozemkové reformy, měli dostat 13 mld. Kčs. Z toho máme dosud přímo na splátkách 800 milionů Kčs. Půdu můžeme jediné vzít, když neplatí. Už teď se rolníci hlásí, že nebudou platit, když za rok se jim to stejně vezme, nebo bude z toho výrobní družstvo. Bude problém, jak peníze od nich dostat. Na druhé straně můžeme říci, jestliže přejdou k velkovýrobním formám, můžeme jim jejich dluhy snížit.

Pokud jde o usnesení, třeba rozhodnout, jestli máme státní strojní stanice oddělit od státních statků.

Má to své výhody, že se mohou vrhnout na sektor rolnický. U nás přišli na to, že státní statky by si všechno obstarávaly samy.

Další věcí je, jak rychle převzít okresní strojní družstva. Jsou důležitá, protože přes ně můžeme ovládat všechna strojní družstva.

Dále třeba rozhodnout, jestli mají rolníci platit in natura. Rolníci raději dávají peníze.

Třeba také rozhodnout, které stroje kam dát. To je, pokud jde o mechanizaci.

Pokud jde o státní statky, rozhodli jsme se, že oddělíme statky od lesů. Průmyslové podniky pustíme od státních statků až na pily. Velké pily dáme národnímu průmyslu. To, co zůstane na pilách u státních statků, zůstane zároveň součástí průmyslu národního, pokud jde o plánování a pod.

Nové úkoly živočišné výroby a ostatní výroby. Doporučuji ve všech sektorech udělat vzornou jednotku, abychom to mohli vyzkoušet na státních statcích. Pokud jde o výrobní družstva, musíme ještě o tom jednat, jak na to půjdeme. V Sovětském Svazu dělali napřed vzorné jednotky, na kterých se učili. My to budeme musít dělat obdobně, abychom se my a rolníci na tom učili. Pro tuto věc bychom měli mít finanční rezervu.

Další problém je scelování, a jestli se má dělat.

Potom, jestli máme provádět definitivní zaknihování a jak ceny vymáhat.

s. Slánský: Jak oceňuje soudr. Ďuriš svůj aparát na ministerstvu zemědělství?

s. Ďuriš: Na ministerstvu zemědělství bylo do února 320 členů KSČ, nyní jich je 800. Z členů z roku 1945 jsou jen jednotlivci starší komunisté. Jinak vedoucí oddělení jsou tzv. noví komunisté. I nejlepší komunisté, až na několik výjimek, jsou politicky nezkušení a odborně zatížení starou školou. Když například projednáváme s Náprstkem nové formy, stále se vrací ke starým formám. Pokud jde o odbornictví. Aparát je jeden z nejtěžších problémů. Třeba zesílit především ne odborníky, ale podobně, jako v SSSR rozumnými rolníky a dělníky, pokud jsou spolehlivými komunisty. Z JSČZ chceme polovinu poslat domů a agronomy vezmeme k nám.

s. Smrkovský: Pokud jde o konfiskovanou půdu: 2,400.000 ha v pohraničí a ve vnitrozemí. Do drobných přidělníků zemědělcům bylo rozděleno 1,100.000 ha, ostatní připadlo státu. Odhad přidělené půdy činí 11 ½ mld. Kčs, odhad už je proveden. Přídělníci bylo na splátkách zapláceno 1 ½ mld. Kčs. Jeden ha přidělené půdy je podle toho za 10.000 Kčs. To je průměr dobrý.

Pokud jde o revisi 1. pozemkové reformy. Bylo zabráno 900.000 ha. Přídělníci dostali 300.000 a stát 600.000 ha, hlavně lesy.

Třeba rozhodnout: za zabranou půdu měli bychom zaplatit 9,800 mil. Kčs. Zákonem je stanoveno, že počínaje 1.1.1948 má NPF vyplácet 1% amortisace. Nevíme, jestli bychom neměli zákon v této věci novelisovat, protože právně jsme vázání k tomu, abychom dávali peníze. V podstatě máme majitelům půdy, kterým jsme ji sebrali, platiti 80% obecné ceny. Do přidělu se dostane tato půda za 90% obecné ceny. Třeba znát stanovisko předsednictva strany, co s tím máme dělat, protože nás zákony nutí, abychom v této věci něco udělali. Podle našeho názoru bychom měli zákon novelisovat. Také bude třeba, všechny zákony o pozemkové reformě unifikovat podle vzoru znárodnovacích zákonů v průmyslu. Máme mnoho případů, kdy se konfiskace provedla neprávem. Je rozdělena i půda, která fakticky nebyla konfiskována. V pohraničí u smíšených manželství. Dosud s tím nic neděláme a rádi bychom to vyřešili unifikací zákonů o pozemkové reformě.

Dostaneme z konfiskace, revise a poslední pozemkové reformy 17 mld. Kčs a jen z části by stát sám platil.

Máme velmi málo půdy pro stát. Celkem asi 3%. V příštích letech se budeme muset opírat o státní statky a proto potřebujeme větší půdní základnu pro stát.

Také družstva mají málo půdy. Pro rolníky, kteří do výrobních družstev půjdou, bychom musili půdu opatřit. Z nové pozemkové reformy bychom mohli získat 350.000 ha. Dala by se nově stanovit existenční minimum co do výměry. Dosud je to 5 - 8 a 15 ha. Kdybychom snížili exist. výměru na opravdu existenční minimum, měli bychom určité rezervy.

Půda v pohraničí: mezi osídlenci je stálý pohyb. Dosídlení půdy bychom ztížili, pokud jde o půdu a uvolněnou půdu by dostal stát jako rezervu pro družstva nebo pro státní statky. Pro budoucnost je ještě možnost volného prodeje půdy. Je vázán pouze povolením úřadů a výměrou existenční. Půdu by si mohli kupovat jen na doplnění existenční výměry jen v rodině. Ostatní by přednostně přišlo státu pro půdu rezervní. Pokud jde o půdu pachtovanou, je v rukou okresů 600.000 ha půdy v drobném pachtu. V případě potřeby bychom mohli zákony v tom smyslu novelisovat, že by přednostní právo měla výrobní družstva.

Výrobní družstva. Na venkově jsou v tom ohledu smíšené pocity. Po zprávě inform. byra a v souvislosti s cestou delegace zemědělských pracovníků do SSSR je otázka výrobních družstev na venkově na denním pořadu. U sedláků jsou obavy, ale na druhé straně se prý v krajích o tom diskutuje i sympaticky, pozitivně. Jsou už konkrétní případy, takže je třeba, s tímto problémem se vypořádat. Mluví se též o družstevním chovu prasat. Pro to je velká nálada. Někteří soudruzi říkají, že družstevní chov prasat není žádný pokrok. Jednotliví zemědělci budou na tom individuálně bohatnout a není to prý žádný pokrok. Jsem proto, aby byl družstevní chov prasat podchycen. Podmínky pro to na vesnici jsou. Chtěli bychom to různým způsobem držet v rukou (krmné dávky, úvěry) a měli bychom základ pro živočišnou výrobu. Dále, jak rozřešit věc, kdyby zemědělci šli do výrobních družstev a přinášeli tam různě velké usedlosti? Jaký bude poměr při rozdělování? Jedním hlediskem bude vykonaná práce, druhým by musila být výměra půdy, kterou

zemědělec s sebou přinese. Musili bychom aspoň pro první dobu vyjádřit poměr půdy.

Distribuce a družstva. Jestliže chceme socialisační proces na vesnici držet v rukou, musí být otázka distribuce zemědělských výrobků úzce spojena se zemědělskou politikou. S distribucí jsou velké potíže. Bylo by správné spojit otázku dodávek spotřebních statků s tím, jak vesnice plní své povinnosti vůči státu. Kolika procenty plní své povinnosti vůči státu, tolik procenty plní stát své povinnosti vůči vesnici. Takto třeba spojit distribuci s dodávkami zemědělců. Celý proces bude mít co dělat s družstevní organizací jako takovou. Bylo řečeno, že mají být družstva přebudována jako družstva universální. Těžisko těchto družstev bylo v okresech. Jde o to, přenést to na vesnici, aby tam byly sekce okresních výrobních družstev. Nedílnou součástí universálních družstev by měl být i konsum. Byl by to vlastně sekretariát a nejlepší místo pro kontrolu vesnice. Naši soudruzi-konsumáci pro to nejsou a chtějí, aby konsumy byly součástí okresních výrobních družstev.

Otázka distribuce vůbec. Výkup dosud dělalo 25 ústředen. Zákon je hotov. Z trhových institucí každý ví, že se to bude stahovat do jednoho podniku. Nepřidá to morálce těmto ústředen. Udělat z 25 ústředen jediný podnik vyžaduje určitých příprav. Zákon se dostane do parlamentu nejdříve v prosinci. Bylo by dobře, aby byli jmenováni vládní zmocněnci, kteří by tento konglomerát vzali už nyní do rukou a dělali přípravy k tomu, aby, až vstoupí zákon v platnost, bylo už něco připraveno.

JSČZ. Dnes je členství v JSČZ povinné. Zemědělská komise se dohodla, aby při novelisaci zákona byla prosazena zásada dobrovolného členství. V dalším jednání se však ukázalo, že při dobrovolném členství a omezení pravomoci byl by JSČZ velmi malou organizací.

Scelování: Stojíme před otázkou, zda to máme nebo nemáme dělat. Neříkáme, úplně to nedělat, ale také ne se do toho hnát.

Zaknihování. Bylo zaknihováno 96.000 přídělců. Není to knihování úplné. Nechceme to dělat úplně, protože to považujeme za neúčelné. Stačí pozměnit knihovací zákon, abychom mohli dnešní knihování provést jakž takž pořádně. Třeba jen malé novelisace.

s. Krosnář: Přes to, že jsou v proudu ještě polní práce, je na venkově cítit, že se pořádek bude dělat. Až práce skončí, bude se o tom přemýšlet ještě víc. Budeme muset počítat nejen s velkými, ale i s malými a středními rolníky. Budeme muset přemýšlet, jak na těchto problémech zainteresovat celou stranu. V této zimě budeme musit udělat velkou kampaň v tomto směru. Už jsou nyní na vesnicích konkrétní porady o společném obhospodařování. Musíme mít proto plán, jak tyto věci budeme dělat. Dále budeme muset mít jasno, jak rychle s tím na vesnicích budeme postupovat. Nástup se strojními družstvy je dobrá myšlenka. Když budeme mít prostřednictvím státních statků kontrolu nad samostatnými družstvy. Jde jen o to, aby to nebyla falešná družstva. Stroje se mají přidělovat především státním strojním stanicím. Budeme musit připravit vyškolení traktoristů, přitáhnout ženy. Brigády, které jsme posílali na opravu stojů, se nám už vůbec nevyplácejí. Začal se z toho dělat výdělečný podnik. Opravy třeba soustředit u státních traktorových stanic a brigády posílat tam.

Výživě třeba věnovat velkou pozornost. Musíme se pustit do živočišné výroby. Můžeme za dnešních podmínek umístit velkou spoustu prasat bez velkých nákladů. V okolí Prahy bychom měli pro 16.000 prasat místa. V okolí velkoměst bychom mohli využít odpadků a nebylo by třeba tolika krmiv. Státní statky by měly své vlastní výkrmné stanice a velkoměsta také.

Půda. Třeba přestat s přidělováním půdy jednotlivcům. Naopak přezkoušet ty, kterým jsme půdu přidělili. Přemýšlet o tom, že všechna půda z revise by přišla státním statkům nebo do pachtu družstvům. Půda, která tu dnes ještě je, přijde státu a ten nechť ji dává do pachtu družstvům. Vedle toho by měl být zákon, který zakáže prodej zemědělské půdy.

Scelování: Počítat s tím, kde budou výrobní družstva, kde to bude přebírat stát. Tam to můžeme dělat. Jinak ne.

NPF. Měl by se více věnovat ne odhadu, ale dát odhad bankám, tak bychom snad dostali rychleji peníze, než přes NPF. Na vesnicích peníze jsou. Aparát NPF možno pak posílat na odhady.

s. Zápotocký: Třeba diskutovat o zásadách zemědělské politiky. Třeba si uvědomit, že politika, kterou jsme v zemědělství dosud dělali, že nebyla socialistická politika. To byla politika, kterou jsme dělali v daných poměrech, kdy se nám jednalo o získání politické moci, abychom mohli k budování socialismu přikročit. Musili jsme v zemědělské politice udělat řadu opatření, která nám byla proti srsti a která bychom nebyli dělali, kdybychom tu nebyli měli partnery, kteří chtěli zapřáhnout zemědělce do kapitalistické káry. Potřebovali bychom kritiku a autokritiku, kam až nás tyto věci dovedly a co je třeba po té linii opravit. Po linii, až kam jsme se zaběhli a co nesmíme dělat, to nám předložený materiál neukazuje. Celá naše politika v zemědělství směřovala k tomu, udělat malá soukromá hospodářství, soukromokapitalistický sektor soběstačný. Fakticky jsme pomohli zemědělci a nepomáhali jsme zemědělské výrobě. To nevytýkám. Bylo toho třeba z politických důvodů. Když zajistíme existenčně malého zemědělce a soukromé podnikatele v zemědělství pro případ úrody nebo neúrody, ať hospodaří správně nebo, tak nám zemědělská výroba bude upadat. Potřebujeme zemědělce nutit k tomu, aby, když chce mít své existenční zajištění, že musí přecházet k nové výrobní formě. Soukromokapitalistický způsob hospodaření mu nemůže na trvalo existenci zajistit. Třeba naprosto zúčtovat s přidělováním půdy, strojů.

Scelování udělá zemědělce ještě více neodvislími. V Sovětském Svazu se tlačili tam, kde měli málo půdy, k tvoření kolchozů. Ti, kteří byli zajištěni, měli půdy dost, byli proti kolchozům. Artěly nedostaly půdu a kolchozy ano. Tím se ukázal prospěch kolchozů.

Jsme jen proti tomu, aby scelování bylo ve prospěch soukromého sektoru, ale družstvům třeba pomáhat se scelováním.

Hlavní otázka, která před námi stojí: zvýšit produktivitu zemědělské výroby, aby byla zajištěna výživa obyvatelstva. Třeba nutit zemědělce novými formami k mechanisaci: stroje si necháme sami v rukou a nedáme do rukou zemědělců. Otázkou je, jak získat veřejnost pro tento obrat. Třeba dokazovat, že velké hospodářství dává pro konsum daleko víc, než malé hospodářství. To jsme dosud nedělali. Pokud jde o odvodní morálku: v odvádění mléka: Zanedbali jsme, že jsme nevykazovali zvlášť, jak odvádí velkostatky a jak jednotlivci. To jsme nerozlišovali. Musíme začít s tím a rozdělit otázku odvádění velkostatků a odvádění obcí: ukázat, jaký má význam velké hospodářství pro odvádění, a tak to stavět před zemědělce. Že jejich vlastní existenci je možno zajistit tím, když se přejde k novým velkovýrobním formám. Třeba postavit otázku: aparát ministerstva zemědělství, jak jej uschopnit, aby tento obrat pochopil, aby ho mohl provádět. Tuto otázku třeba postavit kriticky zemědělcům, pokud jde také o JSČZ, aby hrálo úlohu ROH v zemědělství. Jak jsou uschopněna družstva.

Třeba, aby začala veřejná kritika celého družstevnictví. Postavit otázku starého agrárnictví v družstvech - po linii vydělávat jako stará družstva.

Další je otázka samotných zemědělců - tu je třeba postavit kriticky. Dosud se to stavělo jen propagačně. Nikde není řečeno, jak ty plány byly splněny. Bylo by zajímavé porovnat, jak byly závazky splněny, které zemědělci dali prezidentovi. Je třeba nad tím provádět kritiku.

Pokud jde praktické provádění v otázce zvýšení živočišné výroby. Mám obavu, že se budí velké naděje. Třeba zužitkovat pro tyto věci, co zde máme. Využít a rozvinout iniciativu ze zdola. Neuzavírám se vzorným výkrmnám a vzorným prasečincům. V dnešní situaci nás to nevytrhne. To, co nám může hodně pomoci, je využití toho, co tu máme. Budovy. Také v SSSR využili všech možností, které měli.

Třeba postavit otázku, že cíl je třeba změnit, že teď už nesmíme pomáhat sedlákovi, ale zemědělské výrobě, se zaměřením na přípravu půdy k socialisaci. Jde o to, aby sedláci více vyráběli, aby více vydělávali. Aby si to dělali svými způsoby, ale nesmějí nadále počítat se subvencemi. Můžeme při tom vytvořit vzorná hospodářství.

Dále třeba zkontrolovat, jestli vyhovuje dnešní aparát ministerstva zemědělství.

V návrhu je řešena řada dílčích problémů a ne hlavní otázka.

s. Frank: Připomínky soudr. Zápotockého jsou velmi správné. Je nutno kriticky se podívat na náš postup, protože naši zemědělstí pracovníci začínají mít nejistou půdu pod nohama. Očekávají od strany, že řekneme zásadní stanovisko v této věci. Je tomu tak po resoluci Informačního byra a po kritice polské strany. Naši soudruzi přemítají, jestli naše politika na vesnici byla správná a jestli vzhledem k poúnorové situaci nebylo třeba dělat některé věci jinak. Třeba hlouběji než v materiále se k těmto věcem vyslovit a těmito věcmi zabývat. Někteří soudruzi pochybují o správnosti naší politiky v zemědělství. Tato zkušenost, že jsme v zemědělské politice od února neudělali nic podstatného a také vzhledem k projevům soudruhů Smrkovského a Ďuriše, nás musí přimět k tomu, abychom tyto otázky prodiskutovali. Bude nutno říci naší straně jasně, že naše zemědělská politika, kterou jsme do února prováděli, byla správná, že měla své odůvodnění, že se nám podařilo získat rolníka jako spojence, se kterým jsme dosáhli vítězství nad reakcí v únoru.

Třeba říci také negativní stránky, které naše zemědělská politika, která byla do února správná, přinesla. Na základě toho pak udělat závěry a opatření. Naše politika do února nevedla k oslabení kapitalistického prvku na vesnici, umožnila nám získat drobného a středního rolníka za spojence dělnické třídy a izolovat velkého sedláka. To se nám dařilo ne proto, že by drobný a střední rolník to dělal z třídního stanoviska, ale většinou jsme je získali z hospodářských důvodů. Viděli v tom možnost k rozšíření svého hospodářství. Někde snaha získávat drobného rolníka, rozdělovat rolníkům, svedla nás k tomu, dát rolníkům někdy víc než bylo třeba. Slabina předúnorové politiky byla v tom, že jsme před únorem velmi málo pozornosti věnovali zemědělským otázkám, výnosnosti v zemědělství. Rozmělňování půdy nám snížilo výnosnost. Pozvednutí úrovně drobných a středních rolníků oslabilo jejich snahu více vyrábět. Došlo k tomu, že dnes byla snížena výrobnost proti předválečným létům. Mnohem více si nechávají oproti době před válkou pro sebe. Prodej těchto věcí před válkou byl hlavním zdrojem jejich příjmu. Vybavování stroji znamená velkou národohospodářskou ztrátu proto, že velké množství strojů není vůbec využito. Jeden samovazač obdělal 5-6 ha, zatímco by mohl být použit pro 50-60 ha. To je třeba si uvědomit a dovést to našim soudruhům říci. Třeba také kriticky se podívat na činnost státních statků a zhodnotit ji. V materiálu to není. V státních statcích se mele

postaru. Nesnažily se stát vzorem pro velkovýrobní formy. Neusměrnily naši zemědělskou a živočišnou produkci. Velké pozemky, které jsou ještě dnes ve vlastnictví NPF, jsme nedokázali využít pro výživu našich lidí. Nebylo pamatováno na to, aby sklizeň z těchto pozemků byla postižena dodávkovou povinností. Z těchto všech zkušeností a se zřetelem na pounorovou situaci třeba změnit naši orientaci v zemědělské politice. K novým velkovýrobním formám nám pomohou stroje a mechanisace zemědělské práce. Přes mechanisaci a řádné využití strojů musíme nutit naše drobná hospodářství k vyšším výrobním formám. Vhodným prostředkem jsou státní strojní stanice, které by se měly stát hlavním prostředkem, aby měnily výrobní formy na vesnici. Tuto otázku třeba postavit jako jeden z prvních problémů naší zemědělské politiky. Třeba promyslet plán jejich využití a jak přímo ovlivnit jimi vývoj naší zemědělské politiky.

Zemědělská družstva. Nesouhlasím s hodnocením, jaké je v návrhu. Nedostatek našich hospodářských družstev je v tom, že dosud nejsou očištěna, nejsou zapojena do budovatelského úkolu a dosud nepřecházejí k výrobním formám v nákupu a prodeji. Zemědělská družstva strojová jsou většinou pseudo-družstva. To je nutno kritisovat, že se zatím v družstevnictví nepodařilo přejít od forem obchodních k formám výrobního podnikání.

Jeden z hlavních problémů naší země je otázka živočišné a zemědělské produkce. Zde je třeba probrat, jak pomoc a prostřednictvím ministerstva zemědělství ovlivnit výrobu. Osevní plány jsou uspokojivě plněny. Nebyl usměrněn dosud osev olejnatými rostlinami. Nepodařilo se nám ovlivnit živočišnou výrobu. Třeba o tom rozhodnout, jak prostřednictvím ministerstva zemědělství ovlivňovat naši zemědělskou výrobu v malovýrobě.

Otázka pastvin. Jsou tam dosud nevyužití možnosti. Kdybychom byli na toto pamatovali už na jaře, mohli jsme tehdy brigády vrhnout na pastviny. Z materiálu, který tam je, mohli jsme mnoho využít. Třeba ujasnit otázku pastvin. Návrh, aby dobytek byl dán do pastvinářských družstev, je nesprávný. Třeba aby pastviny byly přebudovány jako výrobní družstva, všichni pracovníci by byli členy družstva.

Taktika: Při všech opatřeních musíme mít na zřeteli, abychom zabránili tomu, aby se vesnice postavila jako celek proti některým opatřením, aby byl uvolněn svazek rolníků a dělníků a aby rolnictvo bylo postaveno do opozičního poměru. Nebylo by správné dále podporovat drobné a střední rolníky ve formách malovýrobních. Budeme muset hledat nové formy. Bude třeba dokázat udržet vliv na malovýrobce tím, že do jejich služeb postavíme státní strojní stanice. Do jejich služeb dáme strojní stanice družstevní, dáme jim nové formy družstev, aspoň v některých nárazových pracích. Sdružíme je do výrobních družstev. Přes tato družstva bychom je dostali snáze k novým výrobním formám. Budeme to tím zemědělcům dokazovat a při tom individuální zemědělce omezovat. Na základě rozdělení podle hektarové výměry, nejen podle hranice 20 ha, měli bychom lepší přehled.

Je třeba, abychom v těchto věcech, jakmile si je ujasníme, udělali opatření, aby tyto otázky byly také ujasněny mezi zemědělci a našimi zemědělskými pracovníky, abychom zjednali v těchto věcech jasno a rozptýlili pochyby, které zde jsou. Navrhují postavit tyto otázky zemědělské politiky jako bod jednání a vypracovali na zasedání ÚV resoluci, která by byla vodítkem pro další postup. Návrh by bylo třeba přepracovat, aby nezabíhal do podrobností. Například: živočišná produkce: tu chceme budovat při státním podnikání. Materiál, který je předložen, je sestaven příliš odborně. Některé cifry jsou v materiálu naprosto nesprávné, například spotřeba krmiv pro živočišnou výrobu.

s. Kopecký: Dostáváme se k teoretické otázce o cestě k socialismu v zemědělství. Musíme si tuto otázku s hlediska marx-leninismu osvětlit, abychom podle referátu soudr. Franka nevyhlili s vodou dítě. Tak, jak to formuloval soudr. Frank, tak to je nesprávné. Teoretická otázka cesty k socialismu už byla dávno řešena r. 1918. Rosa Luxemburgová přišla do diskuse se s. Leninem, jestli bylo správné dělat parcelaci velkostatků v Rusku. Postavila věc nebolševicky. V Rusku bylo 1 000 latifundií. Rosa Luxemburgová tvrdila, že se latifundie mohly postátnit, vyvlastnit a udělat z nich velké státní statky, tím že by byl již základ socialistického hospodářství. Říkala, že bolševici šli po nesprávné cestě, když půdu rozdělili mezi 27 miliónů malovýrobců. To je 27 mil. nepřátel, kteří svou půdu budou bránit. Lenin na to odpověděl, že teoreticky myšleno by to bylo správné. Co však máme dělat s 50 miliónů rolníků. Vesnice nevymizí ze světa, není možno vzít všechnu půdu a vesnice nechat tak, jak jsou. Půjdeme k socialismu v zemědělství. Vaše teorie (R. L.) není správná. Parcelujeme mezi 27 mil. rolníků, abychom to jednou dali znovu dohromady. Přejde chvíle, že tito lidé se budou jednou dávat sami dohromady. Ti lidé, kteří chtějí půdu, mají nesprávnou představu o malovýrobě. Musíme lidi sami teprve na vesnici přesvědčit, že zemědělská malovýroba je neproduktivní. Je zastaralá. Tak, jak to staví soudr. Frank, tak je to nesprávné. Je nesprávné, abychom korigovali takto politiku do února. Nebyla to politika jen s. Ďuriše, ale politika nás všech. Tato politika byla vítězná. V r. 1918 jsme to prohráli proto, že rolníky měl Švehla. My jsme po prvé dokázali, že jsme proti sobě neměli venkov. Dokázali jsme, že za námi v únoru rolníci stáli. Důkazem naší správné zemědělské politiky je 29. únor 1948, kdy za námi stáli rolníci v boji proti reakci. To, co říká soudr. Frank, odpovídá tomu, co říkal Kolman. Staví resoluce Informačního byra před nás zestátnění půdy, nebo otázku kolektivisace půdy? Vy máte pořád „státní“! Když stavíte před českého rolníka, že bude námezdním dělníkem, jakživi nebudete mít za sebou rolníka. Když dáme každému tuto perspektivu, vybere si kolchozy. Nemůžeme takovouto cestu jít. To by bylo osudné a odporovalo by to zásadám marxismu-leninismu. Musíme jít správnou cestou leninskou. To je cesta kolektivisování v perspektivě. Tu musíme velmi obezřetně nastoupit. Předpokladem byla parcelace. Předpokladem je nadále dobrý poměr k malým a středním rolníků. To jsou lidé pracující. Pracujícího člověka neničíme. Jaký je rozdíl mezi pracujícím dělníkem a pracujícím rolníkem? Dělník bude jednou pánem této země. Rolník dělá svou práci. Nemůžeme mu říci, že když si to práci svou vyrobil, že mu to budeme brát. Co mu budeme pomáhat: výrobní náklady v zemědělství jsou velké. Kdybychom nechali dnešního rolníka tak, jak je na pospas trhu a obstarali si obilí ze zahraničí, znamenalo by to pro rolníka bez státních subvencí hroznou práci, aby se užívil. Jeho výrobní náklady jsou ohromné. Co můžeme udělat, to je přitáhnout subvenční politiku. Aby si uvědomili, co oni vlastně jsou. Ročně to dělá v našem rozpočtu 12 miliard. Hradíme rolníkům jejich náklady výrobní, aby si dělník mohl koupit laciný chléb. To je třeba pochopit. Soudr. Frank se nechal unést. S vodou by vylil dítě. Je to neleninské, mnohokrát osvětlená teorie. Marx sám o této otázce ještě neměl jasno, ale Lenin ano, a po něm Stalin to ovládal dokonale. My si s tím nemůžeme zahrávat. Jak k tomu přikročíme, to třeba připravit politicky, ideologicky. Nemůžeme fabrikanta postavit na roveň kulakovi. Na kulaky musíme jít chytře.

s. Bareš: Stalin to nazývá ještě jednou revolucí.

s. Kopecký: Musilo dojít ke změně vlastnických vztahů. Jinou cestou nemůžeme jít. Jen je třeba si ji dobře promyslet.

s. Švermová: Skutečně v zemědělské politice je zmatek a velké napětí, které se v důsledku toho také projevuje na vesnici. Lidé čekají na zasedání ÚV jako na smilování, hlavně pro tyto otázky. V zemědělské otázce čekají na vyjasnění. Bylo to také vidět, jaký zmatek je v této věci, při vystoupení Kolmana na schůzi organizace ústředního sekretariátu, kde hlavní pochyby byly se strany pracovníků zemědělského a národohospodářského oddělení. Jde o to, vyjasnit tyto věci.

Otázka družstev: O družstva má střední rolník větší zájem než rolník drobný. To, že jsme dokázali udržet svazek dělníků s rolníky, to dokazuje správnost naší zemědělské politiky. Ale pokud jde o družstva, která měla pomoci malým rolníkům, tam jsou ještě nedostatky. Jestliže chceme družstva použít, musíme dokázat, aby drobný rolník dostal o družstvu dobrý dojem. Dosud v tom viděl starou agrární politiku. Myslím, že jsme na našich družstvech mnoho nezměnili, aby malí rolníci v tom viděli svůj nástroj. Jestli se máme na něco soustředit, tak na družstva a tam udělat pořádek a tím přípravu pro naše další kroky. Kdybychom převedli hlavní váhu naší práce na rolníky a družstva a vzali JSČZ to, co mu nepatří, a nechali ho pomalu umírat, bylo by to nejsprávnější. Chybí nám kádr zemědělských pracovníků. Musíme se soustředit na výchovu kádrů, vzít dobré lidi, pokud jsou v JSČZ, udělat závodní organizace u státních strojních stanic. Také výměna na ministerstvu zemědělství, kde se úřaduje, by pomohla. I když byla generální linie správná, jsou tu některé věci, které nebyly správné. Je tam starý aparát, který postupuje podle starých metod. Celou naši politiku jsme dělali tak, abychom přesvědčili ne jen vesnici, ale i dělnictvo o tom, že musíme rolníky vést. Zanedbali jsme společenské vědomí vesnice oproti vědomí měst. Budeme muset pracovat k tomu, aby i dělník poznal jako politickou nutnost svazek dělnické třídy s rolníky. Jeví se už nyní sklony k nevraživosti. Toto je třeba ujasnit na ÚV. Nazývat státní statky socialistickým sektorem, to není správné. Je správné, abychom je měli, ale není to socialistický sektor.

s. Fierlinger: Cíl kolektivisování půdy je jasný. Pro nás je to princip družstevní. Pokud budeme mít státní statky, mohou to být jen vzorné statky. Základ kolektivisace musí být pro nás družstevnictví. Není tu vážný rozpor v názorech. Dělali jsme zemědělskou politiku spolu. Říkali jsme, že to, co děláme, je pro dnešek. Tam, kde se mohla vytvořit družstva a hledali se násilně zájemci, nedoporučili jsme to. Dnes, když bude něco k parcelování, nemá to smyslu. Sovětský svaz to rozhodně dělal dobře. O správné politice nikdo nepochybuje. A přece tam vesnice mohla všechno sabotovat. Byl tam zápas s esery. Ty velké boje, které byly v SSSR, se nemusí u nás opakovat. Třeba dělat tuto věc s malými sedláky. Třeba jít zlatou střední cestou. Jsou tu pozitivní věci a náš sedlák je inteligent. Třeba uložit také jako úkol dělníkům, aby vysvětlili rolníkům úlohu kolektivisace.

Dospějeme k stadiu, abychom mohli rolníkům kolektivisaci vnutit při plné mechanisaci. S počátku třeba postupovat pozitivně a vysvětlovat. Třeba říci dnes jasně, že nikoho nebudeme nutit. Platí i v tomto případě naše specificky česká cesta. V Polsku se podle mého dopustili chyby, že to příliš ostře formulovali, takže jim vznikla tato situace. Musíme si uvědomit, že půjdeme na to družstevní formou. Já se toho nebojím. Věc třeba také propagovat mezi rolnictvem a mezi dělnictvem. Dělníci mají styk s venkovem.

Nyní jde jen o to, jak na to jít, jak rychle.

s. Sova: Pokud jde o nálady ve straně. Mezi soudruhy, kteří dělají zemědělskou politiku, je velmi mnoho zmatku a nesprávných představ o tom, co bude. To hlavní je naší straně jasné: hlavní linií musí být omezování kapitalistického živlu na vesnici, zavádění nových forem - velkovýroby, maximální využití státního sektoru. Nejasná je řada věcí s tím spojená. Nejasná je otázka státních statků. Mají to být vzory. Jestliže máme kritizovat to, co se dělalo v minulosti špatně, ukáže se, že to je organizování státního sektoru. V státním chovu prasat máme jen poloviční stav jako v ostatním zemědělství. Státní statky zůstaly také pozadu, například v tempu žní. Otázka státních statků je celkem pro stranu jasná. Nejasná je otázka omezování kapitalistických živlů a zavádění nových forem. Je tu již mnoho opatření, která se provádějí. Naši soudruzi si dosud nedovedou jasně formulovat pojem kulaka, který má být z rozhodování na vesnici vytlačen. Pro venkovského člověka nemusíme formulovat, kdo je to kulak. Na vesnici si to dovedou ohodnotit sami. Je to třídní nepřítel. Musíme dnes označit kulaka s jiných hledisek. Ve formě zákonů a předpisů, které nyní vycházejí, je jasná diferenciací. Soudruzi věří, že tato otázka bude vysvětlena na ÚV (kdo to je kulak). Říkali jsme, že jen ten, kdo plní kontingenty a má nejvýše 20 ha výměry bude mít výhody, které poskytne lidově demokratický řád. Kdo neplní kontingenty a ten, kdo má více než 20 ha, je kulak. Ze zdola nám říkají, že není možno nechat hranici 20 ha, protože jsou tu například řepaři, kteří jsou již velmi bohatí při mnohem menší výměře půdy. Také kontingent není spolehlivé měřítko. Nelze spolehlivě odhadnout, jaké mají být kontingenty. Kdybychom byli vzali odhady ze zdola, byli bychom mohli rozepsat jen 88 mil. tun, a potřebovali jsme rozepsat 105 mil. tun. Nemohli jsme se spolehnout ani na naše agronomy. Metrakové množství by se mohlo stát měřítkem zkreslujícím. Doporučuji, aby pro všechna opatření byla nalezena forma, jak jasněji a srozumitelněji označit třídu, která má být vytlačena. Myslím, že spravedlivějším měřítkem než kontingenty, by byly pracovní síly. Ne jen námezdní síly. Neposuzovat námezdně pracující síly, ale také síly z rodiny. Kdybychom vzali za základ počet dospělých trvale pracujících v zemědělství, může to být jeden z hlavních znaků rozřídění. Druhým znakem by bylo držení těžkých mechanizačních prostředků: traktor se dá přisoudit jen kulakům. Ostatní měřítko vylučujeme. Tržní obilí nemůže být měřítkem a také výměra nemůže stačit k označení kulaka. Pokud jde o vytlačení kap. živlu na vesnici. Například ze strojních družstev: koho vlastně vytlačit. Potom jestli vytlačit z vedení, nebo z družstev vůbec, také z členství. Při celé akci: vytlačit kap. živlů by unáhlelý postup mohl znamenat, dát středního rolníka na stranu kulaka. Je třeba jasně říci, pokud jde o strojní družstva, zda je vyndáme jen z vedení nebo také z členství.

U strojních stanic je situace taková, že když zůstanou kulaci ve strojních družstvech i jako členové, budou mít všechny výhody strojních družstev. Nebo bychom musili říci, že i když jsou členy, mohou být vylučováni z výhod. To by vedlo k neporozuměním.

Když je vyloučíme z družstva, jsou to ti lidé, kteří družstva zakládali, dali tam peníze, znamenalo by to masovou základnu pro očistu strojních družstev od kapitalistických živlů. Strojní družstva nejsou v pořádku. V českých zemích je většina družstev v rukou kulaků. Není to jen otázka členské základny (25 členů). Komplikace je v tom, že ve strojních družstvech je dovoleno vytvořit skupiny. V rámci strojních družstev může se dát skupina bohatých sedláků dohromady, může koupit stroje a vládnout jimi

vesnicí. Když mluvíme o očistě družstev, bude třeba, aby ve stanovách byly vyloučeny všechny skupiny. Problém není v tom, že podíly jsou vysoké, ale dosud byly tak zvané investiční podíly, které si koupili bohatí rolníci. To bránilo vstupu drobných rolníků do družstev. Nyní musí mít i drobní rolníci možnost dát investiční zápůjčku. Tam, kde kulaci budou vyloučeni z družstva, bude zhodnocen stroj.

Strojní vybavení: Státní strojní stanice by měly mít možnost podle návrhu využít nevyužitých sil. Je řada případů, kdy na vesnici je družstvo bez stroje a několik soukromníků, kteří stroje vlastní. Na mnohých vesnicích je převaha strojů u soukromníků a málo strojů v družstvech. Doporučujeme, abychom sáhli na tyto stroje, pokud tam jsou družstva nedostatečně vybavena, aby nějakým opatřením bylo stanoveno, že strojní družstva mohou disponovat všemi stroji, které jsou na vesnicích, i u soukromých osob.

Pokud jde o nové výrobní formy:

Venku jsou všelijaká hnutí pro kolektivisaci. Toto hnutí není ještě dost hluboké. Pro nás a pro ÚV bude třeba, aby se řeklo, co považujeme za příkladný experiment a co za masovou základnu pro tvoření družstev. Myslím, že je správné znění návrhu, který se vyslovuje pro různé formy družstev, které budeme zakládat v různých okresech. Masovou základnu pro převýchovu zemědělců budou místní universální družstva, která budou na základě místních strojních družstev tvořena. To znamená, že mají být sloučena všechna družstva, která jsou nyní na vesnicích, v jediné družstvo, které má zahrnout všechna družstva. Tam má být také podle našeho návrhu konsumní družstvo, konsum, výkup, odbyt. Takovéto družstvo se může stát na vesnici konsolidační jednotkou. Každý dělník na venkově je také rolníkem. Družstvo by mělo zemědělsko-výrobní charakter. Na dobrovolné základně. Dělníci by v družstvech nakupovali a pomáhali.

Od odbytných a nákupních družstev by se vyvíjela družstva k družstvům výrobním. V tom ohledu třeba doplnit úsek o zajištění 5LP a hlavně operativního plánu na r. 1949.

Pokud jde o ministerstvo zemědělství, není jeho práce vždy správná. Máme tu různé nesrovnalosti.

Je třeba, aby pro provádění operativního plánu pro rok 1949 byla učiněna konkrétní opatření.

s. Kopecký: V SSSR byl předstupeň kolchozů, tzv. družstva pracovní TOZ. To by mohl být výraz pro universální družstva.

s. Gottwald: Je to problém velmi závažný a není divu, že to velké sousto nemůžeme sežvýkat. Myslím také, že najednou to nevyřešíme a že to budeme muset dělat po kouscích.

K diskusi: soudr. Kopecký má úplnou pravdu, že by bylo strašnou chybou, kdybychom stavěli věci tak, že jsme dosud dělali nesprávnou politiku na vesnici a teď budeme dělat správnou. Na tom byla naše politika na vesnici stavěna, na svazku dělníků a rolníků. Tato politika trvá a bude trvat. To je také dnes politika SSSR. Myslet, že my můžeme teď do rolníků prát hlava nehlava a nebo nechápat tu třídní základnu naší politiky: svazek těch dvou hlavních historických tříd, které vytvořil kapitalismus, to by byl velký omyl, v tom musíme mít úplně jasno. Co musíme vidět? Že jsme do února v boji s demagogií reakce mohli méně diferencovat, že jsme volky nevolky brali vesnici jako celek. Teď v tomto směru můžeme udělat konec. Ale jak? S čím začít, jak do toho?. Nevím to sám ještě přesně. Jedno je jasné. Začít teď s kolchozy by nebylo namístě. Opakuji znovu: resoluce Informačního byra nevytýká, že v Jugoslávii nekolektivisují, ale varuje se

tam před žvaněním, aniž si uvědomují, že musí mít na vesnici drobná hospodářství.

Čte výňatek z resoluce Informačního byra.

Je to jasné, proč oni to říkají. Říkají to proto, aby si v Jugoslávii nemyslili, že už mají všechno hotovo. Říkal jsem Stalinovi výslovně, že o kolchozech nebudeme mluvit, že je budeme dělat. Likvidovat staré formy. On s tím souhlasil. Paniku ve straně je třeba likvidovat a uvědomit si, co resoluce říká: je to varování, jako by socialismus už byl v Jugoslávii hotov. Na opak: zde chvat může jen škodit.

Z věcí, které zde byly nadhozeny třeba něco vybrat.

Především to, co jsme už říkali v prvním vládním programu, že budeme vypisovat dávky za státní ceny a ostatní, že s tím budou zemědělci hospodařit sami. K tomu teď budeme muset přikročit. Jestliže se proti tomu bránil Majer, tak ne ze socialistických důvodů. Stalin se divil, že to dosud nemáme. Vypíší se kontingenty podle všech pravidel spravedlnosti a s přísností se to bude vymáhat a ostatní se dá na volný trh. V našem dosavadním systému je protiklad. Na jedné straně vypíšete kontingenty a na druhé straně mají samozásobitelské dávky. Když to všechno odevzdá, chcete, aby to ostatní také ještě odevzdal. Po splnění kontingentů ve všech oblastech bude moci jít přebytek na volný trh. To, co jsme dosud dělali, bylo úplně protismyslné. Nemohu dát recept, jak to udělat. Třeba jen, aby byli zemědělci diferencováni a aby se od nich dostalo víc. To musí být jeden z prvních kroků, který musíme udělat, abychom ze zemědělců vzali pečeť šmelinářů. V SSSR byl volný trh i za války. Tyto věci v návrhu vůbec nestavíte. Když na jedné straně zvýšíme směrné dodávky mléka třeba na 3 litry a řekneme, aby si s tím ostatním dělali co chtějí, tak od nich dostaneme víc než teď vymáháním, soutěžením a jinými prostředky. Nemyslím omezit okruh přídělců. Zajistíme témuž okruhu přídělců pravidelné vázané příděly, ale to ostatní uvolníme. To by bylo první věci.

Pokud jde o Volavkův referát: Mluví tam o tom, že musíme více pracovat v masách, musíme masy přesvědčovat. Ne, aby je přesvědčil. To není bolševický způsob, ale dělejte, přesvědčujte, nežvaňte. Naši lidé vlastně nerozumějí tomu, co to má být. Když už se mluví o tom, kdo má být kulakem na vesnici. U nás se tomu říká sedlák. To není správné. V SSSR má slovo kulak historický původ. U nás není správné spojovat slovo sedlák s pojmem živlu, proti kterému my vedeme na vesnici boj. Můžeme říci boháč. Také slovo velkosedlák musí zmizet. Slovo kulak v Rusku si nevymyslili bolševici, to tam bylo. Statkář je výslovně výraz pro bohatého sedláka. Budeme muset najít jiné kritérium než je dosud výměra půdy pro vesnického kapitalistu. Nepoužívat termínu sedlák, kulak.

Třetí věci je: Máme se bez jakéhokoliv filosofování podívat na naše družstva, podívat se na stanovy. Ta myšlenka s universálními družstvy je dobrá. Třeba to nějak jinak nazvat a soustředit tam všechny obory družstevnictví. Nevím, jak by to bylo s těmi konsumními družstvy.

Vzít do universálních družstev ty obory, které na vesnici již jsou, dát tam tomu vzorné stanovy, zajistit, abychom vedení měli v rukou.

Pokud jde o scelování: proč bychom s ním měli přestat? To, co se dosud v tom dělalo, dát stranou (vyměřování). Zaknihování nám nemůže škodit. Už teď v přechodné periodě to budeme potřebovat. Udělat komasaci lacinější, bez ceremonií. Když budeme tak daleko, můžeme potom říci, že se bude kolektivisovat. Nevíme ovšem, jak dlouho to bude trvat. Teď najednou myslíte, že komasace je na překážku kolektivisaci. Třeba to udělat, ale lacině, jednoduché, zákon udělat tak, aby byly postiženy nepřátelské živly. Nevylučujeme při tom, že se komasace spojí se společným obhospodařováním.

Ptal jsem se s. Volavky, proč v jeho referátě není slovo o komasaci. To prý nestojí za to. Je třeba ji dělat, ale ne starý, těžkopádný způsob, drahý, nebo ten, který dává přednost velkým rolníkům. Ale komasaci třeba fedrovat. To musí být součástí naší zemědělské politiky.

Pokud jde o družstva: soustředit je, sdružit dohromady, dát tam přesné stanovy, aby se nemohla stát dějištěm vykořisťování, třeba zamezit pseudodružstvům a pod.

Ani těmto družstvům nepřidělovat základní gros těžkých strojů, ale budovat státní strojní stanice (okresní stanice likvidovat). Důležité stroje dávat přímo do státních strojních stanic. Malé stroje: to souvisí s komasací. Ještě před ÚV si to budeme muset podrobně ujasnit. Třeba základní věci ujasnit, že žádný zlom v naší zemědělské politice není, že platí dále linie svazku dělnictva s rolnictvem.

Kolektivisaci třeba připravit praktickými opatřeními.

Udělejte řádné stanovy družstev, dejte tam, že se mohou družít k společnému obhospodařování půdy.

Pokud jde o státní statky: Kapacita, která tady je na půdě, pracovních silách, budovách, musí být maximálně využita k tomu, abychom zlepšili zásobování živočišnými produkty. Maso, mléko, vejce, drůbež a k tomu ještě všechny ostatní komunální podniky, národní podniky. Navrhněte konkrétně, aby na závodech hospodařili samostatně. Musíte to vzít do rukou JSČZ. Stavovskou organizaci zemědělskou skutečně nepotřebujeme. Bylo to vynuceno poměry. Byli jsme si vědomi latentního nebezpečí využití organizace proti dělnictvu, viděli jsme to, resp. se tak dělo. Likvidovat JSČZ, to bych nedělal. V celku třeba postavit jako odbory na dobrovolný základ, vést to jako odbory, aby neměli statkáři a boháči hlavní slovo. Soustředit veřejnoprávní působnost u státního aparátu a družstev.

Závěrem: v tomto stadiu je linie správná.

V první řadě třeba vypsát zvýšené kontingenty a uvolnit trh, maximálně spravedlivě kontingenty rozpočítat, dohodnout se s rolníky.

Dále to neznamená, že by se soutěže při plnění kontingentů neměly dělat dál. Stalin říkal: musíte to dělat u všech lidí, zejména pak u rolníků: kombinovat osobní zájem se státním zájmem. Kombinovat: a najít automaticky působící prostředky bez mluvení. Potom bude méně šmelinářů.

Ministryně výživy a ministr zemědělství nechť vypracují společně s org. sekretariátem ÚV návrh na úpravu kontingentů a na uvolnění přebytků pro volný trh. Nyní by bylo nejlepší zkusit u mléka a vajec. Udělejte si poradu se zemědělci, kam půjdete už s konkrétním návrhem.

s. Ďuriš: Tyto věci projednáme v sekretariátě na základě diskuse a vypracujeme návrhy na ty věci, které jsou reálné. Třeba pak určit lidi, kteří budou za provádění zodpovídat. Pokud jde o rolnickou otázku, budeme nyní všichni vědět, co chceme. To je velká věc. Když to budeme dělat rozumně, nebude venkov jedna rodina a můžeme si udržet malého a středního rolníka. Projednáme věci s org. sekretariátem a předneseme předsednictvu. Návrh na uvolnění přebytků mléka a vajec můžeme vypracovat do pondělí, a v pondělí předložit schůzi předsednictva. V pondělí také můžeme projednat výkrm prasat, který bude u státních statků, závodních kuchyní a pod.

s. Gottwald: Vezměte si celá usnesení sovětské vlády o výkrmu. Stanovte podle toho, jak má být výkrm prováděn při národních podnicích a závodů, aby osazenstva závodů z toho také něco dostala (maso).

Do pondělí vypracovat návrh vládního usnesení o cenách a živočišné výrobě - to ostatní postupně.

Na to mléko se podívejte. Zvýšit kontingenty a ostatní přebytky necht' jsou volné. S tím začneme, a ne s kolchozy. Promyslit také, pokud jde o uvolnění drůbeže. Chov drůbeže promyslit po všech liniích, nejen po linii státních statků. Zakládejte a budujte rychle družstva - udělejte vzorné stanovy pro universální družstva.

s. Slánský: Výkup a nákup bych tam nedal, jen stroje, meliorisace, elektrifikace. Dát tomu ráz pracovních družstev.

s. Dolanský: V Hospodářské radě bylo usnesení, že v rámci universálních družstev nemají být konsumní družstva, jen pracovní otázky.

Příští schůze předsednictva ÚV se svolává na pondělí 18. října.

Zapsala: Strnadová.

Národní archiv, f. 02/1, sv. 4, a. j. 138, b. 1.

Zápis

ze schůze širšího předsednictva ÚV KSČ, konané dne 2. prosince 1948.

Přítomni: soudruzi Gottwald, Slánský, Bareš, Čepička, David, Dolanský, Ďuriš, Erban, Fierlinger, Frank, Geminder, Gregor, Jankovcová, John, Kliment, Kopecký, Kopřiva, Krajčír, Krosnář, Nejedlý, Nosek, Smrkovský, Široký, Švermová, Zápotocký.

Omluveni: soudr. Clementis.

Přizván: soudr. Sova.

Usnesení

Otázky zemědělské politiky (s. Ďuriš).

1. Uložit organizačnímu sekretariátu ÚV, aby spolu s ministerstvem zemědělství a ministerstvem výživy vypracoval a předložil příští schůzi předsednictva ÚV návrh vládního usnesení o úpravě odvodních dávek mléka a případně jiných zemědělských výrobků s tím, že by přebytky těchto výrobků byly uvolněny pro volný trh.
2. Uložit organizačnímu sekretariátu ÚV, aby přeložil příští schůzi předsednictva ÚV návrh vládního usnesení o zvýšení živočišné výroby za využití státních statků a v rámci národních podniků, komunálních podniků, závodních jídelen atd.
3. Celkový předložený návrh o problémech zemědělské politiky projednat v sekretariátě ÚV a určit pořad postupného projednání a realizace.
Při tom vycházet s těchto hledisek, naznačených soudruhem Gottwaldem:
 - a) Třídní základna naší politiky v zemědělství je ve svazku dělnické třídy s rolníky. tato politika, která nás vedla k vítězství v únoru, trvá a bude trvat. Do února jsme v boji s demagogií reakce mohli méně diferencovat, vesnici jsme musili brát jako celek. V tomto směru teď můžeme udělat nutné korektury.
 - b) Pokud jde o kolektivisaci: třeba znovu opakovat znění resoluce Informačního byra, která varuje před unáhlením, dokud pro kolektivisaci nejsou předpoklady. O kolchozech nebudeme mluvit, ale je připravovat. V tom smyslu třeba ujasnit názory ve straně.

- c) Prvním krokem, abychom zainteresovali na dodávkách rolníky (a vzali s nich pečeť šmelinářů) bude, že uskutečníme požadavek prvního vládního programu: zvýšíme povinné dodávky a přebytky ponecháme rolníkům k prodeji na volném trhu. Třeba kombinovat osobní zájem rolníků se státním zájmem a najít automaticky působící prostředky.
- d) Boj proti kapitalistickým živlům na vesnici: není správné spojovat s pojmem „sedlák“, „velkosedlák“ představu živlů, proti kterým vedeme na vesnici boj. Možno použít „boháč“, „statkář“. Třeba nalézt jiná, nová kritéria pro vymezení kap. živlů na venkově, než je výměra půdy.
- e) Ustavit na vesnicích „vesnická družstva“, která soustředí všechny obory družstevní. Zajistit vedení družstev a dát jim přesné stanovy, které nedopustí, aby se družstva stala dějištěm vykořisťování. Ani těmto družstvům nepřidělovat většinu těžkých strojů.
- f) Provádět dále a fedrovat scelování, ale lacinějším a jednodušším způsobem. Upravit zákon tak, aby byly postiženy nepřátelské živly. Nevylučuje se, že komasaci spojíme – budou-li si toho rolníci přát – se společným obhospodářováním. Scelování musí být součástí naší zemědělské politiky.
- g) Využít maximálně kapacitu státních statků (půda, budovy, inventář) k tomu, aby bylo zvýšeno zásobování živočišnými výrobky.
- h) Zastavit přidělování těžkých strojů jednotlivcům. Přednostně přidělovat stroje státním strojním stanicím.
- i) JSČZ postavit na základnu odborů (dobrovolné členství a pod.) a zajistit vedení. Přenést veřejnoprávní působnost na státní aparát.

Zapsala: Strnadová.

B. Zemědělské družstevnictví.

s. Ďuriš: Podává stručnou zprávu dle předloženého návrhu.

s. Slánský: Podle návrhu chcete tedy rušit konsumní družstva, jako jsou například filiálky Bratrství na vesnicích a dali byste tam filiálku okresního jednotného družstva.

s. Frank: Náš dosavadní stav družstvech konsumních je takový, že jej v budoucnu stejně budeme muset řešit. Z praktických i politických důvodů jsme přišli s návrhem, udělat dva typy družstev, která se zabývají obchodní činností jednotného družstva. Neřešili jsme otázku názvu. Byl by to jeden typ družstev, jehož působnost by byla zatím vymezena pro okres. Velká průmyslová centra by tvořila výjimku. Byl by to typ družstev, který by se zabýval nákupem a prodejem. Mohli bychom tím organisovat výkup. Spojoval by činnost administrativní a obchodní, sběr vajec, másla by šel přes jeden punkt. Využili bychom všechna obchodní zařízení. Sklad by byl jednotně řízen v rámci okresního družstva.

s. Zápotocký: Tady se mluví o pastvinářských družstvech. Jestliže pastvinářské družstvo basíruje na cizích zaměstnancích, tak to není družstvo. Zaměstnanci nejsou členy družstva. Je to vlastně pseudodružstvo. Je tu

ještě nebezpečí, že družstva, která prosperují, jsou vlastně soukromé podniky.

s. Dolanský: V návrhu je řečeno, že zaměstnanci musí vstoupit do družstva jako členové.

s. Koťátko: Netvrdili jsme, že horská pastvinářská družstva jsou skutečnými družstvy. Pokud máme zemědělská výrobní družstva, tak to jsou skutečná výrobní družstva, která nepoužívají námezdně pracujících sil. Slabost je jejich nízká úroveň, hlavně pokud jde o rozdělování výnosu. Horská pastvinářská družstva nejsou vlastně družstva. Jsou obhospodařována skoro výlučně námezdními silami. Většinou jsou to cizinci. To chceme odstranit tím, že velká pastvinářská družstva převezmeme, jak se již včera stalo, do státní správy. Špatná pastvinářská družstva, kde není naděje, že bychom ze zaměstnanců mohli udělat výrobní kolektiv, budou převedena do státní správy. Tam, kde je možnost náboru zaměstnanců za členy družstva, rozšíření členství na rolníky v okrese tohoto družstva, tam bychom z toho chtěli udělat výrobní družstvo. Nemůžeme se najednou těchto pastvinářských družstev zbavit, protože jsme kolem nich při zakládání nadělali nejvíce křiku. Závěrem: výrobní družstva to nejsou (horská potravinářská družstva), jsou to vlastně pseudodružstva, padružstva - špatná chceme likvidovat a vzít do státní správy, ale z většiny udělat výrobní družstva, i když nebudou ideální a možná, že se nám podaří udržet jen 5-10%. Pokus je třeba udělat, abychom 50.000 členů těchto družstev převzali a domluvili jsme se s nimi. Družstva provádějí odchov dobytka a při tom odchov dobytka pro jednotlivé členy. To se dělá s plným vědomím, protože by do těchto družstev jinak nikdo nešel. Roku 1946 uznali naši družstevníci tuto formu za jediné možnou, aby se družstva nemusila zestátnit.

s. Zápotocký: Co tam mají družstva za účel, když rolníci z jednoho okresu jsou členy pastvinářského družstva někde v pohraničí. Tady není vidět cíl osídlení.

s. Koťátko: Jednalo se o to, zainteresovat rolníky třeba na chovu dobytka. Stálo nás to 50 mil. Individuelně jsme v Čechách osídlili co se dalo, co se nedalo, tam musíme všemi způsoby držet námezdní pracovní síly, a to jsme přidělili rolníkům z nejbližších okresů. Vidíme všechny nedostatky tohoto typu, ale jedná se nám o likvidaci zásadních nedostatků. Jde o to část družstev udržet. Druhou možností je, že je všechny převezmeme do státní správy. To je skoro nemožné, protože bychom těžko našli lidi, kteří tam budou dělat.

s. Gottwald: Investovali sedláci do toho?

s. Sova: Nejvýše 1.000 Kčs. My jsme investovali 700 mil. v hotovosti a úvěrech. Jsou tam velké hodnoty: budovy, stroje, živý a mrtvý inventář.

s. Gottwald: Pokud jde o typ družstev. Máme zde 5 druhů družstev. Z toho, co říkal soudr. Ďuriš, nejsem moudrý. Nevíme vlastně, co to má být. Zdá se mi, že to jednotné družstvo mimo té konsumní činnosti, by mělo obsáhnout všechny druhy družstev. O konsumním družstvu třeba zvlášť uvažovat. Jaká máme družstva: strojní, meliorační, mlékařská, elektrifikační, vodohospodářská a teď možno s perspektivou, kterou máme před sebou, udělat jednotný typ, který by umožnil udělat všechno včetně kolchozů. Tady bychom řešili

problém parcelace půdy. To by bylo automaticky. Byl by zákon, dejme tomu: Když to bude tolik a tolik, tak to bude tak. Tady nevidím, a to je charakteristické pro vás, nevidím pořád komasaci jako jednu z přechodných forem, dát to dohromady. Toto bychom měli uvážit, a myslím, že když chceme už do toho úplně empiricky vzniklého chaosu vnést nějaký řád, tak bychom si musili říci, jak to udělat. Máme za to, když už se mluví o jednotném družstvu, že by se to mělo zaměřit na všechny obory výrobní činnosti, při čemž by se nechala úplná volnost a možnost dalšího vývoje, ne nějak překotně, ale nedělat tomu dnes další překážky tomuto vývoji. Nezdá se mi příliš správné, že zde je vyjmenováno několik druhů družstev: výrobní družstvo, pastevní družstvo atd.

s. Frank: S hlediska, jak je zde formuloval soudr. Gottwald, jsme už na poslední schůzi Hospodářské rady projednávali otázky družstevnictví. Je to vina špatné formulace, že to z tohoto návrhu není jasné. Vycházeli jsme z toho, že dnes je na vesnici mnoho druhů družstev. Řekli jsme, že například problém peněžního ústavu a věci, které dříve si vyžadovaly kampeliček, je dnes vyřešen, protože je peněžnictví spravováno ústředně. Také obchodní činnost, ať už je to prodej zemědělských výrobků, nebo nákup potřebných věcí, bude řešen jednotným obchodním družstvem. Zůstane jediný typ družstva, které má účel zvelebovací a nabývá forem výrobních. Všechna tato družstva kromě kampeliček a konsumů sloučíme v jediné vesnické družstvo, které si zřídí různé odbory: pro strojní činnost, pro melioraci, a nakonec začneme zanášet do takového družstva výrobní prvek (zárodek kolchozů). V návrhu to vypadá nyní tak, jako bychom chtěli kromě výrobních družstev nechat ještě ostatní družstva. Tomu tak není. Chceme všechny tyto druhy družstev sloučit a koncentrovat. Pokud jde o pastevní družstva, to je vlastně zvláštní otázka. Je tu ještě problém lihovarů. Říkali jsme rovněž, že mají být součástí jednotného vesnického družstva.

s. Zápotocký: Pod názvem jednotného družstva mělo by se rozumět jak konsumní družstvo, tak všechny ostatní druhy družstev.

s. Gottwald: Proč slučujete v okrese jednotné družstvo s konsumním.

s. Frank: S okresním družstvem by to nemělo nic společného. To bude okresní družstvo.

s. Kopecký: Všechna družstva dát v místě dohromady. Družstvo by se zabývalo různými úkoly: šlo by o zápas třídní, že bychom protěžováním malého a středního rolníka dokázali, že by se hlavní důraz kladl na scelování a společné obhospodařování. Tím, že bychom kladli největší důraz na střední a malé rolníky, tím bychom zajistili, že by se jednou dostalo na program družstva scelování a společné obdělávání půdy. Na půdě družstva by se odehrával třídní boj. Tam by se družstvo, které se jinak zabývá otázkami dílčími, usnesl na nových výrobních formách. To by bylo jedině možné v jednotném družstvu. Musíme to proto odpojit od myšlenky okresu. Není možné dělat okresní kolchozy. Tam musí převážít princip místní. Jinak bychom to odpojili od vesnice, od půdy. Tím by se mohla vesnická jednotná družstva stát embryem kolchozů. Není to nemožné. Zůstává dosud spornou otázkou otázka družstev na Slovensku, kde chtějí mít i v místech dvojí kolej: družstva jednotná a konsumní.

s. Slánský: Třeba vycházet z myšlenky, že všechna vesnická družstva, která mají co dělat s výrobou, mají se dát dohromady a z nich jako z jednotného družstva se má stát zárodek příštích kolchozů. Proč nemůžeme vycházet ze strojních družstev? jaké jsou naše zkušenosti se strojními družstvy? Jsou to většinou pseudodružstva. Několik bohatých sedláků se dává dohromady, aby si koupili stroje. Podle zkušeností by bylo velmi komplikované udělat ze strojních družstev taková družstva, kde by později byli střední i malí rolníci. Jak si to představujete s drůbežnickými družstvy. Nejsprávnější je, dát všechna družstva dohromady do jednoho družstva, kde by se prováděla jak meliorace, jak chov drůbeže, strojní obdělávání půdy atd., po případě i společný osevní plán, který vyžaduje komasaci. Musíme vejít na myšlenku jednotného družstva, které převezme všechny dnešní funkce družstev. Doporučuji družstva sloučit v jedno družstvo jednotné, na základě toho možno stanovit společný osevní plán.

s. Gottwald: Když to bude dobře organizováno, tak se jednoho dne může spustit kampaň, a když bude 50% pro, tak se s tím může začít.

s. Slánský: Pokud jde o pastvinářská družstva: myslím, že většinu z nich bude třeba dát do státních statků. Kdo Vám tam dnes půjde. Vesnickou chudinu jsme dnes odstranili.

Pokud jde o konsumy: je otázkou, zda máme rozbít a porušit stará tradiční družstva konsumní. V SSSR mají svaz spotřebních družstev zvlášť. Výkup zemědělských produktů, zvláště obilí se děje přes státní aparát. My si družstevní činnost výkupu zachováváme. Kloním se k tomu, nechat konsumní družstva. Výkup obilí bude v budoucnu přes kolchozy. Máme se dnes vzdát konsumních družstev, dobře organizovaných, tradičních?

Pokud jde o kontraktaci: chcete zrušit vybírání kontingentů dosavadním způsobem? Jak je chcete vybírat?

s. Gottwald: To jsou různé nesourodé věci, proč to dáváte dohromady, nespojí se to vůbec s celou problematikou.

Řada věcí se musí z návrhu vyloučit. Například kontrakty. Jedno je třeba si uvědomit, když tuto věc děláme: spolu s mechanisací si klademe organizační základy pro celou naši příští politiku na venkově. Těžiště musí právě spočívat na výrobním sektoru a využít všeho toho, co tu je. Vyloučit z návrhu také pastvinářská družstva apod. To je zvláštní případ. Doporučuji návrh vrátit komisi, aby jej podle diskuse přepracovala.

s. Sova: Jedna věc je jednotné místní družstvo a jiná výrobní družstvo. Bylo to myšleno tak, že tam, kde je jednotné družstvo na vesnici, tam bude výrobní družstvo zvlášť. Jednotné družstvo má sloučit všechnu činnost družstevní. Tam, kde se nám už výrobní družstva tvoří, tam dát stanovy už výrobním družstvům. Na včerejší konferenci už jsme řekli, že není možno sloučit výrobní družstvo a jednotné místní družstvo. Budeme mít různé typy jednotných družstev: někde to bude v začátcích, tam, kde budou pro to nálady, tam už by bylo jednotné družstvo s převážnou výrobní činností s různými odbory a třeba se společným osevním plánem.

s. Gottwald: Proč tam není slovo o komasaci?

s. Sova: Otázku komasace jsme považovali za samozřejmou při tvoření výrobních družstev. Když by vznikla tato výrobní družstva nebo odbor pro

společné setí a společné obhospodařování půdy, tak by hned vznikla otázka komasace.

s. Gottwald: Propracovali jste to, aby komasace byla zbavena velikých nákladů?

s. Kořátko: Komasace má pro nás význam jen tehdy, když se tvoří výrobní družstva. Nechtěl bych komasovat tam, kde není výrobní družstvo.

s. Slánský: Soudruh Gottwald myslí, že jak je postavena otázka komasace, ihned se objeví otázka společného obdělávání půdy a pod.

s. Gottwald: Když uděláme jednoduchý zákon tak, aby chudáci rozhodovali, kterým to něco přinese, tak už dnes můžeš přiskřípnout celou řadu věcí.

s. Kořátko: Komasace bez kolektivisace je staré agrární opatření. Komasace spojená s kolektivisací je zbraní.

s. Gottwald: Já myslím komasaci pro celou obec.

s. Kopecký: Dnes, kdyby se dělala komasace, dělala by se na základě zákona. Fakticky kvůli tomu vznikne boj. Jedná se pak o to, jakou půdu kdo dostane. Pravděpodobné je, že maloročníci pak dostanou půdu dobrou a velcí sedláci špatnou. Komasace může být předpokladem pro další vývoj.

S. Smrkovský: Když jsme projednávali projekt 5LP byl soudruh Gottwald v SSSR. V plánu byla řešena komasace v 500 obcích. Bylo otázkou, zda tam má být v plánu tato cifra. Rozhodli jsme se ponechat tuto věc otevřenu až po návratu soudr. Gottwalda. Zde na předsednictvu potom bylo řečeno, aby se scelování dělalo, jen laciněji a ne tak nákladně a komplikovaně. Věc komasace není věc družstev v pravém slova smyslu, proto není pojata v tomto návrhu o družstvech.

Můj názor na otázku družstev vůbec: myšlenka jednotného družstva nepřišla z naší fronty a přišla ze sektoru družstevníků vůbec. Myšlenka se datuje již z r. 1945 a zde na předsednictvu na jaře tohoto roku bylo řečeno, aby se na této otázce pracovalo dále. Kdyby se na vesnici vyloučila z jednotných družstev konsumní družstva, tak by hora porodila myš. Co na vesnici toto jednotné družstvo dnes pokryje? Hlavní faktor vesnických družstev je družstvo strojní, proto chceme, aby na každé vesnici byl aspoň jeden traktor. Aby strojní družstva něco znamenala. To ostatní jsou družstva pro různé služby zemědělcům (prádelny - záležitost žen -, meliorace - není toho mnoho). Jsou to většinou úkoly krátkodobé. Nehraje to žádnou důležitou roli. To ostatní jsou drobnější věci na venkově. Mimo strojního sektoru nebudou mít velkou váhu na vesnici. Na druhé straně v jednotném družstvu, kde je konsum, bude moci být celá vesnice. Nyní se může stát, že na vesnici, kde je jednotné družstvo, se dá 10-15 sedláků dohromady a bude si společně obhospodařovat majetek. Nyní tam do toho budou mluvit ostatní členové družstva, kteří sami ještě nebudou společně obhospodařovat půdu. Do hospodářství části jednotného družstva, vlastně už výrobního družstva, si nikdo nedá mluvit. Výrobní družstvo uprostřed jednotného družstva bude záležitostí jak družstva samotného (ať již dobytkařské, či polní), ale bude i členem jednotného družstva (kolektivním členem). Jednotné družstvo do hospodářských záležitostí výrobního družstva nebude mít co mluvit.

Čili výsledkem je: že by vlastně vše zůstalo tak jak to je, kromě toho, že se na vesnici dají různé druhy družstev dohromady do jednotného místního družstva, které by mělo několik odborů se svým vlastním účtem a hospodařením a nad tím by bylo jednotné vedení ideové a organizační.

Pokud jde o výrobní družstvo: to je místní družstvo, které má s jednotným družstvem jen společné vedení.

Podle mého má být součástí jednotného vesnického družstva také konsum. Proč? Protože všeobecně na vesnici, kromě družstva strojního, nebyla by vlastně žádná družstevní činnost. Konsumní družstva jsou tam už 50 let, aniž by byla změnila charakter výroby. Konsum má být součástí jednotného družstva, ze kterého vycházejí ostatní odbory. Schází se tam dělnický živel se zemědělským. Finanční přebytky by přišly k prospěchu celého družstva. Pokud jde o staré družstvo Včely. Sehrálo svou roli a mají se nyní stát součástí nového družstevního aparátu. Sedláci by je do rukou nedostali. Zajistili bychom, aby pánem byl drobný živel. Na hospodářské frontě bychom dostali dohromady rolníky s dělníky.

s. Kopecký: Fakticky jste myslili jednotné místní družstvo jako nadstavbu při existenci jednotlivých odborů s vlastním účtováním. Takoveto východisko ke kolchozům podle mého je nesprávné. Pro výrobní družstvo by se například získalo 5 chalupníků, několik rolníků a z toho by se udělalo podle vás výrobní družstvo. Takových výrobních družstev byste udělali několik v několika vesnicích. To je nesprávná cesta. Podle mého by bylo lépe všude udělat jednotná družstva a provést komasaci, prosadit společné osevní plány, resp. otázku provedení komasace a společných osevních plánů udělat předmětem jednání v jednotném družstvu.

s. Gottwald: Když začneme s kolektivizací, začneme s plošnou. Já jsem pro plošnou, až budou předpoklady. Ne s 1 procentem. Až budou předpoklady, pak se to spustí.

s. Slánský: Co říká soudruh Smrkovský: Na vesnici bude výrobní družstvo o 10 lidech. Kromě toho tam bude jednotné družstvo se společnými stájemí. Je správné to, co říká soudr. Gottwald: jakmile budou předpoklady a jakmile to zmáčkne, musí to být na celé vesnici.

s. Kopecký: O výrobní družstva budou mít zájem i bohatší rolníci. Oni by nás tam do výrobních družstev nepustili. To je otázka boje. Když například postavíme otázku komasace, tak to bude otázka jednotného družstva. Východiskem musí být jednotné družstvo pro příští společné obhospodařování. Musíme prosadit, že traktor se stane věcí jednotného družstva, a o jeho použití na konec rozhoduje plénum a tam malí rolníci vyhrávají. Třeba vyjít z plošné kolektivizace. My u nás vytvoříme v jednotných družstvech předpoklady pro demokratické rozhodování pro kolektivizaci půdy.

s. Ďuriš: Měli jsme různé názory okolo toho. Také pokud jde o konsumy. Přesvědčili jsme soudr. Smrkovského, že by nebylo dobré spojit konsumy s ostatními družstvy. Pokud jde o jednotná, universální družstva. Má tam být všechno pohromadě, kromě konsumu, pro celou obec. Pro okresy to je jiná věc. Třeba řešit technicky styk mezi okresy a místními družstvy. Pokud jde o kontingenty, je pravda, že to sem nepatří. Je nutné mluvit o tom, zvláště o kontraktaci, ale je třeba udělat to odloučeně od těchto problémů. Pokud jde o scelování: jelikož to už zde bylo jednou jasně řečeno, už jsme to do návrhu nedávali. Neztotožňuji se s názorem soudruha Kořátka v této

věci. Chci obě formy, jak pro rolníky, tak pro použití pro kolchozy. Pokud jde o Slovensko, tak je to zvláštní otázka. Třeba vyjasnit otázku vztahu jednotného družstva k výrobním družstvům, kde již jsou nebo kde je k jejich vytvoření tendence.

s. Faltan: Proč žádali na Slovensku zvláštní družstva konsumní. Tam jsou na vesnicích rolnická konsumní družstva. Vycházíme z toho, že z tržních družstev třeba udělat výrobní družstva. Jsou tam drobní rolníci, kteří si založili strojní družstvo, dále výrobní družstvo - všichni jsou současně členy konsumního družstva. Z této zkušenosti usuzujeme, že rozmach k novým výrobním formám musí vycházet z potravinových družstev, protože to jsou stále titíž lidé. Nemluvím ovšem o konsumních družstvech, která mají povahu filiálek, hlavně ve městech. Ale mluvím o rolnických konsumních družstvech. Kdybychom chtěli oddělit jednotné družstvo od jednotného, tak by to bylo nesprávné. Ten boj tam musí být. A bude tam tehdy, když družstvo bude navázáno na nejširší družstevní základ, který na vesnici máme. Pokud jde o komasaci, tak tato snaha na vesnici je. Je to také nástrojem k vytlačení kulaků. Otázka komasace úzce souvisí s otázkou družstev jako základem k budoucí kolektivisaci.

s. Kopecký: Nebudeme lidi 10 let strašit kolchozy s tím, že utvoříme 1% kolchozů. My chceme vytvořit předpoklad pro plošnou kolektivisaci.

s. David: Je chybou, že otázce scelování nebyla věnována pozornost větší v návrhu, a je třeba, aby všechny ostatní problémy, obsažené v návrhu, byly odděleny od otázek združstevnění. Řešení by mohlo být jako předpoklad k dalšímu správnému postupu v zemědělské politice. Je třeba soustředit se na možnost provedení třídního boje na vesnici. Třeba získat střední a malé rolníky, aby se scelování mohlo dít podle jejich hledisek a aby mohli být kulaci vytlačeni na horší půdu. Tím by také byly mechanisační prostředky na vesnici lépe využívány.

s. Gottwald: Navrhuji návrh vrátit a po promyšlení a přepracování na základě diskuse předložit znovu předsednictvu.

Já to myslím takhle:

Varoval jsem soudruhy a prosil je, aby neměli strach, když se někde něco šustne, a posuzovali věci vlastním rozumem. Je blbostí domnívat se, že nám někdo nařizuje, abychom dělali kolchozy bez nutných předpokladů. Když uvážíme všechny objektivní okolnosti, všechny možnosti, které my máme, když provedeme celou řadu opatření předběžných, tak můžeme udělat kolektivisaci dříve, než mnozí z nás myslí. Nemyslím, že je třeba dělat to šupem. Třeba dělat plošnou kolektivisaci. Máme k tomu možnosti. Dnes to nemůžeme udělat. Dnes k tomu nemáme ani materiální ani politické možnosti. Ale za dva, za tři roky to můžeme udělat. Jedním z těchto opatření mají být družstva, kromě mechanisace, komasace atd. To má být základní organizační buňka příštího našeho organisovaného hospodářství; jak to budeme mít politicky, materiálně zvládnuto, tak to legislativně spustíme. Jak to budeme mít v rukou, tak se udělá z toho výrobní družstvo. Podle toho třeba posoudit návrh. Vylučte, nechte stranou pastvinářská družstva, konsumy, udělejte zákon o komasaci. Pokud jde o ostatní věci: o tom strachu z následku, to u nás nemusí být. My nemusíme jít do naší zemědělské politiky s tou perspektivou, že nám budou vybíjet dobytek. Není tu toho třeba, nesmí to být. Nemusí to být. Když my uděláme nutná organizační opatření, politická opatření, budeme mít minimum strojního parku k dispozici, pak to

můžeme spustit najednou. To razkulačení toho typu, nakolik bude nutno. To u nás nebude takovým problémem. To je něco jiného u nás, než ty obrovské vzdálenosti v SSSR. U nás na vesnicích všude máte dělníky. Oni si nedají líbit, aby si tam velkosedlák dělal něco po svém. Když to budeme správně organisovat, tak u nás razkulačení takového druhu nebude nutné. Snad to nebude potřebí. Toto třeba vidět. To je třeba, aby si naši soudruzi zemědělci uvědomili. Na jedné straně nebát se každého šustění a když už, tak na to skočit najednou.

s. Smrkovský: Jsem rád, že nyní víme, na čem jsme. Jsem plně přesvědčen o tom, co jsem zde řekl, že není správné a ustupuji ode všeho, co jsem řekl. Myslíl jsem, že výrobní družstvo povedou lidi, kteří budou patřit k jednotným družstvům a naproti tomu, že tam budou lidi, kteří je budou dělat. Teď je jasné, že jakmile vzniknou na vesnici podmínky pro výrobní družstvo, že to bude dělat celé jednotné družstvo. Otázku komasace třeba udělat součástí návrhu, náplně jednotného družstva.

s. Zápotocký: Třeba si uvědomit, že jednotná družstva mají být základem k socialisaci venkova. Při tom je samozřejmé, že dělnická družstva vypustíme. Budou to zemědělská družstva. Je to také odpověď na otázku okresů a pod. Je třeba, aby o těchto otázkách nebylo hovořeno na schůzích.

s. Slánský: Bude třeba uložit, aby soudruzi vypracovali zjednodušený zákon o komasaci,

dále vypracovat směrnice, jak očistit strojná družstva i jiná družstva, pokud pak jde o jednotné družstvo vypracovat návrh na základě výsledků diskuse.

Otázku pastvinářských družstev a ostatní problémy třeba zpracovat zvlášť.

A. Jednotné místní družstvo.

Předložený návrh vrátit a vypracovat osnovu zákona o zřízení jednotného místního družstva na vesnici a jeho vzorné stanovy.

Při tom vycházet s těchto hledisek:

Jednotné místní družstvo má zajistit organizační, politické a materiální předpoklady pro nástup k vyšším výrobním formám v zemědělství.

1. Hlavní úkoly jednotného místního družstva:

mechanisace, komasace, kontraktace, rozdělování a plnění výrobního plánu, dále pak všechny ostatní druhy družstevního podnikání na základě svépomoci.

Pro rok 1949 nepočítat ještě s tím, že organizace výkupu půjde systémem kontraktace, nýbrž ještě přes národní výbory.

2. Zásady vytvoření jednotného místního družstva:

vytvořit jednotné místní družstvo na nejširší základně (drobní a střední rolníci, kovorolníci, zemědělstí dělníci, živnostníci a všichni, kdož mají vztah k zemědělství). Do jednotného místního družstva vplynou všechna stávající družstva na vesnici mimo družstev spotřebních, okresních družstev skladištních a družstev úvěrních.

Staré družstevní formy likvidovat.

a) členství v družstvu je dobrovolné a členy mohou být všichni, kdož mají občanská práva;

b) představenstvo družstva:

zajistit vedení stanovami tak, aby vesnický boháč v něm neměl vlivu;

- c) vnitřní organizace místního jednotného družstva: zásadně nezřizovat samostatné odbory. Stanovami družstva, jakož i zastoupením pokrokových rolníků v orgánech družstva zajistit, aby činnost družstva a rozšiřování oborů podnikání byla zabezpečena i těm členům, kteří by zůstali v menšině;
- d) financování investiční činnosti družstva provádět zápůjčkami a úvěrem, nikoliv subvencemi. Majetek dosavadních družstev se přenáší na místní jednotné družstvo a zřizují se z něj účelové fondy. Investice členů bývalých družstev jsou považovány za jejich pohledávky vůči jednotnému místnímu družstvu.

Národní archiv, f. 02/1, sv. 7, a. j. 148.

Ze zápisu
schůze předsednictva ÚV KSČ 24. ledna 1949

IV. Jednotné zemědělské družstvo (s. Ďuriš).

s. Ďuriš: podává stručnou zprávu podle předloženého návrhu.

s. Zápotocký: Podle návrhu není jasně řečeno, zda je to státní organizace, nebo zda je to organizace dobrovolná. Vlastně je to návrh na státní organizaci. Toho si musíme být jasně vědomi. Stanovy vydá ministerstvo zemědělství nařízením, to znamená, že se na nich nemůže nic měnit. Dobrovolná organizace má právo svoje stanovy přijímat. V návrhu jim žádné východisko nenecháváme, nařizujeme jim stanovy. V tom je problém. Musíme si být toho vědomi, o co se jedná. Jde tu o ten problém, že ta masa, s kterou chceme dobrovolnou organizaci tvořit, že není sdostatek zpracována a musíme mít obavy, aby nám to někde neuklouzlo a nešlo to tam, kde to mít nechceme. V SSSR to šlo po linii dobrovolnosti a kulaci to často uchvátili do svých rukou a zneužívali toho. Když proti tomu bojovali, tak proti tomu nebojovali zákonem, nařízením, ale posílali tam instruktory, aby tam zorganizovali vesnickou chudinu a dali družstvu třídní charakter, který družstvo sledovalo.

To, co chceme my, to je sjednocení zemědělského družstevnictví a nejsou to kolchozy. Spojujeme zemědělce za účelem společného podnikání v celé řadě věcí a není to ještě kolchozní podnikání. Necháme jim ještě půdu, ale mohou už založit společné výkrmny vepřů například. I když mají oddělená hospodářství, mohou založit společné výkrmny vepřů. Když například bude mít vesnický kolář nebo kovář přístup do vesnického družstva, může to být také družstevní kovárna. Je to potom náběh k společnému obhospodařování půdy, o kterém my zde ještě nemluvíme a proto to jako kolchozy nestavme. Proto by bylo třeba otázku dobrovolnosti zdůraznit. Mám strach, že si myslíme, že vytvoříme rázem jednotná zemědělská družstva všude. Kdybychom šli po linii dobrovolnosti, tak bychom to vytvořili tam, kde pro to máme lepší podmínky. Znamená vydání zákona, že všude a rázem se musí ustavit zemědělské družstvo?

s. Ďuriš: Tam, kde to bude dobré.

s. Zápotocký: Jde o to, jestli jim to teď nadiktujeme, nebo jestli jdeme po cestě dobrovolnosti. Totéž máte nebo aspoň obdobně u odborů. Jsou u nás dosud možnosti tvořit i jiné odborové organizace mimo jednotnou odborovou

organizaci. Podle našeho postupu, jaké například dáváme právo naší jednotné odborové organizaci, neměla by jiná odborová organizace prakticky žádný vliv. Neúčastnila by se výhod a pod.

Měli bychom jít po té linii, že výhody a všechno, co dáme, dáme jen té jednotné družstevní organizaci na venkově. Když rolníci a družstva zůstanou mimo tuto jednotnou družstevní organizaci na venkově, tak se nemohou podílet na výhodách, které poskytujeme jednotnému družstvu. Ministerstvo zemědělství by pomáhalo těmto jednotným družstvům, které plní tyto všechny úkoly a dostane do rukou to, co chce, aby mohlo vykonávat vliv, ale vykonávalo by vliv tím, že by družstvo podporovalo a ne z titulu nadřízenosti. Tak bychom mohli tlačit na to, aby se jednotná zemědělská družstva vytvořila.

s. David: To, co říká soudr. Zápotocký, je pravda. Nikde v předloženém návrhu není řeč o dobrovolnosti. Podle formulace se zdá, že jednotné družstvo se naráz ve všech místech založí. Zdá se, že všechno nepříjemné, co nechtěl mít soudruh Ďuriš v zákoně, bude dáno do stanov, které má udělat ministerstvo zemědělství.

Jak se tyto věci venku posuzují: například se říká, že na podkladě zákona přistoupíme ke kolektivizaci. Nebo referent KNV řekne na schůzi, že tomu, kdo nebude plnit dodávky, dá zemědělské družstvo národní správu. Toto vše se říká ještě dříve, než je jednotné družstvo vůbec ustaveno.

Někde se mluví na schůzích o tom, že toto družstvo má být něčím podobným, co je na závodech výrobní výbor. Někteří soudruzi nedoporučují, aby se nyní o těchto družstvech na vesnici mluvilo, protože to brzdí práci na vesnicích. Nemluví se o ničem jiném, než o družstvu, místo aby se zájem obrátil na výrobní úkoly. Někteří rolníci prý sami upouštějí od různých investic, které jsou na vesnici stále nutné a říkají, že nyní, kdy budou kolchozy, nebudou do toho investovat a půjdou do kolchozů nazí.

Někde se mluví o tom, když rolníci nebudou chtít jít do družstev, tak nedostanou šatenky.

Všeobecně je patrný na vesnici veliký zmatek v těchto otázkách.

s. Smrkovský: Byl jsem na dvou konferencích, v Ostravě a Olomouci, kde se o těchto věcech jednalo. Všechny tři problémy, jak smlouvy o výkupu a o výrobě, tak zřízení jednotného družstva, jsou v popředí zájmu a soudruzi se na to dívají jako na velkou věc. Soudruzi se ptají, kdo na tyto myšlenky přišel, a dohadují se, zda to nebyl sám soudruh Gottwald. Považují tyto věci za politický instrument pro politiku strany do příštích let. Neobávám se toho, že když se to bude rozumně dělat, že by došlo k nějakým nepříjemným situacím. Mohu konstatovat, že to působí venku velmi dobře. Výsledky našeho zkoumání jsou dobré.

Pokud jde o připomínky soudruha Zápotockého: mohli bychom to jinak formulovat. Stanovy například může vydat ÚRD a při tom se nechá určitá ingerence ministerstvu zemědělství. Není to družstvo v pravém slova smyslu, je to nová organizace, která dostane různé nové funkce, nový obsah.

Pokud jde o otázku dobrovolnosti, tak je zajištěna.

Další věcí je to, jak se mluví o těchto otázkách dole ve straně. Funkcionáři okresů, krajů, mají o problematice zemědělské politiky velmi nejasnou představu. Mluví se hodně o třídním boji, projevuje se to také ve výstřelcích. Například v Olomouci předseda kádrové komise řekl, že musíme vyměnit všechny funkcionáře strany, kteří jsou rolníky obhospodařující více než 15 ha, že jim funkce nemohou být déle ponechány. Hned na místě jsme jednotlivé takové výstřelky korigovali. Je tam zrovna na okrese několik funkcionářů,

dobrých pracovníků, kteří obhospodařují o něco víc než 15 ha, a při tom vzorně plní své úkoly, jeden jako krajský zemědělský tajemník, druhý jako okresní tajemník strany.

V této otázce třídního boje, v otázce třídního rozpisu třeba velmi dobře promyslet terminologii.

s. Slánský: Je třeba, aby ministerstvo zemědělství nevydávalo ke konferencím osnovy referátů, kde se velmi mnoho mluví o třídním boji. Teprve na náš pokyn byly osnovy v některých místech opraveny.

s. Smrkovský: Pokud jde o otázku třídního boje na vesnici, není ve straně docela jasné a bylo by třeba na některé z nejbližších konferencí krajských sekretářů tuto otázku třídního boje na vesnici projednat, aby bylo dole jasno.

Pokud jde o jednotná družstva, tak to bude úspěšný, rychlý a spontánní růst. Porostou masově rychle a může dojít někde i k výstřelkům, pokud jde o posílání družstev a jejich obsahu. Musíme si dát pozor, abychom nepřipustili přehánění, aby nedošlo k sektářským výstřelkům.

s. Slánský: Je správné, že v souvislosti s jednotnými družstvy je určitý zmatek a že je třeba, aby bylo zjednáno jasno, hlavně ve straně. Vyšli jsme s jednotnými družstvy, aniž bychom stranu na to připravili. K tomu ještě přišly nešťastné osnovy na nedělní konferenci, kde bylo řečeno, že ve vedení družstev mají být dělníci, dále se tam mluví o vytlačování kapitalistických živlů.

Fakt je, že někteří vedoucí pracovníci nemají o tom jasno. V osnově se mluví v souvislosti s kontraktací o družstvech, ač jsme zde řekli, že se o tom zatím nemá mluvit.

Je pravda, co říká soudr. Zápotocký, že je třeba jasně říci, že tato jednotná družstva kolchozy nejsou. Mohou být v pozdější době jejich zárodkem. Nechceme kolchozy budovat takto a šli bychom na to špatně, kdybychom šli podle návrhu. Jdeme na to tak, abychom spojili například strojní družstvo, které nebylo dosud v rukou drobných rolníků s ostatními družstvy na vesnici v jednotné družstvo. O každém jednotlivém případě, než se jednotné družstvo stane družstvem výrobním, budeme muset zvlášť rozhodovat. Toto budeme muset ve straně říci.

Pokud jde o osnovu: v § 1 bychom měli užít této formulace: pracující zemědělci se sdružují v jednotném družstvu.

s. Zápotocký: To je správné. Tam, kde družstva nejsou, tam se zemědělci sdružují. Tam, kde družstva existují, ale jsou roztříštěná, tam se družstva musí sjednotit. To už vycházíme ze základu, že pracující zemědělce sdružujeme v jednotných družstvech tak, že ostatní družstva v ně splývají.

s. Slánský: Pokud jde o spontánní rychlý růst. Upozorňuji na to, abychom na to netlačili, protože z toho mohou být různé výstřelky. Bylo chybou, že se o tom už v neděli mluvilo, že se měla dříve svolat stranická konference a tam, aby se to soudruhům vysvětlilo.

s. Zápotocký: Pokud jde o přípravný výbor: Má se ustavit ze zemědělců. Máme dát pokyn, odkud má přijít iniciativa, kdo se toho má chopit. Má to být se strany zemědělců komunistů.

s. Dolanský: Myslím, že tvoření jednotných družstev na vesnici není věci nadekretování. Čím méně takovýchto prvků v zákoně bude, tím lépe. V tom to v první řadě vězí. Nespoléhat se na to, že tím, že řekneme, že jednotné družstvo musí být a podle zákona řekneme, jaké musí být, že tím vývoj popoženeme. Myslím, že věc musí být obráceně, že musíme udělat velikou kampaň uvědomovací a politickou a na základě toho můžeme přistoupit k tvoření jednotných zemědělských družstev.

Bylo by přirozené, kdyby se řeklo, že se mají sloučit družstva dohodou těch, kteří v družstvu byli. Aby to nebyli kulaci, to je věci strany, politiky. Nejde o to to oddekretovat. To je věc politická a věci hnutí, které my vyvoláme. Proto vše, co by mohlo vyvolat nedůvěru, nebo podezření diktátu, to by se mělo v zákoně obeplout.

s. Zápotocký. Proč chceme zakládat družstva na vesnici? V návrhu je řečeno, že jednotná zemědělská organizace může plnit na vesnici ty úkoly na zvelebení práce zemědělce. Je třeba ukázat, že dosavadní způsob družstevnictví je diskreditován tím, že se dosud sdružovali zemědělci, většinou ti nejbohatší, ne ze zájmů zvelebení zemědělské práce vůbec, ale ze zájmů sobeckých, pro vykořisťování ostatních zemědělců. Má-li zemědělské družstevnictví sloužit zájmům celku, musí být družstevnictví zemědělské jednotné. Proto zakládáme jednotná zemědělská družstva. Když si družstva chtějí dělat nárok na to, aby byla podporována, tak se musí sjednotit.

s. Kopecký: Zákon sám tyto motivy nevyjadřuje. Soudruh Zápotocký říká motivaci, která je rozumná. Tato motivace je chytrá. Děláme pokrok i pokud jde o družstevnictví, které dosud bylo nejednotné. Jako motivaci použít: v zájmu zajištění blahodárného rozvoje zemědělského družstevnictví a v zájmu odstranění roztržičnosti na venkově v družstevnictví jako dědictví minulosti, zakládají se jednotná zemědělská družstva. Tím bychom vyšli z motivace, která je pochopitelná, logická. Ještě by se mohlo dodat, že jednotné družstvo se zakládá na základě dobrovolnosti.

s. Zápotocký: Povinností pak ministerstva zemědělství je podporovat budování jednotných zemědělských družstev, podporovat sjednocování dosavadních družstev v družstvo jednotné a nepodporovat ostatní, nejednotná družstva.

s. Švermová: My tu motivaci potřebujeme. Zarazilo mne, jak chápou vyspělí soudruzi na konferencích zakládání těchto družstev. Nemyslím, že zakládání těchto družstev půjde spontánně. Budeme muset udělat velkou a důkladnou objasňovací práci. Dosud jsme nemohli prorazit se zemědělským družstevnictvím. Je třeba vyjasnit tuto věc především ve straně, a to tak, jak jsme nyní k řešení přišli. Jakmile bude jasno ve straně, třeba udělat velkou kampaň ve vesnicích. Nebude to tak spontánně, jak si to soudruh Smrkovský představuje. Kde jsou dosud obavy, to je právě ve věci družstev a je třeba, aby to bylo správně pochopeno. Třeba postupovat také okamžitě operativně podle zkušeností, hned zjednat nápravu, pokud to je třeba.

s. David: Pokud jde o paragraf 5: přípravný výbor. Co se může prakticky stát. Až bude přípravný výbor pohromadě, ukáže se, že to jsou samí kulaci a střední sedláci. Je třeba zajistit, aby tu byla možnost, aby se na sestavu výboru někdo podíval, aby tu byla záruka, že hned zpočátku nebudou přípravné výbory sborem velkých a středních sedláků.

s. Slánský: Tam je řečeno, že je třeba schválení okresu. Jestli by nestačilo říci, že přípravné práce řídí 5-10členný výbor z řad pracujících zemědělců. Pokud jde o zajištění, to je třeba udělat po stranické linii.

s. John: Doporučuji přesunout pasáž o sloučení družstev pokud jde o peněžnictví a některých živnostenských a řemeslnických družstev z § 2, odst. 3, do § 6.

s. Slánský: Pokud jde o § 2/2, kterým se působnost družstva vztahuje i na nečleny, myslím, že to může být v zákoně o kontraktaci, a tady je to možno škrtnout.
Pokud jde o přípravný výbor, není pro nás výhodné, když se ustaví z členů dosavadních družstev.

s. Ďuriš: Souhlasím s motivací, s dodatkem o dobrovolnosti.

s. Zápotocký: Přípravný výbor by mohl být ustaven z řad dosavadních členů družstev a ostatních zájemců. Ostatní, co je v § 5 možno škrtnout, pokud jde o složení přípravného výboru.

s. Clementis: V § 6, pokud se mluví o tom, že všechna práva a závazky dosavadních družstev přecházejí na jednotné zemědělské družstvo bez likvidace, mělo by tam být: až do výše jeho pasiv. Aby jednotné zemědělské družstvo nepřevzalo předlužená družstva.

s. Smrkovský: § 3 možno doplnit v tom smyslu, že členem jednotného družstva se může stát každý pracující zemědělec na podkladě dobrovolnosti. Členové dosavadních družstev se stávají členy jednotného zemědělského družstva, když do stanovené lhůty nepodají odhlášku z družstva.
§ 9 - Vzorné stanovy vydá ÚRD, odst. 2.

s. Slánský: Dozor nad činností jednotných zemědělských družstev vykonává ministerstvo zemědělství. Doporučuji, aby to bylo vázáno na KNV a ONV. Ministerstvo zemědělství by nestačilo kontrolovat na 20.000 jednotných družstev.
Pokud jde o § 10: když to stavíme na formu družstevní, je třeba, aby také jednotné družstvo bylo zastoupeno v ÚRD.

s. Gregor: Doporučuji, aby byla dána možnost, aby tam lidé do správního sboru nebyli jen jmenováni. To by tak mělo zůstat jen pro přechodnou dobu, že tam jsou jmenováni.
Aby dále bylo vyjádřeno, že se ministerstvu zemědělství ukládá podpora jednotných družstev a za tím účelem, že vykonává dozor nad činností jednotných zemědělských družstev.

s. John: § 10 - odst. 3 - doporučuji formulovat: v souhlase s ministerstvem zemědělství schvaluje ÚRD správní sbor jednotných družstev. Podobně v odst. 4, pokud jde o stanovy.
§ 12 a § 13 doporučuji schválit beze změny.

s. Slánský: Navrhuji usnést, aby osnova zákona byla doplněna připomínkami a nová opravená osnova aby byla předložena soudruhovi Gottwaldovi a po jeho schválení šla do vlády.

Z usnesení předsednictva ÚV KSČ 24. 1. 1949.

IV. Zákon o jednotném zemědělském družstvu (s. Ďuriš).

Osnovu zákona o jednotném zemědělském družstvu upravit podle výsledků diskuse a předložit ke schválení soudr. Gottwaldovi.

Připomínky:

§ 1 - odst. 1 upravit v tom smyslu, že „v zájmu zajištění blahodárného rozvoje zemědělského družstevnictví a v zájmu odstranění roztráštěnosti družstevnictví na venkově jako dědictví minulosti zakládají se na základě dobrovolnosti jednotná zemědělská družstva“.

§ 2 - odst. 2 škrtnout,
odst. 3 škrtnout a dát do § 6,

§ 3 - doplnit v tom smyslu, že členem jednotného družstva se může stát každý pracující zemědělec na základě dobrovolnosti,

§ 5 - odst. 1 upravit v tom smyslu, že „přípravný výbor se ustaví z řad členů dosavadních družstev a ostatních zájemců“,

§ 6 - odst. 3 doplnit v tom smyslu, že „veškerá práva a závazky dosavadních družstev přecházejí na jednotné družstvo bez likvidace až do výše jeho pasiva“,

§ 9 - odst. 2 upravit v tom smyslu, že „Stanovy jednotného družstva vydá ÚRD v dohodě s ministerstvem zemědělství“,

§ 10 - odst. 2 upravit v tom smyslu, že „Předsedu a místopředsedu, jakož i ostatní členy správního sboru jmenuje ÚRD se souhlasem ministerstva zemědělství“,

odst. 4 upravit v tom smyslu, že „stanovy schvaluje ÚRD v souhlase s ministerstvem zemědělství“,

§ 11 - upravit v tom smyslu, že „ministerstvo zemědělství vykonává dozor nad činností jednotných družstev prostřednictvím KNV a ONV“.

Národní archiv, f. 02/1, sv. 8, a. j. 160.

Zápis

ze schůze širšího předsednictva ÚV KSČ, konané dne 14. března 1949.

Přítomni: soudruzi Gottwald, Slánský, Clementis, Čepička, David, Dolanský, Ďuriš, Erban, Fierlinger, Geminder, Gregor, Jankovcová, John, Kliment, Kopecký, Kopřiva, Krajčír, Krosnář, Nosek, Nový, Smrkovský, Široký, Švermová, Zápotocký.

Omluveni: soudruzi Bareš, Frank, Nejedlý.

N e k o n t r o l o v á n o .

STÁTNÍ ÚSTŘEDNÍ ARCHIV v Praze

ZRUŠEN STUPĚŇ UTAJENÍ

Dávka: 4 Pojičov - N. K. 103

PaDr. Alona N. N. 103

12. 4. 03 Pojičov - N. K. 103

D ů v ě ř n ě .
4 výtisky.

1

Z á p i s č. 15

ze schůze širšího předsednictva ÚV KSČ, konané dne 14. března 1949.

Přítomni: soudruzi Gottwald, Slánský, Clementis, Čepička, David, Dolanský, Ďuriš, Erban, Fierlinger, Geminder, Gregor, Jankovcová, John, Kliment, Kopecký, Kopřiva, Krajšir, Krosnář, Nosek, Nový, Smrkovský, Široký, Švermová, Zápotocký.

Omluveni: soudruzi Bareš, Frank, Nejedlý.

I. Stanovy jednotného zemědělského družstva /s. Ďuriš/.

s. Ďuriš: podává stručný výklad návrhu. Třeba rozhodnout, zda stanovy mají být tak podrobné, jako v návrhu. Uvažovali jsme dále o tom, zda bychom nemohli členské schůze a valné hromady spojit. Je to fakticky totéž, jen někde by to mohla být schůze kvalifikovaných lidí. Chceme zavést metodu, že někteří rolníci nebo jejich ženy by mohli být přítomni členské schůzi i jako nečlenové, abychom zajistili masovou účast.

Problém společné výroby není návrhem vyřešen. Nutno uvážit, zda stačí formulace, kde se mluví o společném osevním plánu. Bez mluvení bychom rozšířili činnost jednotného družstva o společný osevní plán.

Pokud jde o financování, sami rolníci přicházejí s tím, že úvěr nemá být jediným zdrojem financování.

Jaký poměr dále má být mezi jednotným a okresním družstvem. Okresní družstvo má být centrem pro výkup a pro distribuci zemědělských výrobků a potřeb. Členové jednotného družstva budou zároveň členy okresního družstva skladištního, kde mají svůj majetek. Jsou to často také družstva, která obsáhnou několik obcí: mlékarenská, lihovarnická. Na příklad i drůbežárny se dělají pro několik obcí dohromady. Zemědělci budou ve stanovách hledat, jak to je s jejich majetkem v okresním družstvu.

Další problém se týká družstevní rady. Dnes ji ještě potřebujeme. Je jasné, že v budoucnu její ulohu převezme jednotný svaz. Zda to máme řešit stanovami.

Vypracujeme akční plán, jak postupovat při zřizování družstev: kde družstva zřizovat ihned, a sice v těch případech, kde již družstva existují, dále kde bude pro to nálada a naposled tam, kde vůbec není družstvo. Dělali bychom to přes jednotný svaz a ostatní organizace.

Další věcí je, jak dát stanovy dolů. Děláme to vlastně vrchnostensky. Chtěli bychom je dát dolů s tím, aby byly projednány, mohou být doplněny, abychom také zmobilisovali malého a středního rolníka. Třeba rozhodnout, jestli se to má tak dělat. Jinak bychom musili totéž dělat, aniž by se o tom mluvilo. U kontraktů na příklad se naříkalo na to, že jsme s tím přišli příliš pozdě, že to musilo jít příliš rychle. Kdybychom to oddalovali, je možno, že by tato věc byla dále projednávána až někdy na podzim, jeli-kož teď započnou přípravy na sjezd, později budou znovu práce a po tuto dobu by provedení akce nebylo možné.

- s. Zápotocký: Myslím, že to je nabubřelé. Stanovy by se měly rozdělit na 1/ zásady a činnost jednotného družstva a oddělit to od vlastních 2/ stanov, které vysvětlí pojem a název spolku a vlastní stanov. Stanovy by měly být doplněny, a nabyly by větší přehlednosti. Nevím, jestli má být ve s-tanovách řeč o soutěžení, brigádách.
- s. Nosek: Soudruzi chtěli vypracovat nový typ stanov. Mám obavu, že v budoucnosti nám některé formulace mohou postup fakticky ztěžovat. Jestli demokratičnost, která se do stanov dává, je také správná pro budoucnost. Vezměte jen scelování. Mluví se tady jen o dobrovolnosti, že se zcelování bude provádět jen na základě dobrovolnosti. Nebo odhad pozemků na členské schůzi, nebo že členové jsou povinni účastnit se prací na 5LP. Nevím, zda to je účelné. Mám obavy, aby nás to v budoucnosti na naší cestě v zemědělské politice nepoškodilo. Rolníci sami už uvažují o tom, jak to bude a že to sami musí dát nějak dohromady. Mezi nimi jsou už určité představy o budoucích formách zemědělské výroby rozšířeny. Jestli bychom to těmito formulacemi nebrzdili.
- s. David: Pokud jde o formu: dávám v úvahu, jestli by se neměly udělat dvě části: populární výklad a vzor stanov. Soudruzi mohli víc poukázat na to, v jakém stavu dnes zemědělství máme, že musíme pomáhat pokroku v zemědělství. Není tam také řečeno, že budeme budovat jednotné družstvo tam, kde nejsou žádná družstva. Na 9. str. není propracována formulace o dobrovolnosti. Pokud jde o scelování, to platí jen na určitou dobu. Na str. 31 - není řečeno, pokud jde o lesní výrobu, že zemědělské družstvo spolupracuje tam, kde jsou selské lesy, aby nedošlo k rabování lesů. Pokud jde o elektrifikaci /str. 33/ to chtějí všechny vesnice, Str. 34 - vesnickým ženám má jednotné družstvo také ulehčit výchovu dětí. Na str. 40 se mluví o účelném úspěšném provádění jen tehdy, když bude splněn 5LP. Některé dílčí ukoly budou moci být splněny také bez ohledu na plnění 5LP. Není pamatováno na účast rolnické mládeže v družstvech.
- s. Slánský: Pokud jde o nový způsob stanov, myslím, že tento populární výklad o činnosti jednotného družstva je dobrý a že to pomůže. Možná, že by bylo dobře, kdyby to bylo přerazeno tak, jak říká soudruh Zápotocký. Zásadní věci zvlášť. K obsahu: v některých místech se dělá rozdíl mezi členy družstva a rolníky. To by se mělo vyjasnit. Jediné místo, kde se mluví o vyšším způsobu zemědělské výroby, je tam, kde se mluví o společném osevním plánu. Není to také dost jasně řečeno. Je otázka, zda se to nemá říci jasněji a jestli se toho nemá říci víc, také pokud jde o společné obdělávání půdy. Oddíl II. - Zcelování: meritů věci jsme dosud neprojednávali. Myslím, že by bylo dobré, kdybychom se ve stanovách spokojili všeobecnými věcmi a že bychom projednání scelování měli věnovat zvláštní schůzi. Otázkou je, zda máme scelování brzy provést, zda ještě dříve, než budou vytvořena výrobní družstva. Mám pochybnosti o tom, zda máme scelování brzy provést, aniž bychom to spojili s okou kolchozů. Když začneme nyní provádět scelování, jak chceme uplatnit třídní principy? Máme v obcích drbné rolníky a podle třídních principů máme dávat při scelo-

vání chudým rolníkům dobrá pole. Jestli bychom také tímto scelováním nerozdělili vesnici tak, jak nechceme, že na jedné straně budeme mít jen drobné rolníky a na druhé straně střední rolníky. Mám pochybnosti o tom, co by bylo na vesnici, kdybychom začali se scelováním už nyní. Myslím, pronynější dobu nedělat pro scelování ve stanovách zvláštní oddíl, ale spokojit se jen několika všeobecnými poznámkami o scelování.

Oddíl 8.- osvobození vesnické ženy. Název je trochu náročný. To, co chceme dělat, není ještě osvobození, ale ulehčení. Změnit nápis osvobození. Pokud jde o činnost kulturní: měly by se podškrtnout kursy na vesnici, pokud jde o odborné školení. Mluví se dále o lidových agronomech. Jestli to není špatný název, jestli to je výhodné: jednotné družstvo bude těsně spolupracovat s lidovými agronomy. Jestli by tam nemělo být, že jednotné družstvo si najímá do svých služeb veterináře, zootechnika. Pokud jde o uzavírání smluv, nevím, jestli to máme nechat, že jednotná družstva bude kontrahentem při uzavírání smluv o výkupu. Dosud je to ustředí pro obhospodářování zemědělskými výrobky, které převážně uzavírá smlouvy prostřednictvím národních výborů s rolníky. Tím by jednotné družstvo vlastně přebíralo funkci okresního družstva. Já bych to tak neformuloval, není to jasně řečeno.

Pokud jde o použití zisku: mám pochybnosti, zda máme na prvé místo stavět rozdělení zisku mezi zemědělce. V první řadě má jít zisk na výrobní činnost a na investice. O odměňování podle osobních zásluh by se v této souvislosti nemělo mluvit. Pokud jde o skupiny vzorných hospodářů. Mám pochybnosti, zda máme dnes o tom mluvit. Kdo může být vzorným hospodářem? To nemůže být malý a střední rolník, může to být jen bohatší rolník. Malý rolník, dokud mu nepomůžeš a dokud nebude pracovat ve výrobním kolektivu, nemůže být vzorným hospodářem. Jsem pro to, abychom nemluvili o vzorných hospodářích, protože by z toho vyšel bohatší rolník, který má víc prostředků. Pokud jde o soutěžení, to uvízlo. Pokud jde o soutěžení za splnění dodávek: když splní dodávky, může přece nadbytek prodat na volném trhu. Jestli to máme takto vést. Vést leda soutěž na to, aby v rámci obce byly splněny dodávky. Nemáme uplatnit formu soutěžení z výroby v zemědělství. Pokud jde o přestavenstvo: jsem pro to, aby byla zajištěno, že velká jeho část budou zemědělci. Na druhé straně bylo by třeba říci, kdo to je malý rolník, aby nevyřazovali kovo-rolníky. Myslím, že je třeba také to přeformulovat. Na poslední konferenci krajských politických tajemníků jsme mluvili o tom, jaký postup zvolíme. Chceme přeměnit napřed strojní družstva, kterých je na 5.000 v českých zemích, potom půjdeme tam, kde jsou jiná družstva a později tam, kde družstva nejsou. Po stranické línii máme instruktory, kteří budou dbát na sestavu přípravných výborů, resp. představenstva jednotného družstva, které bude utvořeno dříve. Předse-
sedy chceme vzít na okresní školení, aby předseda mohl začít s osobní agitací a získáváním malých a středních rolníků pro založení jednotného družstva. Takové to pokyny jsme dali našim krajským tajemníkům.

s. John:

Unikla nám starost o to, jak budou družstva hospodařit. Praktické vesnice budou hospodařit tak, aby nabraly co nejvíce veřejných prostředků. Zde ve stanovách není řeč o ručení funkcionářů. Trochu jsme přehnali, pokud jde o výši členských příspěvků, 100.- až 500.- Kčs je pro rolníka dnes pakatel. Všechno je zde přeneseno na výhody, které přinese členství

v jednotném družstvu. Domnívám se, že by měla být vyslovena odpovědnost členů, aby dbalo, aby hospodářství družstva bylo při nejmenším vyrovnané.

- s. Gottwald: Stanovy byly přepracovány na základě usnesení Hospodářské rady a soudruzi z Hospodářské rady by měli říci zde svoje mínění o tom. Původně byl podán návrh, který formuloval jen spolkové stanovy.
- s. Dolanský: Stanovy byly přepracovány čtyřikrát. Po prvé byl návrh formulován spolkařsky. Řekli jsme si, že soudruh Gottwald upozornil na to, že stanovy musí dát rolníkovi návod, jak to dělat. Tému by ovšem první návrh nevyhověl. Tím se stalo, že po přepracování se to v některých věcech rozvléklo. Chtěli jsme rolníkům ve stanovách ukázat obsah činnosti družstva a k čemu má družstvo vést. Pokud jde o to, na kolik má být něco řečeno o kořchozech, tak jsme přišli k tomu, že se to nemá říkat. Řekli jsme si vědomě, že až to bude tak daleko, že na to nebudeme potřebovat stanovy, ale teď jde o to ukázat rolníkům pospolitou činnost v družstvu v nejširším měřítku. Proto jsme to, co jinak tvoří stanovy, zužili na nejmenší míru. Dali jsme důraz na členskou schůzi a na předsednictvo, které má být operativním vedením. Nescoustředili jsme se na spolkařskou matematiku, ale na funkci.
- s. Čepička: Především: stanovy mají být praktickým návodem, jak družstvo bude se ustavovat. Tento hlavní rys tento šestistránkový návrh postrádá. Dosavadní závada, kterouž známe z minulosti, je v tom, že chybí jasný organizační předpis, jak to dělat, jak začít. Při tom pojem vzorné stanovy je nejasný pojem, protože stanovy mají být jednotné. Nám jde o to, aby organizace jednotného družstva byla jednotná, prostá, aby lidé ihned bez velkého rozmyšlení mohli k tomu tvoření družstva přistoupit. Toto návrh nedá. Není praktickým návodem, jak družstvo skutečně ustavit.
- s. Krosnář: Rolníci z tohoto elaborátu nebudou mít jasno o struktuře, protože něco podstatného je řečeno na začátku, něco uprostřed a něco na konci. Mělo by se tam dát: účel, provádění podobně, jak je tomu u zákonů, kde je zákon stručný a důvodová zpráva obsírnější. Podle mého není možno dát vše do stanov. Pokud jde o scelování, mohlo by se stát, že by si družstvo mohlo vzít na příklad komunální statek. To je třeba vyjasnit. Pokud se mluví o valné hromadě, která může usnést změnu stanov, myslím, že je to třeba také vyjasnit, protože stanovy vydává podle zákona ÚRD v dohodě s ministerstvem zemědělství. Musilo by být řečeno, že valná hromada se usnáší na rozšíření působnosti, na to se může usnášet. Valná hromada může doporučit ministerstvu zemědělství a ÚRD změnit stanovy v tom a v tom.
- s. Gregor: Když jsme dali na Hospodářské radě podnět k tomu, aby stanovy byly takto přepracovány, byli jsme si vědomi toho, že tyto stanovy jsou velmi vážným krokem. S ohledem na situaci venku mezi zemědělci jsme si myslili, že tento krok je nutný, vydat stanovy, které uvádí, v čem je účel a jaká je činnost družstva. Zvláště, když se vyzdvihává, že toto je první krok ke kolchozům, tak je to dobrá věc.

To byl také jeden z důvodů, proč to takto provést. Myslíli jsme, že je třeba vyčerpávajícím způsobem právě s ohledem na nálady na vesnici popsat obsah vesnického družstva. Naší myšlenkou je zvelebit zemědělství a pomoci rolníkovi. To je ve stanovách jasně vidět. Přicházíme k zemědělcům s tím, že mu chceme pomoci a abychom pozvedli úroveň zemědělství. Vážná moment, který se zde vyskytl, je to, aby se stanovy jednou nestaly brzdou. Nevím, zda tomu stanovy vyhovují. Jestli bychom tomuto problému neměli věnovat velkou pozornost. Takovéto stanovy jsou podle mého s tím, aby mobilisovaly rolníky.

s. Gottwald:

Je třeba soudruhů pochválit, že přemýšleli o tom, aby to bylo srozumitelné, aby to nebylo formulováno suše, tak, aby to nakonec nic neříkalo. To třeba pochválit. To neznamená, že to není možno zlepšit, zkrátit, zjednodušit a to se dobře dá, když se to jinak zgrupíruje, když z odůvodnění, která se často opakují, udělá jedno odůvodnění. Účelným zgrupováním by se to zhruba mohlo udělat tak, že by byly jednak zásady a činnost družstva pod jedním záhlavím a jednotlivé věci by byly podrobně rozvedeny. Druhou část by hlavně tvořily spolkařské věci. Byly by dvě hlavy: zásady a vlastní stanovy. Potom by mohl odpadnout jednací řád. Máme zákon, který v některých věcech je velmi podrobný. Mluví o založení, sloučení družstev. To už je dáno zákonem. Prakticky zákon znamená, že na vsi nesmí být jiná družstva, než tato. Kdyby byly stanovy takto upraveny, pak by jednací řád, jak tady myšleno, mohl odpadnout a pak by provozní řády mohly být hodně specialisovány. Tak to sice bude nutno přepracovat, při čemž by byla zachována původní myšlenka soudruhů z Hosp. rady. Zkrátit se to též může. To pokud se týká struktury elaborátu.

K podrobnostem: otázka scelování: hájál jsem stanovisko, že nemáme zastavit scelování a nemáme čekat, až budeme meze rušit. Máme scelování v zákoně a hned jako první. S tím se musíme vypořádat. Jestli máme scelování půdy v podstatě podle dosavadních principů, jestli to máme udělat, jako přechodnou etapu k tomu konečnému zrušení mezí, nebo jestli se máme tohoto přechodu ke konečné etapě vzdát a nebo provádět scelování, dělat v souvislosti s pohybem půdy, při nejmenším se společným obděláváním. Že bychom mohli na této etapě scelovat už tak, aby to znamenalo zrušení mezí už vůbec, to myslím že ne, to bychom už mohli dělat kolchozy. Jsou tady dvě možnosti: dojdeme-li definitivně k názoru, že dosud nemáme s půdou hýbat, dokud nebudeme rušit meze. Můžeme tuto stránku činnosti tam mít formulovanou, ale nebudit pozornost, neforcierovat.

Nebo druhou věc: provádět to, spojit to eventuelně s plány společného osevu, společného obdělávání půdy, při čemž by zůstala parcela dále v individuálním vlastnictví, meze by zůstaly, inventář by zůstal.

Co říká soudruh Slánský: neuzavírám se argumentům. Třeba říci jaké jsou zkušenosti. Máme zkušenosti z pohraničí, tam to je však něco jiného. Tam půdu dostali, nebyla to půda zděděná. Tam to šlo lehkou. Nevím, jaké jsou zkušenosti tady. Musíme se rozhodnout na tom, jestli nám to uspíší nebo jestli nám to může brzdit.

s. Zápotocký:

Máme tady použít tlaku malých a drobných rolníků. Když jim to scelíš a dáme jim lepší půdu, činíme je samostatnějšími a produktivnějšími, nebudou tlačit k tomu, aby se do kolchozu dostali. Myslím, že čím víc je zabezpečíme, že tím méně budou kolchozy chtít. Družstvo má být proto, aby to pomohlo tlaku mít také společné obdělávání půdy.

s. Gottwald:

Jestli se rozhodneme neforcierovat, tak to v tomto směru můžeme udělat, že se o scelování může mluvit tam, kde se mluví o společném osevním plánu a případně, že se může za tím účelem scelovat. Spojit to se společným obděláváním půdy a se společným osevním plánem.

rozhodně o scelování bych dal v souvislosti s osevním plánem. Až by se to ukázalo, zatím scelování dát v souvislosti s osevním plánem, později to můžeme dát na jiný základ. Budeme mít obě možnosti. To už to nebude scelování staré, ale scelování jako instrument k společnému obdělávání půdy. Celou kapitolou o scelování vyndat a scelování dát dohromady, kde se mluví o společném osevním plánu a společném obdělávání půdy. V nedělních Zemědělských novinách byl pěkný článek o společném obdělávání. Takový článek potřebujeme častěji. Takovou propagandu. Tady se může jít o krok dál, nemluvit jen o tom, že to je kvůli tomu, aby se nevyprášilo, ale aby se využilo strojů levněji, laciněji pracovalo a společně obdělávala půda a za tím účelem, že se může i půda scelovat. Tak bychom z toho mohli vyjít z toho scelování a ze společného obdělávání půdy. To jsou nejdůležitější věci.

Pokud jde o str. 6/ základní stroje: staví se otázka volných sdružení. Je to vlastně také družstevní forma. Není sice zapsáno v rejstříku, to je ale formální. Ale spíš se postavit na stanovisko, že to je také družstvo. Uvažujte o tom, jestli to stojí za to dávat, nebo jestli je. Lepší to provést.

K str. 15/ mluvíte o tom, že veř. plemeníky mají přejít do správy družstva. To je velmi vážné. Když to dostane, tak už by měla zbran. Plemeníky jsou obyčejně obecní, nebo licentovány. Nevím, jestli to můžete stanovami udělat, jestli na to není třeba jiné normy. Když jim dáš monopol na toto, není třeba jiné normy, tak jim dáš silnou zbran. S tím souhlasím. Třeba zajistit převod z rukou soukromých do rukou veřejných. Licenci můžete vzít. To zjistěte. Na str. 18 je odstavec o převodu urbaniálních pašienek na družstva, resp. do jednotných družstev.

s. Široký:

Dohodli jsme se, že vydáme zvláštní zákon, uděláme to ihned. Jelikož pašienky nejsou družstva, třeba z nich nejprve utvořit družstva, pak teprve je můžeme pojmout do jednotného družstva. Na základě zákona o jednotném družstvu nemůžeme pašienky převzít, protože to není družstevní forma. Je to zbytek starousedlických forem.

s. Gottwald:

Toto se musí vyřešit teprve zákonem o urbaniálních pašienkách a nemůžete to dát do stanov. Řekněte, že ta družstva budou mít tuto funkci, ale že to převezmou, ale to se bude řešit jinak.

Na str. 48 pokud jde o elektrifikaci - doplnit větu o "se". Na str. 57 "hájit zájmy malých a středních rolníků". To se musí formulovat jinak. Nepovažují za účelné, abychom vylučovali. Stačí, když řekneme, že 4/5 členů představenstva bude ze řad malých a středních rolníků. Buďtam ty bohaté pustíme nebo ne. Když je tam pustíš a předem ho vylučuješ z účasti na správě, tak je to nedemokratické. Spíš udělat

opatření, aby 1 nebo dva velcí rolníci neošidili 100 malých. Proto zaručuješ malým 4/5, kterých je hodně, aby měli možnost rozhodovat. O druhých nezemědělcích bych vůbec nemluvil. Ty nezemědělce tam můžeš dát k těm kulakům do 1/5. Souhlasím s tím, aby 4/5 bylo malých a středních rolníků. Především nerozděluj mezi zemědělci a nezemědělci, poněvadž to je zemědělské družstvo, protože ten, který tam je, může být také ve vedení. Tu jednu pětinu nech otevřenu, at si tam dají, koho chtějí. Neusnadnujte protivníkům argumentovat proti nám. Tady to vypadá tak, jako bychom chtěli znásilnovat většinu. Když dáme do stanov, že 4/5 musí být malých a středních rolníků, tak to je jasné. Když tam řekneš, že tam nesmějí být, tak je to jiná věc, ale když tam smějí, tak ho musíš pustit k nějaké práci a funkci. Zajistíme většinu malým a středním rolníkům. Jací budou další, o tom nemluvíme, jestli to budou kulaci nebo bezzemkové. Pokud jde o boháče, uděláme to nějak, aby to nikdo nemohl vytýkat. Pokud jsou rolníci individuálně členy okresního družstva, mohou tam individuálně zůstat dál.

s.Smrkovský: Rolníci jsou na příklad členy mlékarenských, lihovarnických družstev, která jsou vždy pro několik obcí dohromady. Navrhujeme, aby jednotné družstvo se stalo kolektivním členem okresního družstva.

s.Zápotocký: To nemůže být součástí stanov místního družstva, ale musí to být součástí stanov okresního družstva. Místní družstvo se nemůže usnášet na tom, že členové místního družstva mají být členy okresního družstva.

s.Gottwald: To se musí vyjasnit. Chcete řešit individuální členství, jestli je pro to důvod, jak to chcete udělat. Znamenalo by to také podíly. Z čeho je chcete vyplatit.

s.Slánský: Dnes přeměňujeme okresní skladištní družstva na státní výkupní aparát. V okresním skladištním družstvu je členem určitá skupina agronomů. Nikdy to nebyli malí rolníci. Ústředí máme v ruce, správu jsme dosadili do skladištních družstev a dnes to bude státní výkupní aparát. Máme zájem na tom svazovat to s jednotným zemědělským družstvem, když to nakonec bude státní aparát.

s.Gottwald: Jednotné družstvo je členem ÚRD. To nechte. Jestli chcete to tam dát, že jednotné družstvo se může přihlásit jako kolektivní člen okresního družstva. Jestli to je třeba, jestli to můžeme potřebovat. Protože to už není orgán, který by to řídil. Nekomplikovat to a nechte otázku individuálního členství v okresním družstvu tak jak je.

Pokud jde o námět soudruha John. Podle toho, jak to je, mohou hospodařit tak, že nadělají mnoho dluhů a na konec to přijde na národní výbor. Na druhé straně se bojím, když se tam dá ručení majetkové atd. Je to vlastně experiment. Může se to nějak zaručit. Přeformulovat, aby to nebylo tak jednoduché. Jaké pak rezervní fondy zatím. Ale dávat tam osobní ručení funkcionářů, víš, jaká práce to tam je. To tam nedostaneš funkcionáře ani za pána boha.

- s. John: Dosud v družstvech ručili členové apsoně do jednonásobku vkladu. Něco tam nutno dát, aby lidé byli zodpovědní. To by některá družstva dělala věci jen na vyžírku.
- s. Ďuriš: Původně jsme tam měli dvojnásobek vkladu.
- s. Zápotocký: To je všeobecným zvykem v družstevnictví. To se může dát. Kromě toho členské podíly jsou tak nízké, že dvojnásobek se může dát.
- Souhlas.
- s. Gottwald: Navrhuji, aby presidium Hospodářské rady na základě diskuse vzalo návrh, a předělalo jej pokud jde o změnu struktury a o jiné úpravy podle připomínek soudruhů. Přepracovaný návrh předložte na příští schůzi předsednictva ÚV, která bude svolána na pondělí, 21. března 1949.

Zapsala: Strnadová.

Usnesení.

I. Stanovy jednotného zemědělského družstva (s. Ďuriš).

- 1) Zpráva soudruha Ďuriše vzata na vědomí.
- 2) Pověřit presidium Hospodářské rady přepracovat a předložit příští schůzi předsednictva ÚV návrh na základě výsledků diskuse, a to: provést zkrácení, změnu struktury stanova a úpravy textu.
 - a) Doporučuje se rozdělit stanovy na dvě části (při zachování dosavadního obsahu návrhu):
 1. část: zásady a účel činnosti jednotného zemědělského družstva,
 2. část: vlastní stanovy, které nutno rozšířit.
 - b) Připomínky k textu:
 - Část II.
 - oddíl, 2, str. 6 - prozkoumat otázku převzetí hospodářských strojů do t. zv. volných sdružení;
 - oddíl 3, str. 8 - vynechat zvláštní oddíl o scelování. K odstavci o zdokonalení osevního postupu (str. 8) připojit doplněk o společném obdělávání půdy a v souvislosti s tím mluvit i o scelování.
 - oddíl 5, str. 15 - prozkoumat způsob převzetí veřejných plemenků do správy jednotného družstva,
 - str. 18 - škrtnout odstavec o převzetí urbaniálních pašienek do správy jednotného družstva na Slovensku.
 - Část III.
 - oddíl 2, str. 46 - doplnit tom smyslu, že každý člen jednotného družstva ručí dvojnásobkem svého vkladu za závazky družstva,
 - oddíl 3, str. 48 - doplnit větu: „Při provádění elektrisace poskytují účastníci investiční příspěvky, které se neúročí a které se nesplácejí.“
 - Část IV.
 - oddíl 3, str. 57 - druhý odstavec přeformulovat v tom smyslu, že čtyři pětiny členů představenstva musí být z řad malých a středních rolníků. Ostatní text tohoto odstavce škrtnout kromě poslední věty.
 - Část V.
 - strana 59 - zachovat dosavadní praxi při individuálním členství v okresních družstvech.

Dále doplnit text i o připomínky ostatních soudruhů.

Příští schůzi širšího předsednictva ÚV KSČ svolat na pondělí, 21.3.1949.
Zapsala: Strnadová.

Národní archiv, f. 02/1, schůze 14. března 1949.

Usnesení.

I. Stanovy jednotného zemědělského družstva (s. Ďuriš).

- 1) Zpráva soudruha Ďuriše vzata na vědomí.
- 2) Pověřit presidium Hospodářské rady přepracovat a předložit příští schůzi předsednictva ÚV návrh na základě výsledků diskuse, a to: provést zkrácení, změnu struktury stanova a úpravy textu.

a) Doporučuje se rozdělit stanovy na dvě části (při zachování dosavadního obsahu návrhu):

1. část: zásady a účel činnosti jednotného zemědělského družstva,
2. část: vlastní stanovy, které nutno rozšířit.

b) Připomínky k textu:

Část II.

oddíl, 2, str. 6 - prozkoumat otázku převzetí hospodářských strojů do t. zv. volných sdružení;

oddíl 3, str. 8 - vynechat zvláštní oddíl o scelování. K odstavci o zdokonalení osevního postupu (str. 8) připojit doplněk o společném obdělávání půdy a v souvislosti s tím mluvit i o scelování.

oddíl 5, str. 15 - prozkoumat způsob převzetí veřejných plemeníků do správy jednotného družstva,

str. 18 - škrtnout odstavec o převzetí urbaniálních pašienek do správy jednotného družstva na Slovensku.

Část III.

oddíl 2, str. 46 - doplnit tom smyslu, že každý člen jednotného družstva ručí dvojnásobkem svého vkladu za závazky družstva,

oddíl 3, str. 48 - doplnit větu: „Při provádění elektrisace poskytují účastníci investiční příspěvky, které se neúročí a které se nesplácejí.“

Část IV.

oddíl 3, str. 57 - druhý odstavec přeformulovat v tom smyslu, že čtyři pětiny členů představenstva musí být z řad malých a středních rolníků. Ostatní text tohoto odstavce škrtnout kromě poslední věty.

Část V.

strana 59 - zachovat dosavadní praxi při individuálním členství v okresních družstvech.

Dále doplnit text i o připomínky ostatních soudruhů.

Příští schůzi širšího předsednictva ÚV KSČ svolat na pondělí, 21.3.1949.
Zapsala: Strnadová.

Národní archiv, f. 02/1, schůze 14. března 1949.

Příloha č. 2

Zprávy krajského výboru KSČ v Gottwaldově o průběhu místních veřejných schůzí v dubnu 1949.

Národní archiv, f. 100/1, s. 173, a. j. 1081.

Zpráva kraje G o t t w a l d o v .

Provokace při veřejných schůzích o JZD.

V sobotu a v neděli dne 23. a 24. dubna t.r. konal okresní výbor JSCZ ve Veselí n.Mor. informativní veřejné schůze o Jednotném zemědělském družstvu v 35 obcích svého okresu.

Schůze byly obsazeny vybranými krajskými referenty / 6 poslanců a 6 spolehlivých tajemníků KV KSC a KRD /. Před konáním těchto schůzí bylo naše členstvo informováno na okresním aktivu funkcionářů a instruktorů základních organizací, na 6 okrskových aktivech desítkových důvěrníků a na členských schůzích, které proběhly ve všech místních organizacích.

Všechny prováděné veřejné schůze byly znemožňovány organizovanou provokací celých vesnic. Účast na schůzích byla neobvykle vysoká, hlavně lidovci a ženy. Po ruce máme tyto případy :

obec Zeraviny	240 obyvatel	účast 185 lidí
" Kozojídky	336 "	" 250 "
" Hroznová Lhota	1063 "	" 500 "

8 referentů nemohlo vůbec započítí schůzi, poněvadž přítomní občané / hlavně lidovci / znemožňovali zahájení hlukem a nepopsatelným řvaním.

Jsou to tyto obce :

Strážnice, Bzenec, Blatnice pod Sv. Antoníškem, Kozojídky, Lipov Louka, Ostrožská Nová Ves a Borsice.

V některých případech ohrožoval dav referenty. V Ostravské Nové Vsi řekli poslanci K o v á ř o v i do očí, že ~~mu~~ rozbijí hlavu, bude-li mluvit a na důkaz toho výhružně zvedli pивní sklenice. Po soudruhoví poslanci M r á z o v i bylo v Žeravinách hozeno džbánkem od piva, když před tím byl vypnut elektrický proud. Elektrický proud vypjali také v Knězdubě při referátě soudr. H o c h a, v Kozojídkách vyhodili referentovi stůl oknem, v Louce uhodili pěstí referenta s. O k l e š t k a, projevovali snahy převrátit automobil a referenty a propíchat pneumatiky vozu.

Z části klidně skončilo jen li schůzí, všechny ostatní byly negativní.

už jednotlivými obcemi fungovalo motocyklové kurýrní spojení, kterým byla řízena provokace. Někteří štváři jezdili od obce k obci na kolech a motocyklech. V mnoha případech se před provokáním opili.

Schůze, které se přece jen konaly, byly neustále rušeny, objevovaly se tyto stejné argumenty:

„Teď jste sebrali obchody živnostníkům, na nás šijete jednotné družstvo, ale to je kolchoz, my Vám na to nanaletíme! Dědictví otců zachovej nám pane. Hlasujeme o tom, kdo je pro zřízení družstva a kdo je proti. Dajte nám pušky jako dělnické milici a uvidíte, co umíja rolníci. My chceme vůli lidu. Kdo vás sem pozval? My jsme Vás ~~xxx~~ nevolili za poslance ani za předsedy JSČZ. JZD nechceme, svou pádu nedáme. Mluvit můžete co chcete, ale o jednotném družstvu Vám nedovolujeme mluvit. Referente, jak nejsi rolník, tak plav dom. My Vám do fabrik také nelezeme. Berete nám pana boha. Podívejte se na to, jak v republice hospodaříte.“ A podobně. Nescházelo také štvání proti SSSR a proti vládě.

Při hodnocení celé akce jsme došli k závěru, že provokace byly organizovány. Jejich hlavním smyslem bylo nepřipustit vysvětlení otázky jednotného družstva.

Učinili jsme tato opatření.

Svolali jsme všechny referenty z těchto veřejných schůzí spolu s celým sekretariátem ve Veselí nad Moravou. Rovněž ~~X~~ jsme přizvali všechny okresní instruktory, kteří přenesli zkušenosti z těchto schůzí do ostatních okresů ještě dnes.

Z této porady dnes vyšlo toto zatímní usnesení.

- 1/ zjistíme, kdo organizoval provokace /některé štváče známe,
- 2/ jelikož probíhají nebo se připravují veřejné schůze o JZD také v jiných okresech, přikročíme ihned k jejich zastavení, ukáže-li se stejná situace jako ve Veselí.
- 3/ zjistíme individuálně, jak se v přípravě schůze i při schůzi počínali předsedové JSČZ.
- 4/ svoláme výborové i členské schůze strany a prostřednictvím KAV jim dáme pokyn k provedení členských schůzí v celém kraji a zvláště v okrese Veselí.
- 5/ svoláme výbory JSČZ v okrese Veselí.
- 6/ svoláme okresní radu družstev v okrese Veselí.

- 7/ ONV ve Veselí svolá všechny předsedy MNV
- 8/ na všech těchto schůzích budeme se zabývat důsledně otázkou uvedené provokace a otázkou dalšího postupu s jednotnými zemědělskými družstvy.

Krajský výbor KSČ
 v Gottwaldově.
 Skubal.

~~26.IV.1949.~~

1000, 1. 10. 1949.

5/6

Nové provokace zemědělců na veřejných schůzích o JZD.

V úterý dne 26.4.t.r. pokračovaly veřejné schůze o JZD na vesnicích v okrese Uh. Hradiště. Na těchto schůzích se projevíly opětovné provokace. Tříčlenná komise krajského sekretariátu, složená ze soudr. ing. Lédla, Krtocha a Škubala navštívila 8 veřejných projevů a získala tyto poznatky :

Spytihněv - veřejná schůze zahájena za přítomnosti asi 400 občanů. Ihned při první zmínce o JZD došlo k hulákání na referenta. Přítomný bezpečnostní referent ONV vyzval pak provokatéry, aby místnost opustili. Odešlo asi 30 lidí. Schůze pokračovala.

Jde o silnou komunistickou obec.

Babice - veřejná schůze měla klidnější průběh. Pokusy o provokace byly malé. Obec je převážně lidovecká.

Kudlovice - veřejná schůze nebyla ani zahájena a referenti byli takřka vyhozeni z místnosti. Obec je převážně lidovecká.

Huštěnovice - veřejné schůzi bylo přítomno asi 350 občanů. Průběh klidný, protože referent se vyhýbal otázkám o JZD a ponechal si jejich osvětlení do rozpravy.

Sušice - veřejná schůze za přítomnosti asi 250 lidí. Schůze bouřlivá. V průběhu zhařalo světlo za potlesku občanů.

Traplice - komunisté a lidovci jsou v obci asi stejně silní, naši jsou dělníci, rolníci jsou hlavně mezi lidovci. Velmi bouřlivá schůze, ačkoliv referent je lidovec. V průběhu schůze přerušeno vedení.

Kosiky - za přítomnosti 400 lidí, schůze klidná.

Jankovice - schůze nemohla být zahájena pro značný odpor občanů. Jde o lidoveckou obec. Referent předseda OV JSČZ, byl ohrožován nožem.

Jalubí - komunistická obec, odtud vyšla řada našich funkcionářů, zahájeno za přítomnosti 700 občanů, referoval místopředseda KNV s. Zemek, v sále bylo asi polovina komunistů, kteří seděli zvláště před předsednictvem schůze. Po oslovení " vážení občané " došlo ke řvaní přítomného davu. Referent proto odmítl mluvit, v sále však zůstávali lidé na svých místech. Takový st. v byl asi hodinu. Pak byl vypnut elektrický proud a došlo k útoku lahvemi od piva a židlemi na předsednický stůl, při čemž se řvalo.

Příloha č. 3

Počet výdělečně činných obyvatel podle velikosti obcí v českých zemích v roce 1950.

Obce	Celkem činných obyvatel	z toho činných v zemědělství
0 - 99	28 093	20 029
100 - 199	146 187	88 652
200 - 299	182 801	94 297
300 - 499	306 544	130 137
500 - 999	481 853	147 366
1 000 - 1 999	392 292	78 441
2 000 - 4 999	469 578	48 993
5 000 - 9 999	235 667	11 928
10 000 - 19 999	244 006	9 178
20 000 - 49 999	246 962	6 530
50 000 - 99 999	131 689	3 291
100 000 a výše	682 021	7 970

Soupis obyvatelstva v Československu (*Československá statistika*, sv. 184, řada VI., Praha 1950).

Příloha č. 4

Celostátní přehled o osobách vyšetřovaných Státní bezpečností (1951–1957).

	Propuštěno z vyšetřování	Předaných soudu	Odsouzeno
1951			
Celkem	572	3 584	1 395
z toho ves. boháčů	18	163	71
rolníků	34	209	61
1952			
Celkem	542	5 531	2 916
z toho ves. boháčů	12	215	118
rolníků	27	314	160
1953 (leden - červen)			
Celkem	350	2 134	1 610
z toho ves. boháčů	2	84	36
rolníků	7	140	115

Počet odsouzených

Celkem	z toho rolníků a družstevníků	%	vesnických boháčů	%
1956				
115 474	19 621	17,0	983	0,8
1957				
86 195	11 274	13,1	309	0,4
1958				
95 309	11 604	12,2	528	0,5

Národní archiv, f. 02/2, schůze 11.8.1953 a f. 02/2, sv. 214, a. j. 291.

Příloha č. 5

Politické složení okresních a místních národních výborů na základě voleb do Ústavodárného národního shromáždění v květnu 1946, přehled o výsledcích parlamentních voleb v některých okresech a obcích v roce 1948 a výsledky voleb do místních a okresních národních výborů v roce 1954.

	Celkem členů	z toho KSČ	strana lidová	sociální demokracie	národní socialisté
Čechy 112 okresů	2 784	1 420	440	441	623 *)
předsedů		99	4	6	4
Morava 44 okresů	1 444	527	388	238	291
předsedů		27	14	4	3
Čechy 8 251 obcí	106 182	52 359	18 793	13 476	19 631
předsedů		5 031	1 105	707	1 070
Morava 3 261 obcí	48 177	17 427	15 978	6 813	7 758
předsedů		1 319	1 160	331	400 *)

Počet bezpartijních - Čechy 1 993, předsedů 338,
Morava 201, předsedů 51.

Přehled o výsledcích parlamentních voleb v květnu 1948 v některých okresech a obcích

Uvedeny jsou tzv. vlastenecké obce (100% účast voličů a 100% hlasů pro kandidátku Národní fronty) a jména obcí nebo jejich počet, v nichž pro jednotnou kandidátku NF hlasovalo méně než 60% nebo 70% voličů.

Okres Dubá: 43 vlasteneckých obcí.

Mělník: pod 50% Skramouš, pod 70% Chomšice, Zimoř, pod 80% 7 obcí, pod 90% 4 obce, 95,1% vesnic pro NF.

Nymburk: vlastenecké obce - Dvory, Rašovice, pod 50% Nový Dvůr, pod 70% Chleby, Zbožíčko, Mečír, Straky, pod 80% 8 obcí, vesnice pro NF 96%.

Poděbrady: vlastenecké obce Dubečno, M. Strana, N. Zámky, pod 50% Ostrov, pod 70% Velenice, Úmyslovice, Sokoleč, Předhradí, Koleje, Lhota Přední, Vlkov, Lhota Písková, pod 80% 12 obcí, pod 90% 19 obcí, vesnice pro NF v okrese 88%.

Mladá Boleslav: vlastenecké obce Josefův Důl, Sovinky, Slivinko, Dolní Slivno, pod 70% Bratronice, Chudíř, Strakory Dolní, Tuřice, pod 80% 11 obcí, pod 90% 14 obcí, vesnice okresu 93,9% pro NF.

Mnichovo Hradiště: vlastenecká obec Víška, pod 60% Kluky, Spikaly, Plužná, Vrátno, Trnová, Veselá, Ptýrov, Sudoměř, Neveklovice, Dneboh, Březina, Chotice, Mužský, Rozkov, Žďár, Loukovec, Chocnějovice, Buda, Hoškovice, Loukov, Březinka, pod 70% Boreč, Sovenice, Sezemice, Horka, Bítouchov, Dalešice, Chudoplesy, Kněžmost, Koprník, Solec, Strážiště, pod 80% 19 obcí, vesnice okresu pro NF 83,11%.

Jičín: vlastenecké obce Plodek, Ledce, Obruby, Osenice, Záhuby, pod 50% Rakov, Studňany, Vrbice, pod 60% Spyšová, Doubravany, Česov, Veliš, Sídliště, pod 70% 21 obcí, pod 80% 38 obcí, pod 90% 72 obcí, vesnice okresu pro NF 86,08%.

Broumov: pod 50% Radešov, 50-60% Bezděkov, Bělý, Slavný, 60-65% Hlavnov, Nízká Srbská, Suchý Důl, 65-70% Machov, 70-80% 2 obce, 80-90% 9 obcí, 90-95% 15 obcí.

Dobruška: pod 50% Houdkovice, Milčany, Provoz, Rohenice, Rovné, Skršice, Sudín, Bílý Újezd, 50-60% 10 obcí, 60-65% 13 obcí, 65-70% 1 obec, 70-90% 11 obcí.

Hořice: pod 50% Mezník, Kal, Třemešná Červená, Újezd Podhorní, Vrchovnice, 50-60% Ostrov, Rašín, Želkovice, 60-65% 3 obce, 65-70% 6 obcí, 70-80% 13 obcí, 80-90% 11 obcí.

Hradec Králové: pod 50% Výrava, 50-60% Polešno, Divec, Libníkovice, Librantice, Piletice, Újezd, Boharyně, Nerošov, Popovice, Suchá, 60-65% 5 obcí, 65-70% 8 obcí, 70-80% 16 obcí, 80-90% 21 obcí, 90-95% 14 obcí.

Jaroměř: 50% Rychnovek, 50-60% Jásenná, Žíželevy, 65-70% 3 obce, 70-80% 14 obcí, 80-90% 14 obcí, 90-95% 5 obcí.

Náchod: pod 50% Česká Čermná, Jizbice, Kramolna, Dolní Rybníky, Horní Rybníky, Trubějov, Zličko, Žďárky, Červená Hora, Chlístov, Útobor, 50-60% 19 obcí, 60-65% 8 obcí, 65-70% 10 obcí, 70-80% 9 obcí, 80-90% 2 obce, 90-95% 1 obec.

Nové Město nad Metují: pod 50% Chlístov, Lhota-Doubřavice, Libchyně, Provodov, Přibyslav, Domkov, Šonov, Vrchoviny, Vršovka, Zákřaví, 50-60% Černčice, Bohuslavice, Dlouhá, Dolsko, Krčín, Náhořany, Slavětín, Šediviny, 60-65% 10 obcí, 65-70% 2 obce, 70-80% 3 obce, 80-90% 9 obcí, 90-95% 1 obec.

Rychnov: pod 50% Brocná, Černíkovice, Ostašovice, Třebešov, Vyhnanice, Vojenice, 50-60% 16 obcí, 60-65% 8 obcí, 65-70% 8 obcí, 70-80% 14 obcí, 80-90% 18 obcí, 90-95% 5 obcí.

Prachatice: pod 50% Lužice, Protivec, Obora, Fefry (pro NF 29,3 %), 50-60% Šípoun, Velký Bor, Hrbov, Vadkov, 60-65% 7 obcí, 65-70% 7 obcí, 70-80% 11 obcí, 80-90% 29 obcí, 90-95% 16 obcí.

Strakonice: pod 50% Babín, Brusy, Drachkov, Holkovice, Jetenovice, Kbelnice, Kuřimany, Lhota Hražd., Lhota Kapsova, Podlešovice, Nahošín, Netřehovice, Slivonice, Těšovice, Úlehle, Únice, Zahorčice, 50-60% 20 obcí, 60-65% 9 obcí, 60-70% 9 obcí.

Písek: pod 50% Lhota, Malčice, Nepodřice (pro NF 18 %), Blanice-Dvorce, Štětice, Tourov, Újezdec, Záluží, Žichovec, 50-60% 9 obcí, 60-65% 5 obcí, 65-70% 10 obcí.

Týn nad Vltavou: pod 50% Bzí, Hartmanice, Hvozdo, Malešice, 50-60% Smilovice, Bohunice, Bečice, 60-65% 2 obce, 65-70% 5 obcí.

Český Krumlov: pod 50% Chlumeč, Opalice, 50-60% 1 obec, 60-65% 3 obce.

Kralovice: pod 50% Bílov, Břízko, Bujšily, Bukovina, Hedčany, Hodyně, Holovousy, Lhotka, Rakolusky, Robšice (pro NF 18 %), Milíčov, Lednice, Kozojedy, Korýtko, Dřevce, Černíkovice, Brodeslavy, 50-60% 5 obcí, 60-65% 2 obce, 65-70% 6 obcí, 70-80% 13 obcí, 80-90% 12 obcí, 90-95% 9 obcí.

Planá u Mariánských Lázní: pod 50% 0, 50-60% 0, 60-65% 1 obec, 65-70% 0, 70-80% 1 obec, 80-90% 10 obcí, 90-95% 11 obcí.

Plzeň-venkov: pod 50% Nezavětice, Chocenický Újezd, Nadryby, 50-60% Koutousov, 60-65% 3 obce, 65-70% 5 obcí, 70-80% 15 obcí, 80-90% 25 obcí, 90-95% 18 obcí.

Rokycany: pod 50% Sebešice, 50-60% Meško, Olešná, Těškov, Drah. Újezd, Kladruby, 60-65% Hlohovice, Štítov, Trokavec, 65-70% 5 obcí, 70-80% 11 obcí, 80-90% 26 obcí, 90-95% 17 obcí.

Stříbro: pod 50% Pytlou, 50-60% 0, 60-65% 0, 65-70% 1 obec, 70-80% 1 obec, 80-90% 4 obce, 90-95% 11 obcí.

Znojmo: pod 50% 0, 50-60% 0, 60-65% 0, 65-70% 1 obec, 70-80 f% 8 obcí, 80-90% 12 obcí, 90-95% 14 obcí.

Sušice: pod 50% Dolní Staňkov, Javoří, Milínov, Zamysl, Bílenice, Hory M. Boží, 50-60% 13 obcí, 60-65% 7 obcí, 65-70% 7 obcí, 70-80% 11 obcí, 80-90% 9 obcí, 90-95% 4 obce.

Tachov: pod 50% 0, 50-60% 0, 60-70% 0, 70-80% 2 obce, 80-90% 7 obcí, 90-95% 4 obce.

Horšovský Týn: pod 50% 0, 50-60% Pleš, Mezholezy, 60-70% 1 obec, 70-80% 3 obce, 80-90% 17 obcí, 90-95% 15 obcí.

Klatovy: pod 50% Hvíždalka, Ostřetice, Strážovice, 50-60% Domažličky, Miřenice, Štipoklasy, Dolní Lhota, Malechov, 60-65% 10 obcí, 65-70% 90 obcí, 70-80% 26 obcí, 80-90% 40 obcí, 90-95 % 27 obcí.

Domažlice: pod 50% Miletice, Rudoltice, Vilov, Petrovice, 50-60% Soustov, Liboč, Běhařov, Luženice, Všepadly, 60-65% 4 obce, 65-70% 2 obce, 70-80% 10 obcí, 80-90% 12 obcí, 90-95% 8 obcí.

Blatná: pod 50% Čečelovice, Chloumek Lažánky, Pacelice, Pole, Přednetř, Újezd u Kasejovic, Záhorčíčky, Záboří, Nezdřev, Polanka, Uzenice, 50-60% Holušice, Chlum, Kadov, Lnářský Málkov, Mužetice, Zárubyní, Hvoždany, Kasejovice, Mačkov, Rátzely, 60-65% 3 obce, 65-70% 7 obcí, 70-80% 18 obcí, 80-90% 12 obcí, 90-95% 4 obce.

Turnov: pod 50% Smržov, Javorník, Starý Dub, 65-70% 1 obec, 70-80% 6 obcí, 80-90% 19 obcí, 90-95% 12 obcí.

Semily: 50-60% Božkov, 65-70% 2 obce, 70-80% 11 obcí, 80-90% 18 obcí, 90-95% 12 obcí.

Jilemnice: 50-60% Jestřabí, Mrklov, 60-65% 1 obec, 65-70% 0, 70-80% 9 obcí, 80-90% 7 obcí, 90-95% 8 obcí.

Boskovice: pod 50% Sulkovec, Křtěnov, Lhota u Oleš., Míchov, 50-60% Bohuňov, Býkovice, Kulišov, 60-65% 2 obce, 65-70% 4 obce, 70-80% 21 obcí, 80-90% 38 obcí.

Hustopeče: 50-60% Němčičky, 60-65% 1 obec, 65-70% 1 obec, 70-80% 8 obcí, 80-90% 16 obcí.

Moravský Krumlov 60-65% 1 obec, 65-70% Třebenice, 70-80% 3 obce, 80-90% 13 obcí.

Nové Město na Moravě: 50-60% M. Pavlovice, Petrovice, Studnice, 60-65% 2 obce, 65-70% 7 obcí, 70-80% 10 obcí, 80-90% 30 obcí.

Moravská Třebová: pod 50% Bezděčí, 50-60% M. Roudka, 60-65% Jevíčko, Bohdalov, 65-70% 3 obce, 70-80% 10 obcí, 80-90% 14 obcí.

Vyškov: 50-60% Němčany, 60-65% 3 obce, 65-70% 5 obcí, 70-80% 10 obcí, 80-90% 25 obcí.

Bílovec: pod 50% Pustá Polom, 50-60% Kyjovice, Krásné Pole, Tísek, Poruba, Zbyslavice, 60-70% 8 obcí.

Nový Jičín: pod 50% Petřkovice, Libhošť, Rybí, Druholec, Palačov, Bernartice, Starojická Lhota, Habry, Mniší, 50-60% 10 obcí, 60-70% 6 obcí.

Opava: pod 50% Lašské Albrechtice, Domoradovice, Vešovice, Hlubočec, 50-60% Březová, Chvalibovice, Moravské Lazce-Jezdbovice, Kamenec, Loděnice, Větrkovice, 60-70% 18 obcí.

Místek: pod 50% Proskovice, Oprechtice, Mírkovice, 50-60% Krmelín, Stará Ves, 60-70% 9 obcí.

Krnov: pod 90% - 0.

Kraj Karlovy Vary - počet vlasteneckých obcí, okresy: Aš 2 (15,4 %), Cheb 14 (24,6 %), Jáchymov 2 (15,4 %), Kadaň 23 (50 %), Karlovy Vary 8 (23,5 %), Kraslice 3 (21,4 %), Loket 9 (39,1 %), Mariánské Lázně 6 (15,4 %), Nejdk

5 (26,3 %), Podbořany 17 (23,3 %), Sokolov 6 (20 %), Teplá 24 (48 %), Vejprty 5 (35,7%) Žlutice 15 (42,9 %). Celkem 139 (30,2%) vlasteneckých obcí.

Okresy v českých zemích podle podílu hlasů pro kandidátku Národní fronty: 95-100% 2 (Roudnice, Litoměřice), 90-95% 17, 85-90% 33, 80-85% 35, 75-80% 46, 70-75% 17, 65-70% 15, 60-65% 7, 55-60% 3 (Valašské Meziříčí, Nové Město na Moravě, Sušice).

Národní archiv (bývalý fond Ústavu dějin KSČ), f. Volby 1948, sv. 5-9.

Volby do místních národních výborů v roce 1954

	Zvoleno členů	Proti NF hlasů v %	Zvoleno členů KSČ	Členů JZD	Rolníků
Obce do 400 obyvatel					
ČSR	71 546	4,8	32 227 - 45%	11 642 -16%	22 160 - 31%
české země	66 828	3,7	27 664	10 258	16 048
Obce nad 400 obyvatel					
ČSR	86 371	11,5	47 092	22 646	36 118
české země	56 683	14,1	34 537	4 312	6 023
Nezvoleno					
	v obcích		členů		z toho KSČ
ČSR	689		1 251		773 - 61,8%
české země	628		1 118		725

Výsledek voleb do okresních národních výborů

	Zvoleno členů	Proti NF v %	Zvoleno členů KSČ	Členů JZD	Rolníků
české země	9 692	16	6 747	1 130	674
Nezvoleno					
	v obcích		členů		z toho KSČ
české země	120		132		120

Příloha č. 6

Počet pracovních jednotek nutný k zakoupení vybraného zboží (v kg, litrech a kusech) a za služby (1956–1960).
Průměrný počet odpracovaných pracovních jednotek jednoho družstevníka se pohyboval kolem 400 ročně).

Počet pracovních jednotek na nákup

Pracovní jednotka 2 Kčs

	1952	1954	1956	1958	1960
Chléb	0,80	1,40	1,30	1,30	1,30
Pečivo	3,77	4,15	3,30	3,30	2,85
Mouka	1,20	2,50	1,95	1,75	1,60
Párky	5,80	14	13	12,50	12,50
Cukr	10	15	10,50	9,50	9,50
Káva / kg	775	150	95	95	90
Pivo / l	0,90	1	0,70	0,70	0,70
Košile	22	32	24,25	19,50	19,50
Ponožky pánské	2,80	4,40	2,70	2,70	2,30
Boty chlapecké	21,50	26,50	25,15	25,15	18,0
Chladnička	2 341,50	1 850	940	895	895
Pračka	1 800	1 450	930	820	820
Rádio	1 100	1 100	725	700	600
Televize	-	2 000	-	-	1 300
Poplatky rozhlas a tel.	-	10	10	10	10

Pracovní jednotka 5 Kčs

	1952	1954	1956	1958	1960
Chléb	0,32	0,56	0,52	0,52	0,52
Pečivo	1,50	1,66	1,32	1,32	1,12
Mouka	0,48	0,56	0,70	0,70	0,70
Párky	2,32	5,60	5,20	5	5
Cukr	10	6	4,20	3,80	3,80
Káva	150	70	38	38	36
Pivo	0,36	0,40	0,28	0,28	0,28
Košile pánská	8,80	12,80	9,70	7,80	7,80
Boty chlapecké	8,60	10,60	10,06	10,06	7,20
Chladnička	936,60	740	376	358	358
Pračka	720	580	372	328	328
Rádio	440	440	390	280	240
Televize	-	160	-	-	520
Poplatky rozhlas a tel.	-	10	10	10	10
Benzin	1,60	0,80	0,80	0,80	0,80
Elektřina kWh	0,162	0,81	0,16	0,16	0,14

Pracovní jednotka 8 Kčs

	1952	1954	1956	1958	1960
Chléb	0,20	0,56	0,52	0,52	0,52
Pečivo	0,94	1,013	0,82	0,82	0,70
Mouka hl.	0,30	1,66	0,43	0,43	0,40
Párky	1,45	3,50	3,25	3,12	3,12
Cukr	2,50	3,75	2,62	2,37	2,37
Káva	37,50	37,50	23,75	23,75	22,50
Pivo	0,22	0,25	0,17	0,17	0,70
Košile	0,55	8	6,06	4,87	4,87

Ponožky pánské	0,70	1,1	0,67	0,67	0,57
Boty chlapecké	5,37	6,62	6,28	6,28	4,50
Chladnička	585,37	462,50	235	223,75	223,75
Pračka	450,0	362,50	232,50	2045	205
Rádio	275,0	275	181,25	175	150
Televize	-	100	-	-	325
Poplatky rozhlas a tel.	-	2,50	2,50	2,50	2,50
Benzin	1	0,37	0,50	0,50	0,50
Elektrina	0,10	0,50	0,10	0,10	0,087

Pracovní jednotka 12 Kčs

	1952	1954	1956	1958	1960
Chléb	0,13	0,23	0,21	0,21	0,21
Pečivo	0,62	0,69	0,55	0,55	0,46
Párky	0,96	2,33	2,16	2,06	2,06
Cukr	1,66	2,50	1,75	1,58	1,58
Káva	250	29,10	15,83	15,83	15
Pivo	0,15	1,16	0,11	0,11	0,11
Košile	3,66	5,33	4,04	3,25	3,25
Ponožky	0,14	0,73	0,45	0,45	0,38
Boty chlapecké	0,88	4,41	4,19	4,19	3
Chladnička	390,25	308,33	156,66	149,16	149,16
Pračka	300	241,66	155	136,60	136,60
Rádio	300	183,33	120,83	116,60	100
Televize	-	66,66	-	-	216,66
Poplatky rozhlas a tel.	-	1,66	1,66	1,66	1,66
Benzin	0,66	0,25	0,33	0,33	0,33
Elektrina	0,07	0,67	0,06	0,06	0,058

Příloha č. 7

Příjmy a výdaje domácností zemědělců na jednoho člena v Kčs (1956–1960)

Rozvrstvení peněžních příjmů domácností zemědělců v roce 1956 (v Kčs na jednoho člena)

Příjmová skupina v Kčs na osobu	Členů JZD	Soukromých	Kovorolníků
do 2 400	-	-	-
2 401 - 3 600	-	-	15 404
3 601 - 4 800	37 132	172 752	74 496
4 801 - 6 000	43 388	117 306	93 668
6 001 - 7 200	42 533	89 310	82 115
7 201 - 8 400	34 245	60 807	59 876
8 401 - 9 600	25 282	41 893	37 517
9 601 - 10 800	13 694	28 592	22 071
10 801 - 12 000	11 589	17 384	13 044
12 001 - 13 200	8 384	10 284	8 158
13 201 - 14 400	4 214	5 845	3 147
14 401 a více	6 661	15 258	4 597

Národní archiv, f. 02/2, sv. 182, a. j. 248, b. 7.

Peněžní příjmy na 1 člena v roce 1957, ČSR, Kčs na osobu

Příjem úhrnem	ze zemědělství	jiné příjmy	z prodeje zem. výrobků	naturální spotřeba
Domácnosti družstevních rolníků				
6 258,35	4 401,95	134,72	1 091,07	2 144,39
Jednotlivě hospodařících rolníků				
5 656,23	3 580,52	-	-	-
Kovorolníků				
6 598,16	739,16	3 747,19	-	1 293,48
Domácnosti družstevních rolníků, peněžní příjmy 4 401,95 Kčs, z toho				
za pracovní jednotky	z toho přednosta domácnosti	manželky	ostatních členů	ostatní příjmy z JZD
3 126,62	2 118,06	872,90	135,66	134,72

Rok 1960

Čistý příjem úhrnem	Ze zemědělství celkem	z toho z JZD	Jiné příjmy - důchody	Naturální příjmy
družstevních rolníků - ČSR				
6 782	3 888	3 439	418	1 873
české země				
6 513	4 640	4 086	491	1 861
jednotlivě hospodařících rolníků - ČSR				
3 992	2 054	27	115	1 474
české země				
6 513	4 188	63	457	1 758
kovorolníků - ČSR				
6 276	1 064	779	183	1 210
české země				
7 116	1 330	1 017	238	1 210

Domácnosti družstevních rolníků, ČSR				
Hrubé příjmy celkem	z toho za prac. jednotky	z toho osoby v čele domácn.	manželky	ostatních členů
6 831	4 704	2 472	901	227
české země				
7 517	5 227	2 422	1 265	256

Peněžní výdaje na 1 člena zemědělské domácnosti v Kčs

Rok 1957 - ČSR		
Potraviny a nápoje	Průmyslové zboží	Naturální spotřeba
Domácnosti družstevních rolníků		
1 623,06	2 344,90	2 144,39
jednotlivě hospodařících rolníků		
1 360,88	1 693,30	-
kovozezemědělců		
2 927,73	1 997,89	1 283,48

Rok 1960 - ČSR					
Hrubé peněžní výdaje	Potraviny	Průmyslové zboží	Služby	Platby	Úspory
Domácnosti družstevních rolníků					
6 706	2 083	2 364	492	402	963
české země					
7 459	2 253	2 614	552	524	1 168

	Ostatní peněžní vydání	z toho výdaje na zemědělskou výrobu
ČSR	1 344	250
české země	1 506	290

Příloha č. 8

Byty zemědělských domácností a jejich vybavení

Data vyjadřují počet domácností ze souborů zpracovávaných v roce 1957. Soubory zahrnovaly výsledky 410 domácností družstevních rolníků v ČSR, z toho v českých zemích 250, soukromých rolníků 304, resp. 161, kovorolníků 235, resp. 139.

Údaje pod č. 1 jsou za ČSR, č. 2 za české země.

	Domácnosti členů JZD	soukromých zemědělců	kovorolníků
Průměrný počet osob v domácnosti	1/ 4,06	4,06	4,15
	2/ 4,00	4,07	4,03
Nezaopatřených dětí	1/ 1,61	1,29	1,76
	2/ 1,56	1,40	1,68
Vydělávajících členů	1/ 1,91	2,33	1,89
	2/ 2,08	2,33	1,87
Počet místností	1/ 2,30	2,14	2,29
	2/ 2,69	2,34	2,67
Kuchyň	1/ 409	307	235
	2/ 250	161	134
Koupelna	1/ 70	32	43
	2/ 63	26	28
Prádelna	1/ 78	37	57
	2/ 68	37	48
Plyn	1/ 7	4	3
	2/ 6	3	0
Elektrické světlo	1/ 405	287	231
	2/ 250	157	139

Vybavení domácností družstevních rolníků v roce 1957 a 1962 předměty osobní spotřeby

Data byla získána zpravodajským šetřením v roce 1957 a 1962. V prvním případě činil počet zpracovaných 410 domácností v ČSR, z toho 250 v českých zemích. V druhém případě šlo o údaje 1 944 domácností, z toho 1 404 z českých zemí. Údaje vyjadřují kolik domácností z uvedených zpravodajských souborů vlastnilo uvedený výrobek.

Předmět	ČSR		české země	
	1957	1962	1957	1962
Chladnička	14	435	13	383
Pračka	225	1 651	179	1 299
Vysavač	17	436	12	386
Rádio	357	1 912	224	1 422
Televizor	20	872	20	779
Telefon	6	26	6	22
Motocykl	102	500	90	456
Auto	26	230	24	218

Vybavení domácnosti družstevníků a soukromých zemědělců v roce 1957. Z celkového počtu sledovaných domácností měly či vlastnily v %:

	české země		Slovensko	
	družstevníků	soukromých	družstevníků	soukromých
Vlastní dům	91,5	98,1	90,0	99,3
Vodovod	55,9	57,1	10,0	6,8
Pračka	71,6	56,3	28,8	17,6
Vysavač	4,8	2,5	3,1	2,0
Lednička	5,2	3,7	0,6	1,4
Rádio	89,6	90,7	83,1	68,9
Motocykl	36,0	32,3	7,3	4,7
Auto	9,6	2,5	1,2	0,7

Národní archiv, f. SÚP (Zpráva o vybavení domácností zemědělců, r. 1957), f. 02/1, schůze 12.11.1963). - *Deset let JZD* (vydalo Ministerstvo zemědělství a lesnictví), Praha 1959, s. 520.

Příloha č. 9

„Poznátky z průzkumu veřejného mínění obyvatelstva získané kontrolou listovních zásilek ve vnitřním a zahraničním poštovním styku“.

Soubor zpráv ministerstva vnitra určený pouze členům politického byra ÚV KSČ. Zkráceně je autoři nazývali průzkum veřejného mínění v rámci akce PK (prověrka korespondence). Od roku 1957 byla vyčleňována samostatná část věnovaná „socializaci vesnice“. Uveřejňuje se v nezvykle velkém rozsahu jako výjimečným, ne-li jediným neupravovaným zdrojem o veřejném mínění.

Dokumenty jsou uloženy v *Národním archivu*, fond A. Novotný.

Kozbor poznatků, vytěžených v měsíci září 1957 ze soukromé korespondence obyvatelstva k otázkám socialisace vesnice a k ohlusu voleb v Německé spolkové republice.

1. K socialisaci vesnice .

Zpráva o socialisaci vesnice je založena na 751 poznatkách. Největší počet poznatků pochází z krajů Gottwaldov /157/, Brno /111/, Hradec Králové /102/, Pardubice /82/ a Plzeň /58/. Kraje Praha /město a okolí/, Ostrava a Bratislava dodaly každý více než 40 poznatků. Ostatní kraje vytěžily problematiku většinou úměrně ke svým možnostem a ke svému zemědělskému významu, výjimkou Olomouce /12 poznatků/ a krajů Ústí n/Labem a Žiliny, od nichž materiál nedošel včas.

Celkové třídní složení pisatelů se ve srovnání s měsícem srpnem příliš nezměnilo. Poněkud stoupl počet poznatků, pocházejících od dělníků /asi 3%/, jinak podíl poznatků od rolníků se pohybuje opět kolem 80% a od inteligence kolem 7%. Mezi rolníky naprosto převládají do nedávna samostatně hospodařící zemědělci; doložených poznatků od skutečných družstevníků je celkem 5. Pokud jde o ostatní pisatele, zvláště z řad inteligence, mají převážnou většinou bližší vztahy k rolníkům - nejčastěji příbuzenské.

Největší počet poznatků kolem sebe soustředila otázka nábory do JZD. Celkem 448 pisatelů vyjádřilo názor, že nábor se děje pod silným nátlakem nebo násilím; z toho bylo 9 dělníků, 29 příslušníků inteligence a 30 různých pisatelů, většinou nezjištěného sociálního postavení a třídní příslušnosti. "Při náboru nebylo krveprolévání, ale mnoho slzyprolévání" píše zemědělec z Plzeňska a skutečně typickým, v mnoha směrech obsahu většiny poznatků tohoto druhu odpovídajícím citátem je na př. výňatek z dopisu J. Velíčka z Trojic kraj Plzeň : "...Byli jsme na hrbitově. Anča se tam naplakała, udělali u nich JZD a ona tak pole a koně měla ráda a Pepe když jsme šli od hrobu u vrat se dal do takového pláče, že jsme si mysleli že z toho omdlí, už nemohl než vzdychal a za srdce se držel, plakali jsme všichni. Vzpomněl si jistě co se maminka nadřela a našetřila, aby měli kousek pole a teď přijdou a vezmou si to, ať chceš nebo ne S takovýmhle jednáním neměli chodit, řekli když to nepodepíšete, propustíme

vám muže z práce a děti nevezmou nikam do učení a škol, to aby nebyli Češi. Některí jednali slušně, ale některý je neupřímný. Kdybych to byla nepodepsala /ale je to dobrovolné/, ale jít tam musíš, Pepík by okamžitě pustili z práce a Evně má vyjít na samé jednotky a nevzali by jí do školy, nic nás netěší věř. Nám to tak hezky šlo, holky už by nám pomohly a ve žně jsme si nemuseli jednat žádného, Pepík tu korunu také přinesl, tak zle nám nebylo, ale jak bude teď? Nám bude přeci lepší, ale Pepa z Bud. má jich 5 dětí a když nepřijde do chalupy celý měsíc nic, je mě ho líto ... Teď je samá schůze zvolili mě do výboru a budu dělat účetní, Pepík mi říká, že to svedu, počítat že umím a abych dřela seďlákům na polích, to prý bych byla hloupá. Jsem sama zvědavá jak mi to půjde. Pepík jde večer spát a já musím na schůzi, je nás tam víc ženských. Mužský jezdí do práce a ženské budou dělat na polích. Nic nás netěší, ještě ty děti že máme ..." Poměrně velký počet poznatků líčí nátlak velmi drasticky, s přeháněním. To je typické zejména pro poznatky ze slovenských krajů. Nezjištěný rolník z Dojča, okr. Senica na př. píše : "... Prežil som strašné chvíle života, keď nás nahánali do družstva. Dva týždne sme ani neverili. Bolo len honenie a schovávanie po poli, po huštinách a rôznych jamách. Bolo to niečo hrozivé, hroznejšie ako keď kedysi Židov brali ..." Podobných srovnání /"je to jako za Němců"/ se vyskytlo celkem 7, v Čechách a slovenských krajích. Pokud jde o formy nátlaku, nevyskytly se poznatky jiné než v minulé zprávě; zajímavé však je srovnání s touto zprávou - při přibližně stejném celkovém počtu poznatků o nátlaku /září 448 - srpen přes 400/, zůstávají, až na malé odchylky počty poznatků o jednotlivých formách nátlaku přibližně stejné : Vyhrožování vysokými pokutami nebo tresty na evobodě za nesplnění dodávek, dlužné daně nebo nedodržení osevních ploch 73 poznatků /srpen 72/; vyhrožování, že budou propuštěni ze zaměstnání členové rodiny 45 poznatků /srpen 43/; hrozba likvidací, vystěhování 32 poznatků /srpen 46/. Na přibližně stejné úrovni zůstávají i počty poznatků o údajném nátlaku zvyšováním dodávek /12, srpen 15/, přidělem další půdy, kterou obdělávat je na síly samostatně hospodařících /8, srpen 3/ a odebíráním důchodu /3, srpen 4/. Zvýšil se počet poznatků o vyhrožování, že děti rolníků, kteří nevstoupí do družstva nebudou přijaty na nějakou školu nebo budou ze školy, kterou navštěvují, vylouženy /26, kdežto srpen 9/ a počet poznatků a vstupu do JZD z obav před poškoze-

ním hospodářsko technickou úpravou půdy /26, srpen 5/.

Na rozdíl od srpnového materiálu se v poznátcích o nátlaku objevily i vtipy. Neznámý pisatel M.A. z Pardubic se v dopise zemědělovi Anderlíkovi ze Štěpánova u Skutče ptá : "... Jaký je rozdíl mezi JZD a hřbitovem ? ... Žádný - nikomu se tam nechce a musí tam každý!" Rolník Karel Lehečka ze Slavětína, kraj Plzeň píše : " ... Už jsme v JZD, tady udělali na nás nábor a říkají tomu družstva makový" /t.j. zřízená pod hrozbou vysokých pokut za nedodržení osevních ploch máku./

Celkem 68 občanů se vyjádřilo zásadně kladně ke zřízení JZD : z toho bylo 10 dělníků, 36 zemědělců /3 družstevníci/, 11 příslušníků inteligence a 11 ostatních pisatelů. Při tom i někteří zde si stěžovali na nátlak. Na př. rolnice Berta Síčová z Kratonoh v hradeckém kraji píše : "... Tak už jsme v družstvu, už jsem to podepsala ať už máme pokoj, neb je to přímo hrozné, věčně nás volali na výbor a vyslyšali a tak už je pokoj. Nemohli nás však ničím lapit ... No já si myslím, že pro nás to bude vysvobození od těch kluků selských. Co jsem se nadřela a tatínek se mnou a korunu jsme nikdy nedostali a tak když budu zdravá, budu moci dělat, takže přeci něco budu brát. To víte oni kluci selští choděj jako zmoklé slepice, to na ně také došlo, ne jenom tržít a hrabat koruny ..."

V 21 případech byly zachyceny poznatky, v nichž příbuzní nebo známí radí rolníkům, aby do JZD vstoupili. Z toho 12 pisatelů odůvodňuje svou radu tvrzením, že se stejně nedá nic dělat, že tam rolníci dříve či později budou nuceni vstoupit stejně. Studentka Milada Dolejšová z Pardubic píše otci dr. Uhelné Příbramě u Chotěboře "... tak se proti tomu nestav, stejně by ti to nebylo nic platné. Jít tam budeš muset stejně a tak raději dříve, než bude pozdě. Protože mne by odsud vyhodili, jako to dělají všude. Paulusovu Sborku z továrny vyhodili, že nechtěli do JZD ... když se budeš vzpírat tak oni si s tebou stejně poradí ..." V dalších 9 případech radí pisatelé ke vstupu hlavně proto, aby si rolníci ulehčili v práci. Syn zemědělce Aug. Pekař z Českého Těšína píše bratrovi do USA : "... Všichni podléhá vývoji a neuprosně se podřizuje pokroku. Ty - bratře, jako člověk vzdělaný a mající přehled, zajisté uznáš, že v nynějším atomovém věku nelze pracovat po staru také v zemědělství. Socialisace vesnice je v kolektivním hospodářství. Všude je třeba hledat nové metody a tedy i v zemědělství. Ne plehočit se na malých políčkách, ale na zcelených

lánech. Po této stránce jde u nás v ČSR všechno v poslední době mílovými kroky kupředu, protože se drobní zemědělci stále na vlně oči přesvědčují o výhodách společného hospodaření. Jednou se řádně otevrou oči i našim sedřeným rodičům. Vývoj prostě nezadrží .. Lojzo, ty máš prostě na rodiče v tomto směru vliv proto je v tomto směru v dopise humorem usměrni ..." V 6 poznámkách radí pisatelé do družstva nevstupovat.

Zásadně proti družstvům se vyjádřilo 229 pisatelů, z toho 213 zemědělců /1 družstevník/, 4 dělníci, 4 příslušníci inteligence a 8 ostatních. Pokud byly uvedeny důvody, převažují hlediska hospodářská, nejvíce obavy z nízkých příjmů /21 poznámek, vešmě jako "budeme mít bídu" a pod./ nebo s tím spojené poukazování na špatnou práci JZD /20 poznámek/. Ve 4 případech poukazovali pisatelé na to, že ve družstvech vládnou velcí sedláci. V souvislosti s tím je zajímavý výňatek z dopisu nezjištěné pisatelky rolnice Anně Šenfeldové ze Žďárek u Hronova: "... říkala jsi mi, že jsi se hlásila do JZD a že Tě nechtějí přijmout za členu. To víš oni si nechávají v družstvu takhle násilně udělaném za členy nějaké komunisty ... To víš oni mají nyní na každého vztek, tak bys to odnesla Ty. Asi to nechtějí kvůli tomu, že oni mají majetek a Ty nemáš nic. Ať Tě ani nespadne jim chodit na brigádu, to bys byla blázen když Tě odmítli za členu, tak se jim tam nechod dřít. Ani si jich nevšímaj, ať si dělají co chtějí. To víš oni by mohli potřebovat, ať jim to tam někdo odřel a jednotky si rozdělí sami ...".

Zajímavé jsou poznámky odrážející některé formy odporu proti družstvům. Nezjištěná rolnice z Křetonoh na Hradecku píše "... Chci jít do zemědělství zavést továrnickou výrobu, jenže ono jim to nepůjde. Jen kdyby byly deště, jak se ukazovaly a zůstala jim tam cukrovka!" Podobná "zbožná přání", nemající daleko k sabotáži, byla zachycena v různých formách v dalších 5 dopisech. Na př. rolník Sýkora ze Staré Vsi n/O., kraj Ostrava píše: "... Helel dne je: Všechno do družstva, bude spíše konec! Já si z toho nic nedělám, hlava mne z toho nebolí, jsem vesel jako nikdy jindy, vždyť i v továrnách se práce z koutu vymetá ..." Očekávání blízkého zvráť se v takovýchto souvislostech objevilo v dalších 5 záchytech. Poznámka o nepřátelské činnosti byl zachycen na Pardubicku. Nezjištěná rolnice píše: "... Tomášková jako lákadlo přistoupila taky, ale jel říkal a, najednou že dostává anonymní dopisy, že prý musí z družstva vystoupit a taky vystoupila, aby nemusila dělat a udat to na SNB. Udali to, obvinili mně, Němcovou, Diviše mladšího, Královou, že z

nás to někdo psal. Včera tu byli orgány okres.mini.vnitřní Pěkný z Řečan a nějaký Král jak se představoval. Vyslýchali nás, jestli jsme o tom něco neslyšeli nebo nevěděli o někom kdo by to psal a nebo sami nepsali. Tak jsem jim řekla, že jestli věříte v Boha, tak vám mohu přísahat, že jsem to nepsala, ale kdo to napsal, tak že byl blbec. Museli jsme psát obyčejným i hůlkovým písmem a slíbit, že neprozradíme co nás vyslýchali. Co říkáš ty svobodě? Tak jsem to tak řekla, jak jsem to teď napsala aby se bůh všemohoucí slitoval nad těmi, co nás přesvědčovali do JZD. Oni řekli že na to nevěřejí a jsem jim řekla, počkejte, počkejte, abyste brzy nevolali pána boha vy a nebo vaše děti, nevíte co na vás čeká ..." V 8 případech bylo zachyceno rozšiřování různých pověstí a nepravdivých zpráv. Neznámý rolník z Hněvčevsi, Hradec Králové sděluje Č. Mikešovi do Dvora Králové : "... Letos na určitou dobu by mohlo socialisaci vesnice zdržet kritické počasí. Na Necháňsku se začínají ozývat hlasy o rozpuštění letos utvořených družstev ..." Vedle obvyklých pověstí o "krutostech" při náboru a ozbrojeném odporu /na př. Zuzana Lacková z Košic píše, že "... tu počuť o nepokojoch, chlapi že sa vraj poberajú do hôr partizánčiť"/, se vyskytla i pověst o chystaném zákoně o zestátnění půdy. "Dověděli jsme se", píše rolníku Novákovi z Nového Malína u Šumperka příbuzní z Prahy, "že v nejbližším zasedání vlády bude na programu zákon, jímž bude veškerá půda patřit státu ... Pak bude všechno velmi zjednodušeno, protože doposud, když někomu vzali jeho pole a dali mu jiné, pro něho nevýhodné, tak z toho vznikaly spory a bylo to vlastně protizákonné. Kolikrát se muselo i od toho upustit a pole zas vrátit. Tím pak všechno toto odpedne ... nemůže nikdo nic dělat, protože půda není jeho a stát s ní může disponovat ..." Ve třech případech se opět vyskytly pověsti, že až budou všichni rolníci v družstvech, "bude s nimi zatočeno". "Až tam naženou všechny lidi, tak nás vezmou až u krku", píše rolnice Dymešová z Obědovic, kraj Hradec Králové. Rolník Slovák z Trnavy sděluje bratrovi své obavy : "... Proč si to nevezmú bez podpisu, proč jim na tom záleží, kdo ví co se všechno za podpisem skrývá a až lidi dostanú, tak teprv ukážú co umíja. Na jejich řeč nedám nic ..." Ve 4 případech se vyskytly obavy, že vůbec veškeré živnosti budou zrušeny. 6 pisatelů prohlašovalo, že tlak na socialisaci je "z nařízení Chruščeva". 1 pisatel opíral svou argumentaci proti družstvům o příklad Polska, kde prý "zrušili 80 % družstev, zůstalo jich jen 20 %". O postoji kleru byly zachy-

ceny 2 poznatky. Nezjištěný farář radí svému příteli, faráři Nykodymovi z Mlečie, p. Terešov u Zbiroha : "... Jest v proudu akce pro zřizování JZD na venkově a provádí se dle /prý! / nabízení Chrčeva velmi energicky. Příklad : Ve Vranově byl 65 letý farář, na kterého také přišli. Ospravedlňoval se povinnostmi v duch. správě a ve škole a činnost pro budování JZD odkazoval příslušným kruhům. Druhý den přijely automobily a na místě ho odstěhovaly s jeho věcmi ale nedověděl jsem se, kam. Radím Ti důtklivě, abys, přijdou-li na Tebe, beze všeho spolupráci přislíbil a poznamenal, že ji prakticky konáš. Uvidíš, co se dá dělat. Kommt Zeit, Kommt Rath! Tedy zásadně neodporovat, ať si říká kdo chce, co chce! A v soukromých rozhovorech buď opatrný a nemluv proti tomu, ani v rozhovorech důvěrných. Rolnice Pastryřiková z Roudnice n/L. píše o združstevnění jejich vesnice a dodává : "... Náš děkan v Libčanech měl taky jednou kázání, že to na nás sesílá Bůh navštívení, abychom je trpělivě přijímali. V jednom případě byl zachycen poznatek o nepřátelské agitaci amerického krajana na návštěvě v ČSR. Nezjištěná žena z domácnosti z Přehy psala příbuzným zemědělcům na Budějovicko : "... Ve Slivonicích když byl ten velký nábor přijel jeden pán z Ameriky na návštěvu ... a šel na schůzi. Tam těm agitátorům vynadal, že by nikdo nevěřil, co se tady děje a jak se s lidmi zachází a říkal, že jsme podle Ameriky tedy hotoví žebráci a snad pomatený na rozumu."

V řadě poznatků se odrazily problémy začínajících družstev. Z 11 poznatků je zřejmé, že pisatelé - zemědělci jsou si vědomi, že po vstupu do JZD vše záleží na jejich snaze a práci, ať již je jejich postoj k náboru nebo členství jakýkoli. To je dobře patrné na výňatku z jinak nepřátelsky zaměřeného dopisu nezjištěné rolnice z Kratonoh : "... Myslíte, že Jaroš bude dobrým předsedou? Nebo si ho zvolili ti, co chtějí, aby se to rozsypalo? S tím ať nepočítají, to už asi nebude, nevypadá to! Nic jiného se už nedá dělat, než dělat pro to, sbychom se alespoň najdli a pro sebe něco měli, víc se zatím nemůže počítat, až za pár let se to ukáže !"

Nejvíce poznatků bylo zachyceno o hádkách v JZD - celkem 25. Příčiny hádek jsou různé a lidé hlavně vyjadřují obavy, jak práce v družstvu půjde, budou-li se takto hádat. Na př. nezjištěný zemědělec-družstevník z Libčan, kraj Hradec Králové píše dceři : "... Začíná tady JZD a to dosti ostře. Lidé jsou dost nespokojeni s Grejcarem a hlavně s Mejšťíkem, že tam kulak nemá co dělat za účetního a tak nevíme, jak to bude klapat, když se takhle od začátku budou hašteřit." Zajímavý po této stránce je též výňatek z dopisu

zemědělců Flodrových z okolí Židlochovic :” Snad ta příroda pláče nad tím zlem, které ve světě panuje. Všichni cítíme takový smutek v duši a chuť k práci žádná. V poli nikdo nic nedělá, jen sem tam se chytá krmivo, nikdo nepřeorává, nevíme, co se zabere, kde budou hony! Ještě se ani neví, kolik těch družstevníků bude. Ta vlna strachu a paniky jakoby přešla a ti nepostižení stále odolávají. A ti, co tam padli, závidějí těm druhým zdánlivou svobodu. Měli už jednou schůzi a chtěli, abychom šli všichni rolníci nebo žádní. Prý z nich ostatní dělají bláznů a plivají před ně ... Pěkná vyhlídka do budoucna, ten kolektivní život.” Poznatek o tom, že v důsledku nejistoty s úpravou půdy nebo deprese vážnou podzimní práce bylo získáno celkem 17. “... socialisaci jsem už pochopil - přihláškou do JZD”, píše rolník Stradiot ze vsi Spojil u Pardubic, “ale nic do mně není. Člověku je jako po vyhoření. Práce nejde od ruky. Nikdo nic nedělá, na poli je jako o velkém svátku. Mně je jako bych chalupu propil ...” Rolnice Černá ze Syrákove, kraj Jihlava píše : “...Nám zatím pole zůstala, žádný neví na čem je, hnůj žádný nevozí, žádný neorá, je to špatné ...” Nezjištěný pisatel z Bočovic na Brněnsku si stěžuje, že na polích se nepracuje; projevuje obavy, že bude z toho hlad a bída s dodávkami : “... To by měly vidět nadřízené úřady a vláda.”

Dvanáct pisatelů, většinou rolníků, projevuje starost o pracovní morálku a vůbec hospodaření družstev, do nichž lidé vstoupili s takovou nechtí. “Každý cítí tu křivdu v tom, jakým způsobem to šlo na svět”, píše rolník Hušek z Bělce na Hradecku. Manželka majora ČSA, Štefana Strihy z Přerova píše z Malého Zálužia, kraj Nitra : “... u nás založili celobecné JRD ... Můj vlastní názor na vec je ten, že ľud bol násilím vohnaný do podnikania, do ktorého nemajú vonkoncom žiadnu chuť a že na toto môže doplatiť jedine štát tým, že sa nebude dobre hospodáriť ...”

V ostatních poznatkách se odrážely potíže při výkupu, provázené zejména stížnostmi na vysoké dodávky a otázky nedostatku pracovních sil, spojené s generačním problémem. Vyskytlo se 6 poznatků se stížnostmi, že mladí lidé nechtějí v zemědělství pracovat.

2. Volby v Německé spolkové republice.

Ve všech krajích ČSR, kromě krajů Ústí n/L. a Žiliny, bylo k této otázce získáno 37 poznatků, pocházejících od našich občanů a

Přehled poznatků o socialisaci vesnice .

V měsíci říjnu a listopadu byly poznatky z korespondence k otázce socialisace vesnice zpracovávány hlavně do celkových přehledů, to znamená, že názory občanů nebyly jednotlivě a soustavně podchycovány. Proto tento přehled mohl být zpracován jen na základě 265 namátkových poznatků, které dodaly z největší části kraje Hradec Králové (85), Prešov (40), Bratislava (39). Materiál nebyl získán z krajů Praha, Karlovy Vary, Pardubice, Brno, Olomouc, Nitra a Banská Bystrica.

Rozborem těchto poznatků bylo zjištěno, že v celkovém ohledu socialisace na vesnici nastaly od poslední zprávy, vypracované k tomuto thematicu začátkem října podstatné změny. Opět převážná část poznatků se týká otázky náboru do JZD. 181 občanů mluvilo o tom, že nábor se děje násilím a výhrůžkami. 167 těchto poznatků pochází od samostatně hospodařících zemědělců, 5 od dělníků, 1 od družstevníka, 3 od studentů a 5 od příslušníků ostatních neb nezjištěných skupin. Formy nátlaku, uváděné jednotlivými občany jsou tyto : likvidace majetku (59 poznatků - 1 dělník, 55 soukromě hospodařících rolníků, 1 student, 2 ostatní), předepisováním vysokých kontingentů a uvalováním pokut za nedodání (45 poznatků - 1 od dělníka, 44 od samostatně hospodařících rolníků), propouštění z práce rodinných příslušníků (10 poznatků - 1 od dělníka, 8 od samostatně hospodařících rolníků a 1 ostatní), nepřijímání nebo propouštění dětí ze škol (4 poznatky - 2 od samostatně hospodařících rolníků, 1 od příslušníka inteligence a 1 od studenta), zastavením stipendia studentům, jež jejich rodiče nevstoupí do JZD (3 poznatky - 1 od samostatně hospodařícího rolníka a 2 od studentů), hospodářsko-technickou úpravou půdy (10 poznatků od samostatně hospodařících rolníků) "Keby sme neboli podpísali boli nám všetko zobrali a pán boh vie, čo by s námi porobili ..", sděluje Anna Bokorová, Pečenady okr. Piešťany svým příbuzným do USA. "Bránili jsme se dost. Za trochu nedodané řepy od loňského roku chtěli na nás jen 10.000 Kčs pokuty ..." píše Špásoví z Kratonoh svým příbuzným do Hrušova. "...nutie ich prevelice aj kerí nepodpišu zoberu mu všetko svine, krávy a obilie ...". "Po žatve chodili každý deň navádzať do družstva, ale se im

to hrube nedarilo, nikdo z gazdov sa nepodpisal, len taký sa podpísal, čo nič nemajú. Ak si nezbudola na Kopšech Jože Hrehov syn býva vo Výčapoch. Toho chudáka orabovali, prišli jedno ráno z okresu sudruzi na nákladnom aute a vzali mu na silu žandári pod kverom tam stáli, všetko zbožie, 7 kráv, 3 prasiat nechali mu len jednu krávu a jedno nepodariené najmenšie prasa. Všetce to po dedinách spravili najväčším gazdom. Sudruzi mysleli, že keď nás začnu rabovať, že friško všecie gazdovie podpíšu do družstva, ale nikdo to z gazdov nepodpísal Len budúceho roku sa gazdovia obávajú, lebo už vyhlásili v rozhlase, že budú na rok zvýšené kontingenty o 30 %, to sa už bude horšie plniť", rozpisuje se ve svém dopise Eleonora Ilončiaková, Fruské 192 Horní Konec Ilava. "Začínajú nás naháňať do družstva a my tam žiadna nechcem íť, no ale oni udělali ne nás zase smečku. Kateřinu propustili z práce a tatínek brali důchod, nebo on byl zaměstnaný 48 roků a brali důchod 180 Kčs a to měli na ten tabák a když jsme nechtěli íť do toho družstva, tak taky jim tu podporu sebrali", stěžuje si Jan Staněk z Velké nad Veličkou svým příbuzným ve Vídni. J. Vrábek, Horka nad Váhou žádá svého otce v Prešově, aby mu tam našel byt a svou prosbu odůvodňuje: "... Jedná se o to, že tuhá kde bývam založili celooobecné JRD a mají málo pracovníkov s toho důvodu budú prepuštat zo zamestnania tých zamestnancov, ktorí bývajú na dedine a je u nich JRD a potrebujú tých ľudí na pole ...". Syn Andreje Janoka, rolnika z Bl. Kolčova, student, sděluje v dopise do Gansky: "... Já a nás ináč ako keď ste vy tu boli. Preto že kdo nechce podpísať do JRD tak ho vyhodie zo školy, ako sa to už dvom stalo. Tak neviem, ako to dopadne ...". Další studentka Anna Škreptáková HŠ Prešov žádá své rodiče, aby podepsali přihlášku do JRD, jinak že nedostane stipendium: "... Zašlite mi potvrdenie, že sa zaväzujete splniť resty alebo podpísať do JRD, pak dostanem stipendium ..."

16 zemědělců líčilo drastické způsoby, jakými je prý někdy podpis vymáhán nebo se zmiňovali o tragických následcích vstupu do JRD: Štefan Hanač, Kuchyně okr. Malacky uvádí: "... Ne vedomie Vám dávame, už sme hotoví už nemáme nič už nám všetko zobrali ani brázky nám nezostalo ... Tak nás 3 týždne trápili aj sme nespali

ani najedli, mysleli sme že pohiniem od mrzutosti tak všetci zúfame koľko ľudí sa povešalo a všetelijaké smrti si porobili ... nemáme pomoci, dožili sme sa strašných časov, my to musíme na našich životoch odniesť..."

Rolník Ján Ciferký, Hrnčiarovce a 2 ďalší se domnievajú, že tlak na združstevňovanie pochádza z SSSR : "... to my tu máme takú dobrotu to nám naši bratia Rusi priniesli tu dobrotu, tak je to s tým spoločným hospodarením, že tam nikto nič nešnuje, to sme sa dožili na staré dni voľačo smutného ..." 2 občani, 1 príslušník inteligencie a 1 nezjst. povolání radili svým príbuzným, aby nátlaku nepodléhali a do JZD nevstupovali :.. s Helou jsme se rozhodli, aby ste nepodpisali. Neboj sa, že nás prepustia z roboty. Pojdem do továrne .." Místní reakční ohlas zakládání družstev se projevil v jednom případě z Píseňska rozšířováním posměšné básně, která byla zachycena v dopise A. Modrové ze St. Žic na Ing. Emila Moštra z Prahy-Modřan : " ...

R í k a n k a o tom našem J Z D
pro dospělé i pro děti

K kanceláři znamínko
udělal sa Framínko,
přidělal si k němu háček
pan předseda soudruh Mráček.
Počkejte, vy sedláci,
odpor se nevyplácí.
V srpnu bude Ježdě,
slo se vám všem povedel.
Sazval všechny zemědělce,
lístček poslal každé selce.
Co bych dělal s vámi fraky,
pošlu na vás esenbáky.
Zařval na ně jako bejka:
Víte, co řek soudruh Švejka
Na chudý lid přísnost bude
pod komendem vlády rudé
Na schůzi řek soudruh Sova:
Škoda tu každého slova.
Kdo nám neche otročit,
s tím dovedem zatočit

Zaberem vám vaše statky,
o tři sta let půjdem zpátky,
přidáme vám k tomu dřinu,
přivedem vás na mizinu.
Základ družstva kdo nám ničel,
potáhne do pohraničí.
Pokuty vám dáme více
ze mák, ze len ze tisíce.
Zavřeme vás do vězení,
ať maj Enbé vyrazení!
Vyrazí vám všechny zuby,
že ste tvrdý jako duby.
Děti ze škol vyřadíme,
z fabrik vám je vyhodíme.
V družstvu bude práce dost,
ať se dřou nám pro radost!
Náš obecni zovět,
může si pak hovět,
třicet táců - jémine!
premie ho nemine .

Bude si jen lebeďit,
jak vyzrál na selský lid,
daj-li mu tu meďajli,
bude rád, i - nedaj-li.

37 soukromě hospodařících rolníků pokládá socialisaci za vyvlastnění majetku a dalších 5 se zmiňuje, že socialisace znamená ztrátu svobody a práv. 12 rolníků vyjádřilo přesvědčení, že před JZD není záchrany. Jako konečné termíny dovršení socialisace uváděli zpravidla konec 5-tiletky, rok 1960 a pod. Nejistota a obava před združstevněním brzdí místy podzimní práce, jak o tom svědčí celkem 9 poznatků od soukromě hospodařících zemědělců.

4 občané, 3 soukromě hospodařící rolníci a 1 nezjištěná pisatelka, doufají, že "přide aj jiný čas a zas bude dobre. Potom otec by došiel porobiť poriadok ..." (odesílá Ján Cifrak, Suché okr. Michalovce.) Uvedená nezjištěná pisatelka z Hročce Králové utěšuje svou sestru v H. bankovicích na Moravě: "V Polsku již to dávají vše zpět, neboť to vcelku nemohli udržet. A zde se to také brzy převalí ..."

O tom, že v JZD je nebo bude bída vzhledem k malým jednotkám psalo celkem 24 soukromě hospodařících rolníků, 5 družstevníků, 1 příslušník inteligence a 4 nezjištění. Na př. družstevnice Vlasta Peleničková ze Sence sděluje svým příbuzným do USA: "... To ste moh na dovolenou zajet sem trochu pomoc v družstve, skusiť jak se těžce vydělají korunky. To je na dovolenou si nemohu dovolit ani pomyslet. My tu máme správný socializmus jedni se vozí v motorkách a autech honí nás do práce a my musíme na ne dělat za prach mizerný ošab .." Větší dřiny v JZD se obává 10 soukromě hospodařících rolníků; jeden z nich přirovnává práci v družstvu k robotě.

7 občanů si stěžuje, že mladí lidé odchází do továren a 3 z nich konkrétně mluví o tom, že družstvo nebude prosperovat, protože v něm pracují jen staří lidé. Další 3 pisatelé hovoří rovněž o tom, že družstvo neprosperuje, což přičítají násilnému založení: "... V Olešné je to bída, jsou zoufalí. Až neměli ani peníze na vyplácení záloh a klese jim jednotka asi na 6 Kčs. To víte, jak to tam asi vypadá. Lidé by nejraději utekli a nedávají funkcionářům. Většina členů nedělá a těch pár dřičů to neutáhne. A mají špatnou organizaci. To je typický příklad nás

silím založeného JZD ...” Dalšíh 8 občanů se zmiňlo o špatné pracovní morálce v družstvu, 17 mluvilo o hádkách mezi družstevníky a 4 o tom, že v družstvu se krade. 1 pisatel se při tom zmiňuje o neshodách mezi s ukromě hospodařícími rolníky a družstevníky :”... Družstvo u nás bude svádět už v sobotu, pořád se jen hádají a hlavně ženou na nás, že my bereme za míko peníze a oni že ho dávají zadarmo. No vždyť tam nemuseli lézt - ale to se musí mlčet a jít raději od nich pryč, protože oni čekají na každé slovo a ještě by nás udali. Lidi jsou jeden na druhého strašně zlí, ještě že jsme do toho družstva nešli ...” V dalších 12 případech pisatelé se zmiňovali o tom, že družstvo neprosperuje a neuvádějí důvod. V 1 případě uváděl soukromě hospodařící rolník, že v družstvu jsou hádky o funkce.

Kladný nebo konstruktivní poměr k JZD projevílo 26 občanů (3 soukromě hospodařících rolníků, 8 družstevníků, 2 příslušníci inteligence a 8 občanů nezjištěných povolání). Na příklad Helena Šimončíková, Porubská cesta Ilava píše do USA : ... teraz v jeseni boli u nás v Dubovom založené JRD. Viete teda, to je taký spôsob hospodárenia, že všetci ľudia obrábajú poďu spoločne. Všetky medze sú zorvané, takže z úzkych poličiek zostávajú široké lány pola, na ktorých potom môžu pracovať mechanizovaná poľnohospodárske stroje, ako traktory, kombajny, samoviazace a poď. Podľa mojho názoru je to celkom správne, lebo tým že sa rozzerú medze získa sa viacej poďy a keď sa pracuje strojmi môžu sa polia lepšie obrábať, a tým sa zabezpečí i lepšia úroda, lepšie výnosy. Spoločným hospodárením sa tiež odstránia i triedné rozdiely na dedine, pretože pri súkromnom hospodárení jeden mal veľa pola, že ho skoro nestačil obrobit a iný mal sotva toľko, že ho mohlo to pole uživiť. Pri spoločnom hospodárení vlastníkmí poďy sú všetci členovia družstva a rozhodujúcim prostredkom je práca, ktorá sa v družstve meria na pracovné jednotky, čo je veľmi spravodlivé ..” 9 pisateľů se zmiňovalo, že družstvo dobře hospodaří, další pisatel družstevník uváděl, že je to zásluhou funkcionářů. 2 občané radili svým příbuzným ke vstupu do JZD.

U 42 pisateľů nebylo možno jejich názor zjiťit.

čál, nebude se radit se žábami. Ovšem mohu říci, pokud vím, pracují-
cí řádnou linií naznačenou v dopise vyžadují a prosazují a domnívám
se, že se jí nepodaří zkomolit..." 1 přísl.intelligence si stěžuje,
že "u nás se diskutuje jen povrchně".

Ironicky se o diskusi zmínil 1 přísl.intelligence, dalších 5
občanů (3 přísl.intel, 2 přísl.ostatních neb nezjištěných skupin)..
považují diskusi za zbytečnou: "diskuse, které vede lid, mají význam
politický, aby se neřeklo, že se jedná bez jeho vědomí", "já sám
jsem odevzdal ze své organizace asi 350 diskusních příspěvků.
Chlapi do toho šlapou plnou parou, jenomže to pendrek pomože.."
a pod. Jiný pisatel, úředník, sděluje příbuzné do Mikulovic ve Slez-
sku: "...My dnes jako plánovatelé odborníci jsme byli zařazeni do
skupiny techniků, která byla také lépe hodnocena a dnes v nové úpra-
vě do skupiny administrativních zaměstnanců, která bere méně a pak
máme diskutovat k dopisu ÚV KSČ..."

III. Socialisace vesnice.

K socialisaci vesnice bylo zachyceno v měsíci prosinci 1957
773 poznatků. Více jak polovina (411) pochází z Bratislavského
kraje, z Hradeckého kraje je 74 poznatků, Pardubice 63, Plzeň 52,
Gottwaldov 44. Ostatní kraje dodaly poznatků méně, ojedinělé poznatky
zaslaly kraje České Budějovice, Olomouc a Košice. Banská Bystrica,
Nitra a Karlový Vary nepřispěly žádnými poznatkem. Z 85 % jsou
pisateli soukromě hospodařící zemědělci nebo zemědělci, vstoupivší
do družstva v poslední náborové kampani, v.j. v uplynulých 4 - 5
měsících. Přibližně z 5% jsou pisateli družstevníci, 9,5% tvoří osoby
ostatních neb nezjištěných povolání a jen 0,5 % připadá na dělníky.

Kladně se vyjádřil 1 dělník, 10 soukr.hosp.rolníků, 16 druž-
stevníků, 3 přísl.intelligence, 12 přísl.ostatních neb nezjištěných
skupin, celkem tedy 42 občanů. Jejich názory obsahují především ..
důvěru, že "kdo dělá, vydělá a žije si dobře" (píše František Vaník,
Matly do USA). Další píší, že při správné organizaci práce a dobrých
funkcionářích musí družstvo prosperovat, někteří uvádějí, že druž-
stevníci kupují pračky, televizory atd. Družstevnice Pazdurníková
z Vranovic schvaluje socialisaci vesnické slovy: "... malý lidi moc

toho neužili, - jen samé dření u sedláka a dnes máme všichni stejně a tak je to dobře..." Podobně píší i další družstevníci. 2 rolníci, kteří právě vstoupili do družstva vyjadřují naději, že i když nyní družstvo příliš neprosperuje, po zavedení strojů se hospodaření a výnosy zlepší. Někteří soukr. hosp. zemědělci se vyjadřují kladně o družstvech proto, že sami nemohou na práci stačit a vidí v tom nejlepší východisko. 3 z nich si stěžují, že družstvo je nechce přijmout. Na př. A. Winkelhoferová z Koryt p. Dobříš sděluje do USA: "...píšete, abych se netrápila, že mi odešel muž, mě jde hlavně o pole neb družstvo si postavilo hlavu, že mě nevezmou a na polích sama nic nesvedu." 8 občanů přijímá družstvo jako věc, proti které se nedá nic dělat a s kterou se smířili.

666 poznatků má záporný charakter (606 pisatelů jsou soukr. hosp. zemědělci). U 57 poznatků nebylo lze určit, jaké stanovisko pisatelů zaujímá; obsahují otázky, popisování situace bez vlastního názoru atd.

233 občanů (222 soukr. hosp. rolníků, 2 přísl. inteligence a 9 ostatních) se vyjadřuje záporně proto, že v socialisaci vesnice vidí ožebračení, ztrátu veškerého majetku a práv. Na př. Václav Hyhlán ze Žleb u Čáslavě sděluje do USA: "... Pak se zde hodně mluví o socialisaci vesnice a to má být do roku 1960 hotovo a pak "sbohem svobodo". Budeme dělat deputátníky jako za jasnosti párn. Aušperků..." Část těchto pisatelů uvádí, co se nadřeli a našetřili, než pole získali a "nyní jim je zadarmo berou".

262 pisatelů (250 soukr. hosp. rol., 4 družstevníci, 1 přísl. intel. a 7 ostatních) se obává, že v družstvu se neuživí, budou mít bídu a pod. "Teď jsme byli nuceni vstoupit do JZD, t.j. kolektivní hospodaření celé obce, nic už není našeho, vše patří JZD a my budeme placeni jen za to, kolik si odpracujeme jednotek, bude to chaos a žebrota, nové velké investice, kravíny, vepřiny, stroje a za práci co zbude, při suchém chlebě tak na sůl..." V této skupině je též zajímavý poznatek od zemědělce Macha z Brna: "...Bohužel tolik jsme se nadouvali a zatím se nestalo nic a my stále klesáme čím dál tím hloub. Jakmile se jim podaří zlikvidovat zbytek soukromého sektoru, pak budeme národem chudáků a kterým budou nakládat, jak budou potřebovat. Do konce příštího roku má být na venkově jen JZD. No to se máme nač těšit, protože nebude nikdo, kdo by za ně dotahoval v dodávkách. Počítá se, jakmile budou jen družstva, budou od jara do podzimu dva dny v týdnu muset brigádníčit

a kouká z toho jen žebrota. Rozhodně ty dosavadní výhody, které JZD užívají, budou odbourány...". Podobně píše i jiní zemědělci.

Wejvětší počet záporných poznatků opět mluví o vynucovaném vstupu do JZD. Takovýchto poznatků bylo zachyceno 456. 437 pochází od dosud soukr. hosp. rolníků nebo kteří v nedávné době podepsali přihlášku do JZD, 1 od družstevníka, 2 od přísl. inteligence, 15 poznatků je od občanů estatních neb nezajištěných skupin. Poznátky o nátlaku převládají zejména v materiálech ze slovenských krajů. O nátlaku pod pohrůžkou likvidace psalo 36 občanů, o předepisování pokut také 36, 24 pisatelů sděluje, že kdo nepodepíše přihlášku do JZD jsou mu zabrána pole a přiděleny úhory, 17 o propouštění ze škol, zaměstnání nebo nepřijmutí do zaměstnání, zastavení důchodu. Na př. Ol. Brázdilová z Tupes, rolnice, sděluje do USA: "... Tetenko zle je. Bolševici řadí. Četla jsem kdysi knížku, jak bolševici v noci přepadávali v Rusku šlechtu v noci, dobytek jim vypustili a majitele i děti a služebnictvo vyvraždili, - a toto se děje teď u nás. Velkým násilím nás všechny nutí podepsat družstvo a tam vstoupit, všechno pole jim dají i dobytek. A když se tomu někdo brání, tak hned děti propouští ze škol, kteří jsou v zaměstnání tak z práce a zlikvidují celé hospodářství tak, že tam nic nenechají a že ani do práce se nikdo nedostane. Nás začli čekat hned v první řadě, to bylo hrozné. Nebyli jsme nikdo na takové věci připraveni. Vynlouvají se, že co všechno každý dluží státu. Ani jedno vajíčko nesmí při dodávce chybět. Nedovoláme se nikde práva. Kde je naše zlatá svoboda? Širokou nám první sebrali je to hrozné, co se rodiče našetřili, aby děti měli kousek pole a teď zadarmo všechno dát..." 12 pisatelů rozšiřuje pověsti o tragických následcích přesvědčovací kampaně: "Ludia se travia, věšají, o rozum přichádzajú..." píše Ján Ohajka z sudníku do USA. 54 pisatelů je přesvědčeno o tom, že vstupu do družstva se nikdo neubrání. Nejčastěji je uváděn rok 1960, kdy má nastat úplná socialisace vesnice. 13 soukromě hosp. rolníků píše o tom, že se "budou bránit, dokud to půjde". 4 další doufají, že u nás nastane zvrát poměrů. Na př. roln. Vlčeková z Gottwaldova píše: "... My tam ještě nejame, pretože tvrdia bojujeme, ale jedno pole nám prece sebrali. Rikajú, že pŕiští rok tam budeme všichni bez rozdielu, ale doufáme, že treba jim do toho prece vŕstka politika a na koniec se jim všechno prekazí a nám to prece ostane. Jinak budeme bojovat ešte tvrději a mlátiť hlava nehlava..."

2 pisatelé se rozhodli, že než by vstoupili do družstva, raději si najdou jakékoli zaměstnání. I zemědělec uvažuje o prodeji majetku, aby se vyhnul vstupu do JZD a sděluje, že má již sehnánoho kupce.

3 soukr.hosp.rolníci přičítají zvýšení nátlaku volbě nového presidenta. "To se nechalo čekat, že to vezmou do družstva a nedalo by se tomu zabránit kor teď při tomto presidentovi, jako prvnímu tajemníkovi strany KSČ, i tak je prohlášeno, že do r. 1960 nebude pozemku bez družstevnictví".

33 pisatelů (v 29 případech jsou to soukr.hosp.rolníci nebo ti, kteří právě podepsali přihlášku do družstva) si naříká na hodně práce v družstvu. Někteří se vyjadřují "...je to moderní roboty", "...musíme i biť ako volákeďy sme chodili na pánské...". 19 občanů psalo o špatném hospodaření družstva (7 z nich jsou soukr.hosp.rolníci, 6 družstevníci 1 přísl.inteligence a 3 ostatní). Psali o dluzích, které družstvo stá dělá, o tom, že úroda zůstala z části na polích, o zpoždování podzimních prací atd. "V družstvu je bordel na kolečkách, Školník kouká jen aby měl už Spartaka a nad ostatním mávé rukou. Je to hrozné hospodářství. Jeden by z toho neraději utek. Ještě je spousta práce, jen orat se má ještě asi 20 ha.." píše Dymešovi z Obědovic do Štěrbo Praviděpodobně o tomtéž družstvu píše i další rolník: "... Všichni vedoucí to chtějí položit. Lidé nechtějí poslouchat a dělat také na..." 16 pisatelů se zmiňuje o špatné pracovní morálce družstevníků - "Když nepracuje jako na svém..", píše někteří z nich. 14 rolníků, kteří vstoupili na podzim do družstva si stěžuje, že družstvo od nich požadí je již práci, peníze však dosud žádné neviděli. "A družstvu dělat a nic za to nedostat je silné kafe, když peníze jsou potřeba a všechno drahé. Máti krmí 9 krav a peníze ještě neviděla a ještě k tomu dojí. Ani korunu jí ještě nedali. Za mléko, co nadojila u soukromníka dostala 117 K. A tedy nic a musí vozit i hnůj a to všechno zadarmo. Nejlepší by bylo vzít rozpurku a každý panák jak přijde z úřadu brát pánské po hřbetě. Všude jen samá špinavost a nic jiného..." píše nevedená pisatelka z Dobřenic. 14 pisatelů, z toho 9 družstevníků si stěžuje na malé pracovní jednotky: "U JZD dohromady nic nevyděláme, není žádný příjem a tak nebudeme moci těm vnučátkům nic poslat. Družstvo u nás se splnilo dodávky, ale jednotky zůstaly ohrožené, na loňské výděly..." píše rodiče Frant.Navrátila z Vysoké.n.L. 2 zemědělci si stěžují, že po založení družstva se v jejich vesnici objevily krádeže. Nař. Karel avříčka z Nehodivě sděluje do USA, že ještě ve svém stáří musí

vetoupit do JZD a pokračuje: "... čekáme na nějaký ten blahobyt, ale traktory ho zaořaly moc hluboko, až prý vyleze, potom bude lepší.... co je zde JZD tak začínají lidé krást, už jsme v té chalupě 48 roků a nikdy se nám nic neztratilo až letos. Nikdy jsme nic nezamykali a teď musíme všechno zamykat..." Dopis dále obsahuje popis, co se v obci ztratilo a komu. 3 občané nejsou spokojeni v družstvu a podali již odhlášku. Jeden pisatel, přísl. inteligence se pozastavuje nad lhostejným poměrem družstevníků ke společnému majetku: "...V poslednom čase sa tu množia požiare. Minulý rýžden vyhorela sypka jednému JRD na kopaniaciach, pred tým zasa dva stoby slamy a čateliný štátnym majetkom a JRD. Ľudia to berú celkom ľahostajne ako keby to ani ich nebolo..."

7 samostatné hosp. rol. a niekoľik ďalších občanů se zabývá situací na vesnici, pokud jde o pracovní síly, přitom se často projevuje i problém generační. Někteří, zvláště starší osoby poukazují na to, že mladí lidé odcházejí do továren, protože se tam více vydělá a oni že to v družstvu "nevytrhnou". Rolnice Němcová ze St. Mechanic píše, že od vstupu do družstva ji odrazuje to, "že vstoupili takový hektarový za člany, žena chodí do družstva a muž do zaměstnání, třeba byl zemědělec, takhle se ta zemědělská stránka nezlepší, aby všechno odřely jenou ženské, to není správné..." 13 soukr. hosp. zemědělců se obává, že pro své stáří a menší výkonnost by se měli v družstvu mnohem hůře než mladší osoby a někteří z nich si stěžují, že je to nepravdělivé, když se na tuto okolnost nebere zřetel. Na př. Belínovi z Černilova píše: "... Nebránili bychom se tomu, kdyby jsme se mohli postavit ke každé práci jako kdysi, ale teď rozházet ručně 19 q prášku nebo naložit 120q hnoje na jednu jednotku, která bude určitě malá ..." Tomko Michal z Drienova píše: "... Nevieť, čo bude s námi, dobre nie, a najmä na tých starých, pracovať nebudu moct tak ich dajú do chudobince, tak nastal nepokoj na dedine..."

23 pisatelů sděluje, že mezi družstevníky jsou časté neshody a hádky. 1 další občan psal o neshodách mezi družstevníky a kovozemědělci další 3 se zmiňovali o závisti a sporech mezi družstevníky a soukromě hosp. rolníky. Předmětem mnoha sporů jsou zřejmě funkcionáři. Tak 15 pisatelů, z toho 13 soukr. hosp. rolníků si stěžovalo, že funkcionáři družstva mají hodně jednotek a zadarmo, členové družstva že se však na jednotku nadřou. Na př. z Praskačky píše Jistí Dolanskovi: "...Tady ja

v národním výboru tak v JZD se to hádá.... V JZD mají už auty. Še. Košťál, Kalivoda, Buriánek Jar. a předseda Fr. Vlček na něj dělá. Všichni vpředu si pomáhají a ti ostatní by mohli dělat zdarma. Proto se tu nedělá dobrota, je to rozdělený na skupiny a to je to nejhorší...". 2 další pisatelé se zmiňují, že ke sporům dochází při rozdělení funkcí. Další 4 poznatky, 2 od soukromých rolníků a 2 od družstevníků, svědčí o tom, že sedláci chtějí mít rozhodující vliv v družstvu a proto se snaží dostát do vedení družstva. Na př. příbuzn Talafouse Jaroslava z Plzně mu píše: "... Václav je předsedou družst dělá mu to velké starosti a běhání. Ti staří a velcí sedláci mají zlost, že nebyl některý z nich a to víš, jaké jsou mezi nimi rozbro je... S družstvem jsou jen tak smířeni, věděli, že by další odpor byl marný... Užilo se velkého nátlaku a hrozeb. Takový teror snad ještě z dějinách nebyl. To co nám dělali Němci jsme chápali, protože to by nepřítel, ale toto jsou naši lidé..." 2 družstevníci a 1 další občan si stěžují, že "sedláci jsou opět páni a ty menší to musejí za ně vodřit a je to stále stejné - páni byli, jsou a budou..."

6 občanů se ve svých dopisech zmiňuje o záhumenkách. Pochybují o tom, že záhumenky jim trvale zůstanou, jeden z nich uvažuje u změně na společné záhumenky. "... vzali nás u huby jak se patří a ještě vezmou, protože za chvíli vezmou i tu záhumou pole i kravku...", stěžuje si Anna Šourková z Chlumu.

V Bratislavském kraji byly zachyceny poznatky, ve kterých si zemědělci stěžovali, že jejich děti nemohou chodit na náboženství i kdyby chtěli. Jiný občan píše: "Ako sa zdá, protináboženská kampaň začíná znovu spoločne so socializáciou vesnice. Nie tajnosťou, že každý učiteľ, keď chce zostať učiteľom, musí vystúpiť z cirkvi. Tu u nás sa to provádí... Deje sa to pravda potajomky. Nový rok prinies veľké zmeny a veľa úradníkov bude preradené do zemeľskej výroby.... Už asi dvakrát si sa pýtal, či nezmením miesto. A kam by som měl ísť? Dnes už nevybereš. Priznám sa, trochu mám obavu, že budem asi musieť do JZD, bô jezeci utopia na nás statok a chcu ho zabrat. Do JZD by ac nechcel, lebo by som na to doplatil..." Rolnice Štěpanová Tereza z Borského Sv. Petra si stěžuje, že náboženství je u nás opomíjeno: "... Vždycky je tam s Vama dobre dokad ti komunisti nemajú v Amerike práva, jak by sa dostali navrch, už je chyba jak my sme všeci zažobračení rolníci. Prosil Leaci, bys nás nemohla poslat jeden

kalendár na rok 1958 katolícký, u nás už ani katolícké časopisy nevychádzajú už dávno len samé komunistické, šecko bez boha..."

IV. Poznatky k cestě s. Novotného na Slovensko.

Byly zachyceny pouze 4 poznatky. Jeden pochází od pensisty z Prahy a obsahuje jen krátkou zmínku. Další dva poznatky jsou kladného rázu, jeden od Ludvíka Fejí z Žabokrek a v druhém psal Čelko R. z n.p. Bučina ve Zvolení píše do USA, že soudruh prezident byl všude na Slovensku srdečně přivítán a že neměl žádnou policejní ochranu "ako vojnoví podpalači u Vás, kteří sa schádzajú do Paríža na konferenciu Atlantického paktu..." Čtvrtý, nejzajímavější poznatek pochází od N. Čudního z Nového Města nad Váhom: "... Mohutné starosti máme měli s reorganizací. Zůstávám však zatím resortním ústavem jako jeden ze tří ústavů ministerstva. Mojmír je členem vládní komise pro automatizaci a staví vzdušné zámky jen to hučí, zatím co na fabrice kvete úplná anarchie. Buržoasní nacionalismus roste plánovitě, hlavně v těch podmínkách a velké rozleštění nastalo hlavně po presidentských volbách. V Bratislavě byly i nějaké výtržnosti a připravoval se i nějaký puč. No, už prý je začli zavírat. (Šebesta a nějací povereníci), chtěli nějaká ministerstva jako železničí a pod. Už je opravdu nejvyšší čas, že je zavřeli a měli by to brát od podlahy, hlavně v Novém městě, protože jim už narostly rohy. Však proto dojel tak brzy i Novotný do Bratislavy. Pevně věřím, že jim trochu ochladí ty jejich skopové palice. Jak byl zvolený Široký, tak už jsme se halili..."

II. Poznátky získané k socialisaci vesnice.

V únoru a částečně i v měsíci lednu bylo získáno celkem 1096 poznatků. Kraje se však na těchto příspěvcích podílejí velmi nerovnoměrně. Zatím co z Bratislavského kraje je 634 příspěvků, jiné kraje, mezi nimi i důležité zemědělské kraje dodaly velmi malý počet. I v kraj Praha bylo zachyceno pouze nepatrné množství poznatků (16), což je způsobeno možnostmi při výběru materiálu ke čtení. Hradec Králové dodal 115 poznatků, Brno 64, Plzeň 49, Přešov 49, Gottwaldov 33, Ostrava 24, Jihlava 19, Pardubice 18, Liberec 16, Žilina 15, Ústí nad Labem 11, Nitra 8, Olomouc 4, Báňská Bystrice 2.

Ve srovnání s posledním přehledem poznatků o socialisaci vesnice, vypracovaným za měsíc prosinec, je celkový obraz téměř stejný. Pokud jde o určité rozdíly, t. j. na př. větší počet poznatků od družstevníků, je to způsobeno tím, že jsou vypláceny v JZD dobírky. To mělo také vliv na to, že na př. počet kladných poznatků stoupl z přibližně 5% na 10% z celkového počtu zachycených poznatků. Na kladných poznatkách se z poloviny podílejí družstevníci, kteří vyjadřují svou spokojenost, neboť dobírky podle jejich soudu byly dobré. Celkem je kladných poznatků 120 z toho jak již uvedeno 59 od družstevníků, 21 od soukromě hospodařících rolníků (do soukromě hosp. rolníků jsou dosud počítáni i ti zemědělci, kteří do družstva vstoupili v poslední době; za družstevníka je ve zpráve počítán jen ten, který je již v družstvu delší dobu), 7 od dělníků, 2 od přísl. intel. a 31 od občanů ostatních neb nezjištěných povolání (jsou to většinou známí nebo příbuzní zemědělci). I tito další pisatelé se zmiňují o konkrétních případech dobrého hospodaření družstva, dále 7 soukromě hospodařících zemědělci, 3 družstevníci a 1 občan nezjiště. povolání projevují názor, že založením JZD se usnadní práce, neboť je možnost více používat strojů. Na př. Hučala Josef z Nižné nad Oravou se v dopise do Kašady vyjádřil: "... Jednotné rolnické družstvo rozhodně rastie, už ich hodne pristúpilo, aby sa zbavili čriny starodávnej ...". Kladně se vyjádřil rovněž dělník Filipec Josef z Fričovic v dopise do USA: "... U nás v republice budujeme novou spoločnosť a to socialistickú. Všude na vesnicích se budují JZD - to je jako u vás farmy a tak naše zemědělství přechází na velkovýrobu. Naši lidé na to nebyli zvyklí, proto jsou s tím velké potíže, ale až lid pozná, že jinak nejde u nás žít, že to vše musí být, tak i ta nedůvěra přejde a bude zase dobře ...".

Záporné názory byly rozděleny na dvě skupiny. První obsahuje záporné stanovisko k socialisaci vůbec (celkem 308 poznatků - 6 děl., 756 soukr.rol., 11 intel., 3 družstev., 32 ost.); do druhé skupiny byly zařazeny záporné názory, založené na zkušenostech nebo poznatcích o špatném hospodaření a různých nesrovnalostech v družstvech. Takových názorů bylo podchyceno celkem 93 (8 soukr.rol., 71 družst., 1 intel., 13 ost.).

Ve stejném rozsahu i ve stejném smyslu jako v předcházejících zprávách píší občané záporně o nátlaku (6 děl., 587 soukr.rol., 5 inte 14 ost.), dále o tom, že "socialisace vesnice jim bere veškerý majetek (1 děl., 370 soukr.rol., 5ost.) a o obavách, že v družstvu se neuživí (438 soukr.rol., 1 intel., 4 ost.).

Poznatky o nátlaku převládají opět v materiálech ze slovenských krajů. Jako formy nátlaku je uváděna pohružka likvidací hospodářství a vystěhováním (40 poznatků), předepisování pokut za nedodaný kontingenční nebo nedodržení osevních ploch a pod. (rovněž 40 poznatků); o bezdůvodném zatýkání nebo odvážení na okres mluvilo 21 poznatků, 30 pisatelů uvádělo, že tomu, kdo nechce vstoupit do družstva, jsou rodinní příslušníci propouštěni nebo nepřijímáni do jiné práce, 14 dalších psalo o vyřazení dětí ze škol, 11 soukromě hospodařících rolníků se zminuje o nátlaku nepřímém, t.j. o zabránění vlastních pozemků a přidělení horších při HTÚP, 1 soukr.hosp.zemědělec uvádí, že když nevstoupí do družstva bude mu odebrán honební lístek. Matka Ing. Jaroslava Valoška z Bechyně píše:"... To jsme se dočkali na stará kolena, aby jsme se báli blánu. Tak jsme v družstvu a vůbec celá ves. Už jsme z toho celí blázni, jsou tady ti pochopové od středy, den po dni, rozhlas řve v jednom kuse, volají tam jednoho po druhém a to několikrát, to víš, on se každý zdráhá to hned podepsat, tak ho tam volají stále až to podepíše. To víš jsou tady čtyři Obrman, Kopecký, Zeman a Kovařík ze Lhoty, to víš, co tam lidem dávají, každý odtud z úřadovny vyjde a není k sobě podobný. Hubáček, Vondra, Havel, Matýsek to nechtěli za nic podepsat, ale jinak to nešlo, straší vším možným. Baku a starý to podepsal hned, když to nepodepíše, hned vystěhovat ..." Rolník Jánčoško Michal z Tarnavy sděluje do USA:"... To se nedá vypisat čo sa tu robí, uradnikov vyhánajú tých čo dávnejšie slúžili a niečomu rozumeli. Keď ma rodinu a jeho rodina se nepodpíše do JRD tak ho vyhodia, či učiteľ či bodaj čo, ale keď má ženu roľníčku musia podpísať ... Mám zaťa na vysokej škole, už chodil 4 roky a teraz dostal prepustný dekret a keď podpíšem do JRD prihlášku tak možno študovať ... tak som podpísala ..." 6 soukr. hosp. rolníků píše, že se budou bránit nátlaku za každou cenu. "Hospodaříme sice za těžkých podmí-

nek, ale dokud nebude muset do JZD, nepůjdem ...", píše R. Nováková z Trojovic p. Chrást u Chrudimi a rovněž A. Smetanová z Nivnice okr. Uherský Brod "do JZD nevstoupí, ať to s ní dopadne jak chce". Větší počet občanů (29 - 3 děl., 17 soukr. rol., 2 družst., 1 intel., 6 ost.) píše o tom, že združstevnění se nevyhne nikdo, protože je to cíl vlády který musí být uskutečněn. Nejčastěji je uváděno, že to má být do r. 1960, nechybí však ani takový názor, že soukromý sektor na vesnicích má být likvidován do dubna t.r. 3 příslušníci inteligence a 5 občanů ostatních nebo nezjištěných povolání nabádalo své příbuzné, aby do družstva nevstupovali a uváděli "že je nikdo nemůže donutit". Další 9 občanů, z toho 7 soukromých zemědělců se utěšuje, "že už to dlouho nebude trvat a dojde u nás ke změně". Většinou jsou to jen neurčité nářky, na př. "míra se pomalu plní a sopka vře" (píše F. Krivák z Blatnice p. Ant.) Stahlová K. z Chudenic u Klatov v dopise do NSR píše "... Zde říkají, že budem koukat, jaká změna bude do 3 měsíců. Tak jsme na to zvědaví, co se bude dít. Do JZD nás zatím nehoní tak to máme dobré ..."

V souvislosti s nářky, že socialisací přijdou o svůj majetek stěžují si pisatelé i na to, že do družstva musí dávat i část obilí, krmení a pod. a to zadarmo, kdežto dříve byly určité podmínky vykupovány. Michálek Ján z Burského Sv. Mikuláše píše "... Když podpíšeš list, tak už není nic tvoje, ani tá chajda, vezmu ti z maštale krávu a čo im ide paď roku a ty skap ..." "Družstvo nás ošebračí nadobro..." "zůstane nahý" a pod. Tlačová Mária z Davidova okr. Vranov sděluje do USA: "... Moja sva pošol do zamestnania do Prahy, lebo doma celé nešťastie s roľníkmi. Všetko od roľníkov pobrali. Janko Roman už nemá nič. Pošol do roboty a odtiaľ ho vyhnali, len aby po-pí sa do družstva. Keď už podpíše tak zoberu zeme, nabera peniaze z banky a na družstvo budú posielat každého robiť zadarmo ako vola. Ľudia sú už všetci ako šieleni. Doma komunisti roľníkov chcú úplne zničiť ..." 3 soukromě hospodařících rolníků uvádí, že nátlak na združstevňování pochází hlavně od dělníků a komunistů, "kteří sami nic nemají a tak chtějí, aby nikdo nic neměl ..." Na př. Pivovarský Andrej ze Šar. Poruby sděluje do USA: "... Doposiaľ sa mame obstojne, len neviem ako dlho lebo okolo už zakládajú JRD postupne od Košíc z druhej strany. Neviem, čo urobia s nami, ľudia sa veľmi proti tomu stavajú a podpísať nechcú. Keby to išlo bez podpisu nech beru, len nech robotu dajú. Ale oni chcú podpis, aby človek nemel nič a drel na majetku ako otrok ... Div by tomu nebol keby

nad nami vládli maďari alebo nĕmci, ale vlastni ľudia slováci ... ale tu sú nášo synové a ty nás pisu ako tie pijavice, len majetky zoštatnit a žeby národ byl otrokom ako to bolo ...". Další podobný příspěvek pochází od rolnice Marie Strachotové z Tasova, která píše do USA: "... Nevím, jak bude s náma dál, pole mě vsali do továrny nemůžu prý v zemědělství musím pracovat. Kolik toho na tom panském vydělám nevím málo plaťa moc práce chcu. Komunisti se poskovávali po kancelářech a my co smie měli nějaké ty majetky máme dělat na nich a enom do družstvá nás tlačí ale sami tam nejdu, komunisti sa cpí enom tam kde se nedělá a berú sa pěkné peníze ... Brňte se komunismu a pomáhejte vládě v tom boji o Vašu svobodu dnes je všechno vaše co si uděláte ale potom už byste nemohli říci co je vaše ale naše. Co jste ušetřili to by patřilo tomu poslednímu lajďákovi co všechno prožrál a pro vás by ostala dřina nemovo. To vy nepochopíte až sami skusíte co sú komuni ...". Ve 22 poznatkách si 19 soukromých rolníků, 2 dělníci a 1 příslušník inteligence stěžují, že v "socialismu musíme mlčet", "dělá si ta banda co chce a zastána nikde nedojdeš" a podobně. Šimo Jozef ze Žiliny se domnívá, že združstevňování je v rozporu s Košickým vládním programem: "... ľudí prepúšťajú z roboty, čo majú akýkoľvek majetok a prinútiť ho, aby podpísal do JRD a ako počúvam do roku 1960 všetky obce bez ohľadu musia byť v družstve, alebo združstevnené. Zaujímavé, že nikto jim nevie povedať, že čo je s Košickou dohodou, kde je zákon o jej zrušení. Košická dohoda zaručovala maloroľníkom do 50 há, slobodne hospodáriť atď. Prečo sa táto sloboda porušuje týmto nátlakom na Vás ...".

Obavy ze snížení životní úrovně po zapojení do družstva projevují zemědělci slovy: "rok od roku se nám vede hůře", "v radu se pořád životní úroveň zvyšuje a zatím je to všechno samý úpadek ..", "tam se ani neživíme" a pod. Velké množství těchto poznatků pochází od osob věkem starších, na př. si stěžují, že místo výměnku dostanou velmi malý důchod, z kterého nelze naprosto žít. 5 soukromě hospodařících rolníků a 1 občan ost. povolání píší o tom, že vytvářením JZD bude bída v celém národě, neboť prý "družstva nejsou schopna tolik vyrobit jako soukromý sektor" a Stanislav Straka ze Želiva poukazuje na zprávu v novinách: "... Všude v okolí jsou JZD jenom v Želivě, v Krásonově ve Zbiliděch a v Humpolci jsou státní statky. Nevím jak to bude vypadat. Tuhle jsem četl v RP, že minulý rok poklesl počet krav o 20.000 kusů a dobytka o 70.000. V některých JZD hospodaří dobře, ale v některých se perou a tak berou jen pakatel. Horší je, že nemohu z toho utéci. No

budeme vidět, jak to bude vypadat ...". Obavy z budoucnosti zvyšuje ještě ta okolnost, že 2 soukromí zemědělci píší o zrušení záhumenek a třetí ironicky psal, že "družstevníci se jich dobrovolně zřikají". 34 soukromě hospodařících rolníků soudí, že socialisace vesnice je "návratem do doby před 100 lety", přirovnávají práci v družstvu k robu "... budeme pracovat všichni spolu a len nás budú pchaňat ako volokady Jánošíka na panském s bičom ...", jiní mluví "o otroctví" atd.

19, občanů, z toho 11 soukromě hospodařících rolníků, píše, že v družstvu "je čeká velká dřina, než si nějakou tu konanu vydělá". 52 rolníků, vstoupivších do družstva na podzim, si stěžuje, že čekat tam "musí dřít zadarmo"; další, mezi nimi 32 družstevníků si stěžují na malou jednotku. Jiných 17 družstevníků poukazuje na to, že nebyla plánovaná jednotka dodržena a uvádí i takové příklady, kdy družstevníci si nevydělali ani na pojištění. "Pytle už nespravuji, neb nebudeme ani haléře dobírat na jednotku. Plánovali 18 Kčs, 9 Kčs záloh a 9 Kčs jsme měli dobírat a oni prý jsou zatím se 40.000 dluhů do roku 58. To je smutné! Lidi čekali na dobírku. U mě by to bylo asi 300 Kčs, ale u Jarany skoro 3.000. Ta je měla ale opravdu odpracované. Tak se do toho vřijte, jaká je nálada. Lepší na to ani nemyslet. Já jsem byla tak rozrušená, že jsem musela stále plakat..." píše neuvedená pisatelka z Černilova. Bohuslav Bednář z Podmoklav p. Horní Studenec sděluje do Rakouska: "... U nás je teď mnoho nového, nejvíce s tím blahobytem v JZD, to jde do ohromných cifer. Představte si, že za leden jsem si vydělal jenom jednu jednotku a to jsem nakal do rána až do samé tmy a dostanu za to 5.50 Kčs na zálohu a to samé až za rok na dobírku. Jenom důchodového zabezpečení mám zaplatit za leden 14.50, tedy jsem se nevydělal ani na to pojištění ... Tak Vám ani nevíme, zda se tomu máte smát nebo nadávat, ale řekl bych raději se smát a doufat, že takovýto blahobyt nemůže věčně trvat ... U Stehnu je to pomalu to samé, akorát o to lepší, s těmi konmi si alespoň tu 1/2 jednotky vydělá ..."

V dalších poznámkách poukazovali pisatelé na špatné hospodaření družstev. 22 občanů (4 soukr. rol., 12 družst., 6 ost.) mluvilo pouze všeobecně "že v družstvu to nejde". 4 družstevníci a 4 občané ostatní povrazení psali o neschopných funkcionářích, 22 soukromých rolníků, 5 družstevníků a 4 ostat. pisatelé poukazovali na nesváry, hádky a pod 12 občanů uvádělo, že funkcionáři "družstva a členstvo se nemohou shodnout". 12 dalších se domnívá, že vinu na špatném hospodaření má to

že jsou v něm jen ženy nebo starší lidé. O tom, že lidé z vesnic utíkají do továren se zmiňovalo ještě dalších 7 soukromě hospodařících rolníků a 2 občane ost.povolání. 13 pisatelů poukazovalo na špatnou pracovní morálku a 3 soukromí rolníci se domnívají, že v družstvu "to nejprotože bylo násilím založeno. Tři družstevníci psali, že se u nich družstvo rozpadá.

11 soukromě hospodařících rolníků, 6 družstevníků a 2 občane ost.povolání projevovale nespokojenost s funkciónáři hlavně v tom smyslu, "že nic nedělají a mají hodně jednotek, kdežto oni musí dřít". Jeden družstevník psal, "že každý chce funkci, aby nemusel nic dělat". 4 pisatelé poukazovali na to, že "funkce dostávají jen "bohatí" (pravděpodobně jsou míněni zemědělci z větších hospodářství). Neznámý občan z Košic psal Janu Kuchtovi do Vyšných Rašlavic: "... Co sa týká toho družstva. Keď som cestoval z Košic viac krát samozrejme reči všade dos o tých družstvách. Jeden pán spomínal o družstve čo on poznal a hovoril že na niektorých obciach dali podmienky, že vstupia do družstva keď im nebude nikdo cudzi rozkazovať a že oni sami si zvolia koho chcú z dediča a to takých ktorí mali majetok a vedia dobre gazdovať tak im dali súhl a boli spokojný, dobré sa im pracuje bez štvania. To obyčajne zvykli poslať nejakých cudzích a takých čo nikdy nič nemali, alebo dokonca cigánov z toho vznikli dlhý a robiť niekto ..." Ve dvou případech byly zachyceny stížnosti, že z Okresního národního výboru nemá družstvo podporu, "když jezdili zakládat tak tu byli denně ale teď se ani neukáží". Rovněž matka Olgy Táborské z Pouchova si stěžuje na "pány z Hradce": "... Musím vám sdělit, že tento týden jsme měli slavnostní dobírku. Už bylo napečeno cukroví a v to z Hradce přišlo, že se to musí odložit na pondělí. Páni z Hradce jeđou na konferenci do Prahy a tak my musíme počkat. Jme všichni naštvaní k vůli panákům musíme čekat napnutě až do pondělka, jaká bude ta slavná dobírka. Oni by přišli o žranici i o chlást, jako by oni celý rok dělali a ne my, když na ně musíme čekat. Budou zase řečnit, bez toho by se to obešlo. Nedají nám prý také peníze, ale dají prý nám jen knížky. Druhý den si s nimi musíme teprve do Hradce do spořitelny ..." (podobně v tomto směru, že dobírky jsou vypláceny na spořitelních knížkách, si stěžovali ještě dva další družstevníci).

2 pisatelé, kteří se zúčastňují přesvědčovací kampaně na vesnicích pro vstup do JZD kritisovali, že "musí jezdit a vůbec tomu nerozumí".

O reorganizaci STS byly zachyceny 3 poznatky kladného rázu: pisatelé hodnotí, že tím se zlevní provoz, protože ubude administrativa a JZD bude dána větší pravomoc.

Neurčitých zmínek nebo otázek na hospodaření družstva ve známém místě bylo zachyceno 75 od všech vrstev obyvatelstva.

Přehled poznatků z PK o socialisaci vesnice
za březen a duben 1958.

K socialisaci vesnice bylo v uplynulých dvou měsících získáno celkem 552 poznatků. V měsíci březnu bylo získáno 413, protože však v dubnu nebyla této otázce věnována soustavná pozornost, klesl počet zachycených poznatků na 139.

Počet poznatků, dodaných jednotlivými kraji, je různý. Zatím co Bratislava, Hradec Králové a Gottwaldov dodaly přes 80 výpisků, Brno 57 a Prešov 46, počet zachycených příspěvků v dalších krajích je poměrně velmi malý.

Poznátky pocházejí od všech vrstev obyvatelstva. Nejvíce je jich jako vždy od soukromě hospodařících zemědělců nebo těch, kteří vstoupili do družstva v posledních měsících - celkem 355. Od družstevníků pochází 66 poznatků, od přísl.intel. 26, od dělníků 10 a u 95 pisatelů nebylo lze příslušnost určit.

Vzhledem k minulé zprávě je procento kladných poznatků větší. Činí 14,5% z celkového množství (ve zprávě za leden a únor 10%). Pisatelem je v jednom případě dělník, ve 34 soukr.hosp. zemědělci, dále 15 družstevníků, 7 přísl.intelligence a 23 nezjišt. povolání). Důvodem pro kladné hodnocení je v malém množství poznatků pochopení nutnosti přejítí na vyšší formy hospodaření. Na př. je poukázáno na to, že v průmyslové výrobě za posledních 10 let byl učiněn velký pokrok a že proto zemědělství nesmí zůstat pozadu. Ve většín části kladných poznatků pak pisatelé poukazují na to, že v družstvu je méně práce, protože se používá hodně strojů, nebo chválí družstvo vzhledem k tomu, že hmotné podmínky jsou vyhovující. Záleží však na požadavcích každého pisatele, protože na př. velmi kladně píše o družstvu članka JZD, kde jednotka je pouze 14,50 Kčs. Píše, že jí tyhle peníze nikdy

nezbyly, když hospodařili sami. Dále pokračuje: "Myslím, že každý je na tom lepší, ale že to nikdo nepřízná, obzvláště ti sedláci byli zvyklí poroučet a služebný na ně dělali a teď musí dělat na jednotku jako ten chudej a to si nemůžou zvyknout, že také musí poslouchat, ale když na ně koukám, tak většina se jich v družstvu spravila jak tady tak ve Sveradících.." Jiní pisatelé se zmiňují, že kde lidé pectivě v družstvu pracují, stoupá životní úroveň; běžnou věcí že jsou dnes na vesnicích pračky a televizory, přibývá ledniček a Spartaků. Do kladných názorů byly dále započítány i takové, kdy pisatelé se s myšlenkou združstevňování smířili, píšou o tom, že si zvyknou a pod.

V 15 případech pisatelé, většinou příbuzní rolníků, doporučovali vstup do družstva. Někteří z toho důvodu, že jsou pevně přesvědčení o výhodách a nutnosti společného hospodaření, jiní pouze proto, že nevidí jiné východisko a že "je nutné se přizpůsobit".

Dalších 19% zachycených poznatek obsahuje názory nejasně vyjádřené nebo vůbec nevyjádřené, často jen popis nebo zmínku o místní situaci, dotaz a pod.

Jako vždy je nejvíce poznatek záporných, asi 67%. Nejčastěji jsou proti socialisaci vesnice zemědělci proto, že v ní vidí ztrátu veškerého svého majetku (115 poznatek). Někteří v tom vidí jediný účel, totiž "aby nikdo nic neměl", nebo že pro družstvo jsou jen ti, co nic nemají. Dalších 30 pisatelů se ztrátou majetku spojuje i ztráta osobní svobody a práv". Mluví o otroctví, robotě, nádeničině a pod.

82 občanů (z toho 80 soukr.hosp.zeměd.) se obává, že vstupem do družstva se jim sníží životní úroveň, dokonce že budou mít hlad a bídu. Někteří z nich předpovídají nedostatek v celém národě, protože v družstvu se prý nikdy nevyrobí tolik jako při soukromém hospodaření. 72 pisatelů poukazuje na špatné příklady kolem sebe, které pak zevšeobecňují a domnívají se, že "v družstvu to nikdy nemůže jít". Ve 25 případech jsou pisateli družstevníci, které to, že jejich družstvo špatně hospodaří, ať už z jakékoli příčiny, vede k tomu, že jsou proti združstevňování vůbec.

Ve 225 poznámkách je psáno o tom, že zemědělci jsou ke vstupu do družstva nuceni. Někdy jde jen o všeobecné tvrzení "nahánějí nás do družstev", jindy je konkrétně poukazováno, jakými způsoby se to děje. Tyto prostředky jsou shodné s tím, co bylo zjištěno v minulých zprávách; o nátlaku pod pohrůžkou vystěhování mluvilo 67 pisatelů, většinou zemědělců. Někteří psali o tom, že se to již někde stalo. Na př. pisatelka z Hlinné, okres Vranov uvádí: "... Přišli na naše asi 8 chlapů a pobrali krávy, svine, zrno kolko sme mali a potom hovoria, aby sme sa podpísali, že potom nám všetko vratia, ale my to nechceme urobiť, lebo to je veľka vec. Prišli ešte aj na druhý deň brať zemiaky a vozili do vtedy kým nevybrali do jednej. My biedny ľudia sme nemohli nič robiť. taka ťažoba prišla na nás..." Jako další způsob nátlaku bylo uváděno předepisování vysokých dodávek a pokut. (Celkem 64 poznámek). 27 rolníků psalo, že těm, kteří se zdráhají vstoupit do družstva jsou úrodná pole vyměňována za pole zaplavená, úhory, nebo pole daleko vzdálená. V porovnání k minulým měsícům stoupl počet poznámek, ve kterých si pisatelé nařikají, že je vyhrožováno propuštěním rodinných příslušníků ze zaměstnání, dětí ze studií a pod. Souvisí to s prováděnou reorganizací čs. hospodářství. Pouze 1 soukr.hosp. zem. uvádí, že nábor se děje velmi slušnou formou.

48 pisatelů se zmiňuje, že vstupu do družstva se nevyhne žádný. Jen 6 soukr. hosp. rolníků je připraveno bránit se "do posledního dechu" a veškerý nátlak vydržet. 3 pisatelé nechtějí vstoupit do družstva proto, že jsou již staří a že pro ně "ty novoty" nejsou. Chtějí dohospodařit samostatně. Podobně jako v poznámkách o reorganizaci i zde přičítal jeden pisatel nátlak na združstevňování "novému veliteli".

Někteří pisatelé se zabývají důsledky, které nátlak a združstevňování vůbec pro obyvatelstvo na vesnici má. 19 občanů na př. poukazuje na nesváry, hádky, závid a pod. 2 jiní píší o neshodách mezi novými a starými družstevníky. "My, co jsme byli dřív v družstvu tak máme ještě starý obilí a ty co letos přistoupili říkají, že obilí nemají, že musí kupovat chleba..." Jiných 6 pisatelů mluví o velké nespokojenosti mezi vesničany, což další pisatel potvrzuje slovy "...režim si vychovává nepřátele..." Podle pisatelky z Kuželova, kra. Gottwaldov, bylo na Slovensku povstání, protože "lidem se to už nelíbí".

bí, jsou otrhání jako v Rusku...". 22. občanů rozšiřuje pověsti o tom, že někteří zemědělci zešileli nebo spáchali sebevraždu.

V další části poznatků je poukazováno na špatné hospodaření družstev. Důvody jsou uváděny různé. Někteří to přičítají nedostatku pracovních sil; 23 občanů píše o tom, že lidé z vesnic utíkají do měst, v zemědělství že nechce žádný pracovat a ti staří že "to nevytrhnou". (Ve více případech si zase pisatelé stěžovali na to, že dnes vesnická mládež nemůže se dostat "ani na řemeslo".) Dále je špatné hospodaření přičítáno vedoucím funkcionářům v družstvu (5 zeměd., 10 družstevníků a 2 občanské ost...pov.). Mluví se často o tom, že nedovedou práci zorganizovat. Jiní vidí nedostatek v samotných družstevnících, kterým "se nechce dělat" (21 poznatků). Ve 12 dalších poznatkách se mluví o tom, že družstvo neprosperuje bez udání příčin.

3. poznatky pocházejí od občanů, kteří se měli zúčastnit nebo zúčastnili přesvědčovací akce na vesnicích. Učitelka z Březolup psala: "...V pátek jsme měli konferenci vesnických učitelů. Výsledek - zapojit se aktivně do agitace a náboru zemědělců do JZD. Tak v pondělí jsme měli jít ve dvojicích a všichni jsme odmítli. Ředitelka byla celkem při nás, ale nevím, jak to dopadne, vždyť to byl hlavní bod konference a potom usnesení..." Další úředník píše svým příbuzným: "...nehnevajte sa zbytočne...Všetkých Vás zničia a nakoniec budete v družstve. Toto nerobia len s vami to isté sa robí aj tu v celej republike. Já chodím tiež presvedčovať. Je to smiešné, ale nedá sa nič robiť..." Poslední poznatek pochází od manželky úředníka: "Strana ho poslala agitovat do družstev. Oni si věco od sedláků vykoledují, celý agitátoři, tolik se, tati, tomu divím, vždyť polia houby rozumí, tak bych byla zvědavá, co jim tam Pepík asi vykládá..."

V 11 poznatkách pisatelé poukazují na to, že sedláci si zabrali všechny funkce, případně i výhodnější práce a vyjadřují svou nespokojenost. "...Do JZD ještě nechodím, totiž pro ženy ani práce

zřejmě není, jenom v živočišné výrobě a to si rozebraly selky, protože v jejich chlévech zůstal dobytek..." 2 pisatelky z Dobřenic, kraj Hradec Králové, psaly o vystěhování kulaka a velmi jej litovaly. Jedna uváděla: "Tohle by rozhodně dělat neměli, vždyť to ti lidé zdědili po svých rodičích a oni to prostě ukradnou a ještě člověka vyhodí. Kdyby to byl komunista, tak by se mu to jistě nestalová" Druhá píše: "...Kdybyste viděli, jak měl všechno pěkné, všude čisto, kam se na něj hrabou JZD, ale nelíbil se pánům na okrese a tak nebylo pomoci a musí pryč. Tolik let na tom dřel a teď bez řečí musí nechat všeho, co po leta bylo jejich majetkem, myslím, že z toho žádné štěstí nepokvete, když to je tak násilně všechno dělané..."

Zajímavý je poznatek od neuvedeného pisatele ze Slovenska, pravděpodobně z obce Varínat: "...Varínat mal slúbené, že ak sa tam uskutoční celoobecné JRD že nám vrátia nášho pána farára. Nuž JRD bola vyhlásená v nedeľu a pána farára zavreli v pondelok. Takú radosť nám urobili..."

Dále se v poznátcích vyskytují obvyklé stížnosti, na př. že funkcionáři prý nic nedělají a jen si píšou jednotky, stížnosti družstevníků na malé pracovní jednotky, že se v družstvu krade a pod. Pisatelé-zemědělci v 7 případech si přejí nebo předpovídají konec "komunistického režimu"; v dalších dvou poznátcích je rozšiřována panika o nové výměně peněz.

Poznatky o socialisaci vesnice za mesic cerven 1958.

V mesici cervnu bylo k otazce socialisace vesnice a k zemedelstvi vubec získáno celkem 1.012 poznatků. Největší mírou se na tomto množství podílí kraje Bratislava (270), Gottwaldov (243), Plzeň (166), Hradec Králové (68), Brno (62), Prešov (47); ostatní kraje dodaly méně než 30 poznatků.

Procento kladných poznatků zůstává stejné jako v předchozích měsících (13 %). Celkem bylo získáno kladných poznatků 137 (16 děl., 8 soukr.hospod.rolníků, 72 družstev., 8 intel., 33 ost.) V těchto poznatech je nejvíce poukazováno na výhody společného hospodaření - větší využití strojové techniky, méně dřiny, na to, že naše vesnice jsou nyní k nepoznání změněné - staví se domky, televizory, pračky, motocykly a auta nejsou řídkým zjevem u obyvatel vesnice.

312 poznatků bylo nejasných - jednalo se o různé známky, dotazy a pod. nevyjadřující konkrétní postoj nebo názor občanů na socialisaci vesnice.

Nejvíce bylo poznatků záporných (563 - přes 50%). Nejčastěji jsou tyto poznatky zaměřené proti združstevňování, vyplývající z obav o ztrátu majetku a poznatky ukazující na nesprávnosti v hospodaření družstev.

Záporné poznatky se nejvíce týkaly nátlaku na soukromé zemědělce ke vstupu do družstev; bylo jich získáno celkem 172. Zemědělci vypisují formy nátlaku - propouštění dětí ze škol, propouštění rodinných příslušníků ze zaměstnání, pohružky likvidace, vystěhování do pohraničí, neustálé zvyšování dodávek státu, které prý jsou již nyní tak vysoké, že je těžké je splnit. Za nesplnění dodávek jsou vyměřovány vysoké pokuty, které není možno zaplatit - v takovém případě zůstává jen jediné východisko - vstup do družstva, protože vstupem do družstva se dluhy státu promijí. A aby prý bylo nesplnění dodávek u soukromých zemědělců jistější, vyměňuje jim družstvo pole, za pěkná, vyhnojená jim dává zaplevelené, nehnojené, jílovité

úhory. Nátlak do družstev komentuje poznatek, pocházející od soukromého zemědělce z Trnavy, který sděluje svým dětem - Slováčkovým do Bedihoště u Prostějova: "... zatím tu začal takový strašný nápor do družstva, že je to hrozné. Za každou cenu chců, aby celá dědina podepsala. Lidé se brání a oni jak steklí čáblí nemám pro ně jiného jména protože co oni dělají, to nedělali ani Němci, to není vůbec lidské. Při tom pořád říkají, že je to dobrovolné. Ach co se za tím slovem skrývá. Násilí, jaké ještě nebylo na světě. A to je mír a to je svoboda, ale jenom pro jedny. Proč lidem kradů jejich poctivé mozolovité nadělání. Přiženů se do dědiny a na kolik hodin a až do 12 hodin v noci a kolikrát za den v jednom domě to si nedovedete představit, nebylo by divu, kdyby těm lidem nervy povolily. Tak ať si zeberů pole, však naše nám už dávno sebrali, ale proč chců podpis? Z práce vyhazujů, pokuty dávají Možu já neříkat, že se za tím podpisem nic neskrývá, když oni tak zuřija ..." - K propouštění rodinných příslušníků soukromých zemědělců ze zaměstnání bylo získáno 41 poznatků. Pocházely nejvíce z Gottwaldovského kraje, v nichž zaměstnanci podniků, nejvíce Svitů, oznamovali, že jim byla závodem udělena mimořádná neplacená dovolená (týdenní, někdy čtrnáctidenní), během které mají přesvědčit svoje rodiče ke vstupu do JZD. Když je nepřesvědčí nemají se již do práce vracet.

V 8 poznatkách se projevilo, že v souvislosti s konáním XI. sjezdu KSČ byl nápor na socialisaci vesnice zvýšen. "Ještě zde není celé JZD a tak je velký nápor. Do sjezdu strany mají být obě obce socialistické", sdělovala družstevnice ze Štípy v Gottwaldovském kraji.

156 zemědělců si stěžovalo, že do JZD museli vstoupit, že je tam nahnali, nebo že už nic nemají, všechno, o co se za tolik let poctivé práce přičinili, jim JZD sebralo - nic za to nedostali - prostě jsou nyní žebráky. "...veru aj tu je tak bodaj ešte horšie tam aspoň ludom nič neberu, ale tuto beru šeckeru aj tu krmu čo ma pre lichvu aj to beru. Tak ľudia čo chvíľa nič namejú", sděluje rolník Martin Karlik z Krajné okr. Myjava příbuzným do USA, "Nikdaj to nebolo jak tento svet je svetom aby sa takto robelo ako sa čilek robi a tak človek nesmi ani šuchnut ket by volačo povedal hned ho zeberu ..." Rovněž Anna Čorejová z Trnavy pri Lab. si stěžuje příbuzným do USA: "... My už nemáme nič. Svine nám nekvičia, kravy

nam nekričia, len ai žijeme po panský... Ja by som najradšie zomrela..."

V 6 poznatkách je zemědělci projevováno, že do družstva budou muset vstoupit, ať se jim bude chtít nebo ne a budou muset ten "socialismus" podporovat. "Každý zemědělec musí do družstva, ať se mu chce nebo ne. Lidí říkají, že družstvo voní jako krchov, žádnému se tam nechce, ale každý tam musí ..."

Vyskytlo se i 10 poznatek, že následkem nahnání do družstva se lidé oběsili nebo že se zbláznili. "Teráz v Petrovanoch mají šálené dni", sděluje Anna Hopková ze Soliváru příbuzným, "Janko Sobolčikov se obesil jak musel podpísať do družstva. Len šťastie, že niekto to zbedaľ tak ho odrezal, ale bol už celkom čierny. Ďurčáková nevesta tak ochorela, že si celkom zrušila nervy. Teráz je v Ličartovciach v šalenom dome ..."

8 občanů sdělovalo, že přihlášku do družstva nepodepíše za žádných okolností. Komentuje to poznatek, pocházející od manželky Andreje Čuby z Kapušán: "...Neviem ako to bude ďalej, ale nechceme to podpísať hoci nám všetko zaberu..."

Byl získán též 1 poznatek, svědčící o vzájemné dohodě zemědělců nevstoupit do JZD. "Staňa ten jim to nechce podepsat ... Ale tady v Křibech to nechce podepsat žádný. Všichni se tak dohodli. A tak by sme si všechny znepřátelili ...", sděluje manželka kovozeďělce své dceři Marii Raclové v Obřanech u Brna.

Dalších 6 občanů sdělovalo, že z JZD vystoupili nebo že se chtějí z družstva vystoupit. Důvodem bývá zpravidla to, že si v družstvu nic nevydělali a dařilo se jim lépe, když hospodařili samostatně nebo také proto, že družstvo nesplnilo sliby, které byly rolníkům dány při vstupu. ("Do JRD sme vstupovali s tou podmienkou, že jednoho z nás zaměstnajú vo fábrike. Teraz berí a moju manželku nie a nie zobrat. Stojím na tom, ak by ju nezobrali, bez akýchkoľvek okolkov vystúpim z JRD a na tom pevne stojím ...")

4 soukromně hospodařící rolníci sdělovali, že by do družstva vstoupili, ale obávali se, že by si v družstvu nic nevydělali, protože jsou již staří, a nestačili by pracovnímu tempu.

6 zemědělců, vstoupivších do družstva se utěšovalo, že jim bude půda vrácena zpět, protože družstva se rozpadnou, nebudou schopni vyrobit to, co vyrobili dříve soukromníci. "Nebude za chvíli chle-

ba ani másla. Vždyť to drží jenom soukromníci takové mají dodávky a každý se snaží splnit a družstevníci naser máter jim je to jedno ať se to sklídí nebo ne. Každý tam byl vehnán tak je nechut k práci hádají se mezi sebou jako psi pracovních sil mají málo žádný nechce dělat. Každý se utěšuje, že to tak dlouho jít nemože..."

7 soukromně hospodařících rolníků si stěžovalo na nízké výkupní ceny zemědělských produktů a vysoké ceny potravin.

V jednom případě se vyskytla panická zpráva, že nebudou povoleny domácí porážky dobytka. Rosa Šabršulová z Hošťálkové u Vsetína sdělovala: "...U nás se proslýchá, že si ani prasata nesní nikdo doma zabít. Všechno dovézt na jatky a dostane lístky na maso. Jestli to tak bude, tak se máme na co těšit. Z všeho roste jenom hlad..."

O přesvědčování do JZD bylo získáno 7 poznatků (1 děl., 3 intel. 3 od nezjišť.osob). Většinou je v poznatkách sdělováno, že se přesvědčovací práce špatně daří, neboť zemědělci si nechtějí dát vysvětlit, že se jim bude lépe hospodařit a lépe žít - nebo tomu nevěří, protože družstva, která znají špatně prosperují. "Denně jsme jezdili ven na obce získat do JZD - moc se nám to nedařilo, ti kteří měli předpoklady, ti tam již vstoupili dříve a na ocet zůstali ti tvrdí, s nimiž není žádné řeči - mluvíme, přesvědčujeme, argumentujeme, ale on nakonec řekne své - já do JZD nevstoupím, já si dodávky plním a jsem spokojen. Je to blbá práce, tím blbější když není výsledku. Jsme stále od našich pánů honěni, získávat za každou cenu, ovšem výsledky jsou chabé ...", sděloval úředník F.Vopěnka z Gottwaldova.

O práci družstev bylo získáno celkem 375 poznatků - z toho 73 svědčilo o dobré práci družstev - družstevníci poukazovali na výhody společného hospodaření, využití strojů, sdělovali, že se jim vede lépe, než když dělali na sedláka (19). Na př. Juraj Hajdu z Hóniska okr. Košice sděloval příbuznému do USA: "...V naší obci je družstvo v ktorom sú všetci gazdovia, niektorým je dobre a chvália si to, že im je lepšie, ako keď hospodárili sami. Netreba se im starať o nič dostanú všetko čo sa urodí a tí špekulanti čo sa im nechce robiť nadávajú, že im bolo lepšie, lebo im porobili chudobní, dnes je tu každý jednaký, nie tak ako bolo predtým, že ktorá dievka bola bohatá sa skôr vydala. Teraz každý pozera aby bola pekná a rozumná, na bohatstvo sa nikto nelakomí, každý môže držať kravu,

svine, kury koľko chce. Chudobným je už celkom dobre, nemusia robiť u gazdov, robia spoločne s traktorami orú a sejú iba plečkujú a motykú ..."

Ve 23 poznatkách družstevníci sdělovali, že jim práce v družstvu dobře jde, že se mají dobře. "S prací v JZD nám to jde vcelku dobře", sděluji Řehákovi z Černilova JUdr Řehákovi do Řevnic u Prahy, "... Řepu plečkujeme již také po druhé. Kukuřici máme pěkně vzešlou. Krmivová základna vypadá zatím slibně. Potíže máme také, to víš! Máme vysoký stav hovězího dobytka, plán byl 140 kusů a my jsme měli již také 180 kusů a odbyt nebyl žádný. Následek - málo krmení. Teď máme zvednout stav prasnic a nemáme je kam umístit. To víš, jsou to samé nové věci, kterým se nevyhneme a teď teprve vidím, že jsme měli začít společně dříve, tak jak jsi mě to radil již před delší dobou ..."

V dalších 7 poznatkách sděluji rolníci, že se jim v družstvu líbí, že z toho měli střech a zatím se jim lépe daří než dříve. "psat možu jako dříve", sděluje František Okénko z Malé Vrbky v Gottwaldovském kraji, "na tom se nic nezměnilo jenom jedna změna se stala, že jsem přestal být otrokem a že nevlastním žádné pole to mě nevadí co by mě pomohl majetek, když bych na něm po čase scípl hlady moje záhada se moc změnila měli jsme 6 až 8 kusů dobytka a já jsem celý rok šmatlal po kravínech a všechno jsem odevzdal a my jsme jedli celý rok černou kávu a včel máme jednu a mléka máme dostatek. Dělat mosíme na to jsme zvyklí ale jídla máme dost a jak bude nadále tak jak je to doposud tak su úplně spokojen ..."

5 dalších občanů poukazovalo na změny, ke kterým na ve snici došlo, podobně jako Jan Schäfer z Dobřan: "... Byl jsem v Křížovicích, tam je to všechno v družstvu. Je to vše jiné než to bývalo, všechny meze jsou zorané a všichni pracují společně. Mají všichni stejná práva a stejné povinnosti ... Teď bys to tam ani nepoznala, tam má každý motorku, také auto. Všechny ženy mají pračky a v každé chalupě radio a u nás to sou samé elektrické kamna a trouby, také ty televise, tady je blahobyt ..."

Značný počet poznatků o práci družstev byl záporný. Nejvíce poznatků (154) bylo k odměňování za práci v jednotných zemědělských družstvech. "Máme se všelijako chodíme do roboty do družstva u nás není síkromníka cele pole je samé lány a celý chotar je zebraný

zarobíme jak sa povie na slanu vodu vyplata je za dva mesiace ale škoda o tom všetkom písať. Roboty máme plné ruky a není zaplatená", "při tom velká nespokojenost se společnou prací, lidé pracují od rána do pozdního večera a obáží jen malou zálohu a jsou bez peněz. Vyučtování je k Novému roku a řídí se podle výnosu za rok z veškerých produktů. Osud, který měl být uvalen na Němce, postihl nyní sedláky samé. Štěstí mají ti, kdo byli vysídlení, ti unikli tomu peklu ...". "Tu su všade JRD, nikto nič nemá, každý se tam narobí a nevyrobí za den jen na chlieb" - to jsou nejčastěji se vyskytující poznatky. V několika případech je zřejmé, že zemědělci, nyní zapojení v družstvech, ve své korespondenci se zahraničím o výdělcích a cenách v ČSR přehánějí a nadšazují. Na př. Michal Zozuľak z Čížerné v okrese Medzilaborce sděluje do USA: "... Tu také lepší oblek stojí 1.200 Kčs, ale ani ho nedostaneš, lebo všetko lepšie ide za hranice. Nevieť ani odkiaľ by som zoberal toľko peňazí, keď som už 5 mesiacov v družstve a zarobil som 100 Kčs. Keby som chcel našetriť 1.200 Kčs tak by som musel robiť 20 rokov v JRD. Každý deň v družstve nemožem robiť, lebo máme mašiny, tak robí sa mašinama. Nič sa nevyplatí robiť v družstve, lebo ani za oranie, ani za kosenie nedostaneš ani celú jednotku ..."- nebo "Teráz vám vypíšem ako je to u nás: Keď robíme od rána do večera tak vyrobíme 8 - 16 Kčs. Keď si chceme kúpiť poriadne topanky, tak treba za mesiac robiť a tak je málo, lebo topanky stoja 400 Kčs a my zarobíme 350 Kčs. Tak vidíte aký je to rozdiel ...". Vúbec ze slovenských krajů je vidět více stížností na družstva než z krajů českých a moravských. Vyskytly se též 2 poznatky, ve kterých slovenští družstevníci žádali pomoc z USA, aby nemuseli zahýnout.

2 soukromně hospodařící rolníci a 2 zemědělství dělníci ve svých poznátcích projevují, že půjdou raději pracovat do ČSSS než do JZD, protože tam alespoň něco za práci dostanou.

V 19 případech je práce v družstvu nazývána robotou nebo otrokárnou - chybí prý jenom dráb s nahajkou, který by v práci popoháněl.

47 občanů, z toho 38 družstevníků, v poznátcích projevuje názor, že za soukromého hospodaření to bylo lepší, nenadřeli se tolik a přece nějaké peníze vydělali. V družstvu práce nikoho nebaví, protože neví zač vlastně pracuje.

Nespokojenost s prací v družstvu vyplývá podle mínění 23 občanů

(z toho 16 jsou družstevníci) z toho, že veškerá práce v družstvu se dělá nuceně, nepracuje se s chutí, podle mínění dalších občanů vyplývá z osobních sporů funkcionářů družstva. 43 občanů poukazuje na hádky a sváry v družstvech, které prý rovněž spokojenosti v družstvech nepřidávají.

V dalších poznámkách je poukazováno na různé další nedostatky v práci družstev, jako na př.: družstevníci si stěžují, že spousta nepořádků a chyb v práci vyplývá z toho, že vedení družstva nezvládá úkoly, které jsou na něj kladeny (7), na nesprávné rozdělování práce (20), v družstvu aby se ti měli dřeli jen na funkcionáře, kteří nic nedělají a jen si piší jednotky (10), sedláci nechtějí v družstvech pracovat, přesto že tam dali svá pole - selky se na polích objeví zřídka kdy (6), družstevníci by nejraději stále pracovali na svých záhumenkách a na družstevních polích je jim jedno co se udělá - sklídí nebo co zůstane nesklizeno, případně necháno ležet ladem (10), když nemohou družstevníci práci na polích stačit, pozvou si brigádu, která nadělá mnohdy více škody než užítku (7), na vedoucí místa v družstvu se dostali sedláci, takže nyní zase jen poroučí a ti, kteří se na ně dřeli dříve, dřou na ně dnes zase (3), 3 další poukazovali na to, že se v družstvech krade.

26 občanů poukazovalo na to, že v zemědělství pracují většinou lidé staří a nemocní. 36 občanů se domnívá, že je to následkem nedostatečného ocenění zemědělské práce. Proto prý mladí lidé z venkova utíkají do měst a průmyslových míst, kde si při menší dřině vydělají mnohem více peněz. Těže v zemědělství je nyní mnoho práce a velmi málo pracovních sil.

9 rolníků (z toho 3 družstevníci) se o JZD vyjádřilo, že za nic nestojí, že se na ně nadává. - 20 občanů je přesvědčeno, že následkem zlikvidování soukromých zemědělců a vytvořením zemědělských družstev bude bída. - Naproti tomu 15 občanů je přesvědčeno, že práce v družstvech by šla dobře a lidé by byli spokojeni, kdyby všichni pořádně pracovali.

51 soukromně hospodařících rolníků sdělovalo, že vstoupili do družstva, protože vidí, že to dnes jinak nejde. Komentuje to poznatek z Plzeňského kraje: "...Dobytěk ještě máme doma, ale svedou ho co nejdříve do společných stájí. Musíme se s tím smířit. Říkáme si, když jsou jiní živi, že my taky budem..." - Dalších 6 rolníků sdělovalo, že začnou společně hospodařit na podzim nebo od nového roku.

38 soukromně hospodařících rolníků sdělovalo, že sice v družstvu ještě nejsou, ale počítají s tím, že už se dlouho mimo družstvo neudrží. - 6 rolníků projevuje bezradnost, obrací se na své příbuzné o radu, zda mají do družstva vstoupit. Jednalo se většinou o starší občany.

6 zemědělců je nespokojeno s tím, že se již nyní nepřidělují v družstvech záhumnky a že těm, kterým byly vyměřeny, budou do roku 1960 odebrány.

Dále se vyskytlo 13 poznatek od zemědělských důchodců, kteří si stěžovali na malé důchody. 4 poukazovali též na to, že jim bylo slíbeno, že když vsoupí do družstva, budou jim důchody zvýšeny. Do družstva tedy vstoupili, ale důchod se nijak nezměnil.

V 9 poznatek bylo občany poukazováno na nedostatek selat, což prý je zapříčiněno tím, že sedláci před vstupem družstev zabili svině. - Teď se přednostně doplňují stavy JZD a JRD a soukromníci nemohou selata dostat.

Přehled poznatků o socialisaci vesnice za měsíc
č e r v e n e c 1958.

Získáno bylo celkem 1006 poznatků z 371.456 dopisů, které prošly PK. Počet poznatků, dodaných jednotlivými kraji je opět velmi nestejný: Bratislava 276, Plzeň 282, Gottwaldov 105, Brno 145, Hradec Králové 52, Prešov 35, z ostatních 13 krajů došlo celkem 111 poznatků. Poznátky pocházejí především od zemědělců, kdežto dělníci a ostatní vrstvy obyvatelstva své názory uvádějí jen zřídka.

V podstatě se názory, uváděné v jednotlivých poznatkách, neliší od předchozích zpráv. Důvody pro kladné i záporné hodnocení socialisace vesnice zůstávají nezměněny. V 99 kladných příspěvcích jsou chváleny výhody strojů, méně práce, vyšší životní úroveň na vesnici oproti I. republice atd. V dalších 59 příspěvcích se pisatelé (40 soukr. hosp. rolníků, 10 družstevníků a 9 ostatních občanů) se založením družstva smířili, i když někdy jen proto, aby se zbavili vysokých dodávek a dalších potíží, kterým jsou soukr. hosp. zemědělci vystaveni. V tom smyslu se také projevovaly rady ke vstupu do družstva, které se v těchto poznatkách vyskytovaly.

Záporné hodnocení socialisace vesnice bylo zjištěno v 618 případech. Pokud jsou pisatelé těchto poznatků dosud soukr. hosp. rolníci (ve 305 případech), vyplývá jejich záporný postoj hlavně z toho, že mají strach z hladu a bídy a vůbec z budoucnosti v JZD. Podle jejich názorů je "družstvo o všechno připraví", nazývají socialisaci "veřejnou zlodějnou", obviňují komunisty, kteří "nic sami nemají, tak chtějí, aby nikdo nic neměl." a pod. 219 družstevníků si stěžuje na nízkou pracovní jednotku, vypočítávají, kolik práce museli udělat a kolik za to dostanou (jde většinou o družstva s velmi nízkou pracovní jednotkou), stěžují si, že z toho nemohou být živi atd. Dále byli pisatelé záporných poznatků v 15 případech dělníci a v 79 občané

edělováno, že je vyhrožováno likvidací majetku a vystěhováním, dále že jsou vyměňovány úrodné pozemky ze špatné atd. Pověsti o nátlaku na zemědělce jsou často velmi drasticky přehnané, jako na př. z Bardějovského okresu v dopise do USA si stěžuje soukr. hosp. zeměd. na velké dotávky, jak se nadřou, aby je mohli splnit a dodávat. "...A ani s tím ještě nic sú spokojní, ešte chodia, aby sme sa vzdali celého majetku. Jurko hovorí, že kto sa nepodpíše tak ho budú vešať."

V Brněnském kraji bylo zachyceno větší množství poznatků, ze kterých se událostmi při náboru v obci Vrbice, p. Kobylí na Moravě. Při odjezdu agitátorů pozdě v noci bylo po nich stříleno... jeden z nich byl poraněn. Tato událost prý způsobila, že všichni občané jsou vystavěni ještě většímu náporu k založení družstva a kromě toho se konají přísné prohlídky v jednotlivých domech a mnoho lidí prý bylo vzato do vazby. Tak na př. J. Michna z jmenované obce uvádí: "...Sme družstevníci od r. 1958. Drželi jsme se, ale dalo se jich tam 90% s celej Vrbice tak tata šel taky a podepsal to máme krušný chvíle, přihlášky se podepisovali a ještě není konec zlu, pořád zavírajú a dělajú domovní prohlídky a bĕh kde najdú starý náboje nebo kořalku a hada. Někdo po těch náborákách střílal, jak jeli z Vrbice v noci domů, tak máme to tím horší, možná že to ani nebyl od nás a trpíme tím velice. To se nemože vypsát, jak jsme to všechno prožili... Vl. Ostřížek, J. Sedláček a P. Papež sú pryč a Halma stále vyšetřujú a moc dalších a lidí už taky přeházeli barák u Matůšů a Straků, tak čekáme každou chvíli, že dojde aj na nás. A máme z toho taký strach. Chlapa odvedú do kanceláře k výslechu a pak druží rabujú..." L. Prátová z Velkých Pavlovic píše o prohlídkách ve Vrbici: "...Na tej Vrbici sú tam všeci v JZD. Tam na nich došli s jakýmsi strojem myslím si, že to bylo něco jako radar. Že chodili po dvoře a točili s tím a ono jich to zavedlo, kde měli skovaný ještě od fronty zbraně a náboje, hadů na pálení, všechno to našli, aj kulomet tam prej našli. Tak vidíš, jaký oni umou triky..." Podobných poznatků, t. j. o velkém množství pozavíraných lidí z obce a o přísných domovních prohlídkách se zabývá velká část pisatelů. Rovněž jsou zmínky o zlikvidování některých hospodářství. Josefů Knápkovi, který je tč. na vojně, psali jeho rodiče z Vrbice: "...Je zde špatná nálada, stále jen zavírají, včera zebraли stréca Kubíka a je jich tam mnoho a samí ti větši. Je to prý špatné a máme tak nevím, jak to skončí, včera pan farář říkali, že se blíží dvanáctá a bude konec světa, jak su prý obsazený hranice, nevím, co nás čeká..." V některých těchto poznátcích se objevovaly též stížnosti

na to, že večer je místním rozhlasem vysíláno, jak se který zemědělec při náboru projevil a co řekl, dokonce podle jedné pisatelky "...večer poslouchají pod oknem. Kdo řekne něco proti, tak ho hned hlásí rozhlasem a to se lidé smějí..."

O situaci v družstvech, kromě zmíněných stížností na nízkou pracovní jednotku, se vykytují stále stejné známky. Jen ve 3 poznatkách psali družstevníci o tom, že v jejich družstvu pracují s chutí a že si veškeré práce zvládnou bez brigád. Ostatní poznatky jsou převážně negativní. 29 pisatelů uvádělo, že JZD hospodaří hůře než soukromě hosp. rolníci z různých příčin: v každém družstvu je prý hodně funkcionářů, kteří nic nedělají, jen chtějí poroučat (5 poznatků), projevuje se zde nátlak a nechut, s kterou rolníci do družstva vstupují, že mají špatnou pracovní morálku atd. 18 občanů psalo o nedostatku pracovních sil, dalších 7 přirovnávalo práci na vesnici k práci v továrně a často se zmiňovali, že se nediví, když každý jde pracovat raději mimo JZD. V továrně se více vydělá, je stanovena přesná pracovní doba a pak je volno atd. 4 jiní občané se vyjádřili, že se budou snažit dostat se za každou cenu z JZD pryč. 5 zemědělců si stěžuje, že při rozdělení práce v družstvu není přihlíženo ke stáří a tím k snížené výkonnosti. 1 důchodkyně uváděla, že stále vybízejí k výpomoci v JZD a pak podle odpracovaných jednotek snižují důchod. V 66 zmínkách je poukazováno na časté nesváry a hádky mezi družstevníky: "...U nás na dvoře jsou denní výstupy "přátelstva" ráno u mléka. Dnes ráno si více než hodinu vyřizovali účty Vondráček a Rařízek. Je to přerodostný život v tom JZD..." Družstevnice z Nechanic se zmiňovala o neštěstí, které postihlo jejich družstvo: "...Tak naše družstvo je na nešťastný planetě. Prvně koupilo 8 kusů hovězího dobytka a z toho už 2 krávy chápily, na kopec zakopat a každá stála přes 5 tisíc. Koupili 700 kuřat a z těch zbylo asi polovic, pak koupili nové zase 700 kuřat a z těch nezbylo ani jedno, všechny pochcípaly to je škoda zase na 3 tisíce. Teď na dovršení všeho neštěstí měli jsme před těma dešti sklizenou lučňí seno 900 q složeno na půl chlévu ve dvoře na druhé půli jetelové a včera, to je ve středu ráno, to chytlo od elektriky v 7 hod. ráno. Seno lučňí shořelo, něco se zachránilo, ale je to načichlé kouřem, jetelové bylo odděleno štítem tak se zachránilo. Všichni jsme brečeli, co jsme se nadřeli a teď je to pryč, čím se bude krmit, to se bude špatně dojit a už 3 měsíce jsme nebrali ani korunu..." V dalším poznatku píše o

tomtéž požáru žena předsedy postiženého družstva. Popisuje, že požár vznikl od špatného vedení elektrického proudu a že její manžel byl zatčen k výslechu jako předseda, zdá-li nepozoroval nic, co by svědčilo o sabotáži. Rovněž v jednom poznatku z Ústeckého kraje byla zmínka o slepičím moru: "...Milo, je prý tu nějaká nemoc na slepice. Přišel právě tatínek, jak prý to všude chřípá. Nemám naloženo ani pro sebe. Tedy tě upozorňuji, že kdyby na naše slepice něco přišlo, tedy ti letos asi nic nenaložím. Na velkém dvoře už to tlačou. Proto si včas opatři vejce, jak mluvili v mlékárně, bude prý o vejce zle..."

4 různí občané se zmiňovali, že v budoucnu dojde ke zrušení záhumenků, někde prý k tomu již došlo. "Asi začínají utahovat i JZD..." "...slibují se jim všechny možné výhody, jako záhumenky, naturalie a podobně, až však bude družstvo ustálené, tak asi ty výhody odpadnou. Případá mi to jako v té legendě o tom Trojském koni..." a pod.

Opět bylo v 10 případech poukazováno na to, že všechny funkce neb lépe placenou práci ve družstvu obsadili sedláci. Mají z toho různé výhody, a čímž nejsou drobní zemědělci spokojeni. Na př. Troup ze Slavče, nyní družstevník a zřejmě bývalý větší hospodář, uvádí: "...my máme u nás na krmení mladý dobytek a naše dvě záhumenkové krmíme s ním z družstevního krmení, kterého je teď dost, ale přes to, kde mají jen záhumenkovou krávu, nedostanou žádné zelené krmení, nemají-li na svojí záhumence, chodí pak shánět na meze nebo do lesa, pak přijdou do práce pozdě a pak nadávají, že sedláci si krmí svoje krávy a oni nemají nic a tak už čtyři chalupnice podaly odhlášku z JZD a první byla Šaf-ránková, která byla nejvíc pro JZD - její muž je v kanceláři na okres se za komunistickou stranu. Také tu ještě máme 12 družstevních prasat s prasnicí a naše 4. a krmení už na ně nemáme. Zítře jedu pro brambory do Stupného, ale jen pro naše prasata. Pak tu máme ty naše koně se hřibětem a hledím si je tu udržet, máme za krmení z koně 4 1/2 jednotky měsíčně a že už jsem starý, dávají mi s nimi lehčí práci, ale zas si pro nás dojedem kam chceme, já se jich neptám..." O tom, že v některých případech jsou drobní zemědělci ještě závislí na sedlácích, svědčí poznatek od Fany Grembírové z Chot. Nové Vsi: "...Mý, myslím, bude končit Novým rokem, protože už to nechávají ostatní sedláci, to víš, nemohou to unést, tak to musí nechat stát a nám to nebude mět kdo orat, tak musí- me také končit..." Dělník Josef Velíšek ze Sarcovic u Gottwaldova se zmiňuje: "...Já pořád chodím pomáhat k sedlákům, ale mám v továrně a tím potíže..."

Přehled poznatků z PK o socialisaci vesnice
za měsíc srpen 1958.

V měsíci srpnu prošlo PK 319.665 kusů vnitřního materiálu a odchodu do zahraničí; z tohoto počtu bylo získáno 897 poznatků, zabývajících se socialisací vesnice neb situací kolem žnových prací. Čtvrtina všech poznatků je z Bratislavského kraje (224), další z Plzeňského kraje (201). Brno dodalo 120 poznatků, Gottwaldov 92, Hradec Králové 68. Ostatních 15 krajů dodalo dohromady 192 poznatků. Poznátky pocházejí, stejně jako v minulých zprávách, především od zemědělců.

Kladně se o socialisaci vesnice vyjádřilo 89 pisatelů. (5 dělníků, 6 soukr. hosp. zemědělců, 42 družstevníků, 6 přísl. inteligence a 30 občanů ostatních neb nezjištěných povolání). V těchto poznatkách je především mluveno o dobře prosperujících družstvech; družstevníci se zmiňují, že jsou v družstvu spokojeni, že se tolik nenadřou, jako když hospodařili sami (8 poznatků), jiní pisatelé poukazují na pokrok a zlepšení sociálních poměrů vlivem socialisace vesnice (5 poznatků), dalších 5 pisatelů se vyjádřilo, že by již nechtěli pracovat "po staru". Někteří píší, že každý má možnost poctivě pracovat a kdo poctivě pracuje, že se mu dobře vede. "...Tu je celkom iný život a hlavne náš život sa od základov zmenil. Vy tam po starom žijete, tu je všetko nové, budujeme sociálizmus, nový mladý ľudia vynikajú, my starí sa už len priučame. A kto nechce pochopit - môže ustupit inému. Pomaly už niet dediny, kde by nebolo založené družstvo, ľudia spoločne hospodaria, do roku 1962 dobudujeme socializmus a potom do ďalšej etapy - komunizmu. Potom už iste nebude nikomu zle, veď teraz ľudia kupuju auta, televízori a všetko možné, ani nevedia, kde majú dať peniaze. Komu sa chce robiť, ten sa má dobre..." 9 pisatelů se zmiňovalo, že věří, že počáteční obtíže budou překonány a později si více vydělají. Tak píše na př. J. Korák z Liberce: "...a ta organizace u nás v družstvu není taková, jaká by měla být a ti sedláci někteří stále šilhají, aby mohli

hospodařit samostatně. Ovšem, jsou to začátky a myslím, že se to během času i u nás zaběhne. Dokud nebudeme mít společný krávn... tak výsledky nebudou velké, poněvadž každý se stará asi o to své a na kolektivní hospodaření se dívá jako na cizí. Je i tady potřeba převychovat lidi a to ještě čeká stranu veliké práce..." 3 pisatelé sdělovali, že "na vesnici mají dnes všichni stejně a to je správné". Je to míněno tak, že "nikdo už nemusí ty velké poslouchat a dít na ně..." Podobně se zmínila i další jedna pisatelka, která uváděla, že některým lidem se to nelíbí, protože nemohou "katasovat".

Další skupinu 70 poznatků lze charakterisovat asi tak, že pisatelé se vyjadřují "na všechno si časem zvyknem". Jsou to poznatky hlavně od soukr. hosp. zemědělců (49), kteří o svém zapojení do družstev píší s určitými obavami, mají různé připomínky, přes to však jejich postoj není záporný; podrobují se nutnosti a doufají, že "snad to práce jen nějak půjde" a považují to pro současnou dobu za nejlepší, co mohli udělat. "U nás již družstvo rozděljuje záhumenky a dělá hony, nevím, jak budeme gazdovat, no však nějak bylo a nějak bude, dělat umíme, tak hlady jistě neumřem..." a podobné.

Záporně se k socialisaci vesnice stavělo 303 pisatelů. Z toho by 231 soukr. hosp. zemědělců, 3 dělníci, 18 družstevníků, 6 přísl. intel. a 45 občanů ostatních neb nezjištěných povolání. Opět se především rozepisují o tom, že vstupem do družstva přijdou o veškerý svůj majetek že musí dát do družstva všechno zadarmo; připomínají, jak se jejich rodičové neb oni nadřeli, než si k majetku pomohli a nyní jediným podpisem mají o všechno přijít (celkem 104 poznatků). 89 občanů je proti vstupu do družstva proto, že mají strach, z čeho by byli živí; píší, že v JZD je hodně práce, velmi malé jednotky, že v družstvu se nelze uživit. 30 dalších občanů, většinou soukr. zemědělců poukazovalo na okolní družstva, jak špatně hospodaří, jak málo si družstevníci vydělají a proto většina z nich je rozhodnuta vstupu do družstva se bránit tak dlouho, pokud to půjde. "...Už nám všetko zobrahli do kopy, už budem le, taký bíreši, ešte horši..." "...mladí ľudia hovorili, že na otcovia prepíjali u židov majetky a my sme si ich od židov spiatky odkúpili a včil sme ich museli tej židovskej propagande zadarmo podpisat. Tí starí sa za to aspon napili, už sme bezmajetni..." "...Ale jak budem v družstvu, tak nebudem mít nic, toho se strašně bojím..."

...těm mladým chutná, ale jak budou v družstvě tak je nikdo neuživí, ti budou mít hladu. Mýtak spokojeně žijem, jen kdyby toho strachu z družstva nebylo.." "...ale do družstva nepojdeme, lebo vidíme tam otroč a umri..." "...vstupem do družstva se zavře voda nad naší svobodou.." a podobné poznatky. Ojedinelé jsou poznatky, ve kterých je všeobecně záporně kritizována celková situace na vesnici. Na př. pensista Řehák z Prahy píše: "...Když čtu noviny a poslouchám ten náš rozhlas, vždy si vzpomenu na práce při zemědělství. Kdy se nám kdo staral o sásetí, řepu, žně, mláčení a j. práce a vždy to bylo bez ztráty sklizené a dnas se seje bezmála od vánoc, všechno je bezvadně naplánováno, ale vadně, pozdě a se ztrátami sklizené a v konečné fázi práce jásáme, že se nám to podařilo. Jsme samá brigáda, výpomoc, stroje a odbornost a domnívám se, že skutečně zemědělství trpí, nu škoda všeho a všech. Dříve by se řeklo, že je to vůle boží, ale on za to asi nikdo nemohl a ani dnes za to nemůže, ale mohou za to ti, kterým se tak valice zalíbilo v rozvracení zemědělství. Nahráváme těm, kteří mají radost, že čím hůře, tím že je lépe. Vybřednutí z toho je nemožné..."

Zmínka o tom, že vstup do družstva se neděje dobrovolně, ale nátlakem, bylo zachyceno 91 (z toho 71 od soukr. hosp. zeměd.). Opět je ve 20 případech psáno o výhrůžkách, že budou propuštěni ze zaměstnání rodinní příslušníci, příp. že jim bude udělena dovolená na neurčitou dobu nebo o přidělení takové práce, že si zaměstnaný zemědělec vydělá jen málo atp.; dále v 19 případech bylo psáno o vyměnění úrodné půdy za neúrodnou a odlehlejší, 14 pisatelů se zmiňovalo o zlikvidování usedlostí v případě odmítnutí podpisu přihlášky do JZD. V ostatních případech mluví pisatelé neurčitě "o teroru", o tom, jak jsou předvoláváni na MÚV nebo na okres, o schůzích do pozdních nočních hodin, kde jsou drženi a přesvědčováni, o velkém počtu osob, které dojíždějí na nábor a pod. "...Šak naposled na rok tu bude JZD. Teď dodělali Kobyly, vždycky jich došlo 250, vyhrožovali, strašili, že zeberú důchody, tak lidi se tam museli dát a ti co se nedali tak jich zlikvidovali, je to prašivej svět a člověk musí mlčet..", píše neuvedený zemědělec z Brněnského kraje. "Samé pokuty, motorky jim zaplombují a není to nic platné.." Barbořík Vojtěch a Lukoveček u Holešova eděloval: "...u nás

je stále nátlak do družstva, ale stále nemohou dojsť ke konci, brojí me proti tomu jak můžeme, obzvlášť ti větší hospodáři, vidíme to ve Fryštáku, jak to tam vypadá. Volají jen dva nebo tři hospodáře, ale každý jim to poví, co si myslí, jak se patří, v jedné vesnici by tam povolání gestapáci, tak svolali lidi, aby byli uvědoměni do JZD a tak tam jeden vystupl, cosi tam proti tomu řekl, tak ho ti gestapáci stloukli, že ho museli odvézt do nemocnice. Tak to je dobrovolné vstupování do družstva? Hanba za to století.. " Neuvedený pisatel z Košic líčí nábor do JRD takto: "... V sobotu bola tu svokra ! Chcela vraj prísť v nedeľu, ale že idu v sobotu, lebo v piatok podpísali do JRD. V ich dedine je už všetko v JRD - behom troch dní - a viete ako ? Prišli tam 30 chlapí a večer začali presvedčovať a až do samého rána. Ráno im pekne ustlali v škole - dali jesť a spali až do večera potom znova a keď sa volakto spýtal, hneď ho braši do auta povozili a doniesli naspäť. Maminko-švegra - toho chudobného, ten nechcel nijako tak ho vzali do auta a povedali mu, že ho zoberu na Ruske hranice a t ho pustia do Ruska a on sa pekne rozlúčil s rodinou a išiel celkom kľudne, hovoril im: "Tak čom še bojíte, čo tam neludze" a vozili ho kto vie kade, naraz auto zastalo a oni mu hovoria že no starý, už sme na hranici, tak podpišete, alebo nie a on že veru nie a tak otvorili auto, že aby si to rozmyslel a pustili ho von, on sa poobzeral a bol na svojom dvore, v noci tak začal kričať "ženo dzeci ta šak ja doma kde ste". A sú tí vám tak rafinovaní, majú tie dodavkové auta a z tých nevidieť von, že kede ich vszu a chodia s nimi na hotový cirkus. Svokra si dali čiernu šatku na hlavu a boli na MNV, tak sa ich pýtali, či ide na pohreb, tak veru ano hovorili, toto je iste moj pohreb, tak veru ano, hovorili, toto je iste moj pohreb. A najväčšia psina je v tom keď podpísali, tak sa ich pýtali, že ako je ich pranie a tí sprostí ľudia si tam dali - na prihlášku popísať aj boh vie čo. Švokra, že chcu podporu, hovorili im, nemuška tak to dostanete, len podpište, tak im to tam na prihlášku napísali, že aby im dali podporu. Ten Franco má dceru a nechceli ju zobrať do školy do 11 ročk že je už preplnená a teraz povedal, že chce aby ju zobrali do školy do 11 ročanky, ale zatial nebude prijatá, zatiaľ nepodpiše. Vzali ho do auta a išli do Košic na inšpektorat a hneď bolo miesto. Bačulanke, len si dali na tu prihlášku popísať toľko, že dva strany ešte musel k prihláške prispieť lebo sa to nezmestilo. No hotová paina. A teraz bolo v novinách, že Blažické roľníci sa spoločne rozhodli, že

na spoločnom sa bude lepšie hospodariť a slavnostne založili celo-
obecné JRD. Svokra skoro práskli do jedu..” Rovnôž je v niektorých
poznatkách sťažnosť na to, že sa pranyřujú a seaměšňujú miestnim
rozhlaseom výroky, ktoré zemědělci při náboru uvedou.

Většinou v souvislosti se sťažnostmi na nátlak se několik pi-
sateľů zmínilo o tom, že tento režim dlouho nepotrva a že si přejí
jeho zvrát. Tak psal na př. zemědělec Hurta ze Zádveřic: “..Zeták se
dycky zavazoval, že kdyby všeci podepsali, že on nepodepíše a ko-
nečně začal ze Sláčalů první, neb jak jim pohrozili přásci z okresu,
že jim propustija děcka z továrně už ar...do kalhot a včil lidé pra-
víja, že je Z.přecá jenom ta česká falešná krev. Tož toto nejse u mne
žádní chlapi. Ale Franta Vrúbela, to je Zádveřan, když si ho předvo-
lali na obec páni z okresu a řekli mu, jak nepodepíše, propustija
vám dcerky z práce. No prosím, pánové, třeba hned, já na to čekám
a ešte možete propustit aj toho ogara z vojny, já to všecko uživím,
moja děcka dělat umíja... řiř rakouská nepomine a pomínula a měli
sme protektorát a také pomínul a republika také pomínula a tento re-
žim také pomine a tož dělejte se mnú co chcete, ale já to nepodepířu..”
Rovněž z Gottwaldovského kraje je další takový poznatek od Josefy Črhot-
vé ze Sudoměřic, okr.Uh.Hradištá: “..Ještě někteří na svém do nového
roku hospodaří, ale jinak už sa upsali dobrovolně do kolchozu. Teď
chodí smutně co to bude a kdy to vezme konec. Mu, co se dá dělat.
Světové židovstvo to tak chtělo na křesťanstvu..” Meřvec Ján z Vyšného
Žipova 56 okr.Vranov si sěžuje na vysoké dodávkové povinnosti pro
soukromé zemědělce, které “komunisti předpisali” a pokračuje:
“..Íudia len čakajú, že prídu američania nás vyslobodiť, lebo keď sa
tak nestane, tak za krátky čas nemáme ničoho svojho, keď naženu ľudí
do kopy hospodariť a veľmi nutia všelijakým spôsobom..” Dva ďalší
poznatky podobného druhu vyjadřujú naději, že vzhľadom k tomu, že
družstva většinou špatně hospodaří, že “komunisté to nemohou zvlád-
nout”, poměry nebudou stále takové, “že si to s nimi jednou vyrovnáme”
a “my zůstaneme tak jak jsme”. Nenávist k příslušníkům Komunistické
strany je obsažena také v poznatku od Zuzany Kelesarové z Viř.Rybnicy
okr.Sobrance: “..teráz ti, bratu, píšem nedobru novinu. Čo si bol
na obed u Knapa tak Knapovej manžel sa 4.8.1958 pobil na motocyklu.
Dolamsi si krk, vybil zuby a 2krát prelomil chrbtovu kosť. Keď išiel
do Porostova, narazil na vlečku. Bol 2 týždne v nemocnici a potom
zemrel. On chodil ľudí presvedčovať do JRD a bol veľký komunista,

lebo sa z náboženstva vypísal a hovoril, že Boha niet, tak teraz už uvidel, že je Boh. Na pohrebe boli všetci komunisti zo Sobraniec, mal veľa vencov a bol poistený... ľudia sa radujú, že jeden čert menej, lebo od ľudí všetko bral násilne, tak i násilne od neho čert zobral dušu, lebo vždy hovoril, že Boha niet..." I v ďalšom poznatku od neuvedenej pisateľky z Fryštáku sa prejavuje, jaký majú niektorí zemédělci poměr ke komunistóm: "...Chtějí založit JZD. Denně chodili tady r...i a otravovali lidi. U nás byli 2x, u Vládi W. 4x, toho chtějí udělat prvního. Tak se prý naši zemédělci domluvili, když vidě že není jiného východiška a sami si založí JZD bez zdejších komunistů. Zítřa mají mít schůzi a domluvit se. Vašeho Jožku chtějí mít jako účetního a Vládiu W. chtějí za předsedu. Tak nevím, jak to dopadne..."

V některých případech se pisatelé v souvislosti se socialisací vesnice zmiňují o náboženské otázce. Tak na př. 12 zemédělců si stěžuje, že musí dělat i v neděli, že nemohou jít do kostela atd. ...
"...My sme moderní otroci. U nás sa robí v piatok, sviatok, ako na Sahare..." Jiná pisateľka nepovažuje svůj vstup do družstva ani za tak hrozný jako to, že se proslýchá, že příštím rokem se nebude vyučovat náboženství. Rovněž pisateľka z Oldřišova, okres Opava, si stěžuje: "...Už to tak daleko došlo, že nám vezmou kostely, neboť se už o tom mluví. Co se teď u nás děje, to bys otvírala oči, u nás s těmi kolchuzy má stát hody, lidé jsou na sebe jako čerti, oni byli zvyklí jinak žít, mít stále mnoho peněz, všechno mít doma, teď jsou jako posedlí čertem..." O uspořádané kostelní sbírce píše jeden rolník, že lidé "dávali tolik, jako kdyby měli ještě všechno svoje..."

233 občanů se zabývalo situací v již založených družstvech a poukazovali na různé záporné stránky, které se v nich projevují. Především jsou to stížnosti na malé výdělky (celkem 153 poznatky - 1 od dělníka, 139 od družstevníků, 2 od přísl. inteligence a 11 od občanů ostatních neb nezjištěných povolání). K tomu se často pojí nářky na hodně práce, velkou dřinu, "pracujeme jako otroci" a pod. (42 poznatků, hlavně od družstevníků). Pisatelé vypočítávají, kolik si vydělají za 1 den a co lze za vydělané peníze koupit. Někteří nařikají, že musí živořit, stěžují si, že po určité době nedostali měsíční výplatu, protože družstvo prý nemá žádné peníze. Jedna pisateľka

uváděla, že podala odhlášku z družstva, protože již od nového roku nedostala ani korunu a nemá být z čeho živa. Většina těchto poznatek mluví o nespokojenosti, že prý se takto nedá žít a pod. "Ludie křičia, že páni keď chcú mať družstva, ale nie tak, aby si páni brali mesačný plat 3 - 4 tisíc Kčs a my len otroci zostali a nám ani 5 Kčs denne nedali a všetko je drahé..." Jiná družstevnice si stěžuje, že musí vstávat ke kravám ve 4 hod. a dělat do večera do 11 hod.: "...A tak jsme jako ty krávy u žlabu, nic člověka netěší, není žádná náada. My jsme oba tak sedřeni a nejen my, všichni ve vesnici. Chodit spát o 11 hod. a vstávat ve 4 hod. nevím, jak dlouho to vydržíme..." Pisatelka Žižková z Makova p. Předalav u Klatov si stěžuje, že "družstvo čili JZD by nás užívalo". Píše: "...Práce tu máme dost, ale lidí tu máme taky moc, tak musíme čekat, kdy nás vezme na práci, každý den ne, taky jen 3 nebo 4 dny v týdnu pracují, výplatu bareme každý měsíc a je malá. Kdyby nebral můj manžel důchod a já nešla pro lidi, tak bychom měli bídu... Ty lidi, co mají funkce, ty mají více peněz a je jich 6 osob. Do práce mi vezmou málo, ale když jdu, tak ráno od 7 hod... a večer do 7 hod... a někdy také do 9. hod., to jsem udřená za jeden den na celý týden, tatičko, nelíbí se nám to, kde jsou ty časy, kdy jsme sami na svém dělali, to mi přišlo peněz do rukou..." Podobně si stěžovalo i dalších 14 pisatelů, že se dobře mají jen funkcionáři družstev; poukazovali, že ti jenom poroučají, měsíčně že jim jde 30 - 40 jednotek a nic prý nedělají. Podobné stížnosti se vztahují i na další funkcionáře, jak píše na př. neuvedená pisatelka z Praškačky, kraj Hradec Králové: "...Ti kluci, co to založili, jeden po druhém z toho vyklo-uzne a z vesnice utíkají a my jsme v tom namočený až po uši. Každou neděli vyhlašují pracovní povinnost a sami nedělají. Tuhle ukazoval tajemník, že prý se musí mlátit celou noc a lidi mu řekli, že budou, když on bude rovnat slámu a bylo po mlácení. Poroučet by dokázal každý, ale dělat by mohli jen žebráci..."

Ve 49 případech bylo poukazováno na nesváry a hádky ve družstvech. Důvod k hádkám vidí pisatelé v nespokojenosti družstevníků. Sulavík Štefan, p. Bohdanovce n. Trnavou psal: "...ame mlátiti, to družstvo ma špatne výhledy, ludia musia robit zadarmo a potom sa vadia ba aj biju, to v Krupej sa tak bili, až s Trnavy žendári a vojáci to moseli priinat rozhanat nevjem či to aj u nás nedopadne tak... Taká ukázka je už len svadi a nakoniec aj bitki budu..." Hájková Růžena z Mosislavě okr. Židlochovice píše o poměrech v jejích družstvu: "...Jen u nás

je ten lid tak rozervaný, jeden proti druhému. Ti malí vyčítají sedlákům v družstvu, že musí dělat na jejich polích a ti velcí zase říkají, že mají být žebráci rádi, že jim dali majetek, aby měli na čem dělat. Veliká nespokojenost v lidu a hlavně závist, malý příklad, jen mně bratr se ženou závidí, že máme dva záhumenky, že máme mít také jednou tolik veškeré práce, jako ti co mají jedm. A potom, že Oldř. vydělává a to je všem solí v očích. Ta rodina, která je celá v družstvu, má ubohý příjem. Lidé kradou a teprve budou krást. Na ty dosud soukromný je teď zas dělaný velký nátlak, do družstva, do té prokleté otrokárny..." I v jiných poznátcích se projevují vřazy, že "nejlíp je těm, kdo umí krást." Neuvedená pisatelka z Mechanic uváděla: "...Slyšela jsem, že když si něco vezme ženy (pro slepice) a druhý to udá, strhne se mu 20 jednotek, 10 jich dostane udavač a 10 strana a JZD..." Pisatelka z Černilova se zmiňuje, že v jejich družstvu mají pšenici svazenou do stodol a dodává: "...To víš, to by nebyl ani Újezd, zase se nadává až hrůza, že kdo to má doma, že si krmí, je to ale svatá pravda..." Jiný rolník píše "o bojích vzhledem k společné záhumence: "...Ti družáci mají záhumenku společnou a neví, kdo to poseče, žádný nechce dělat na druhého. To bude cirku než se rozdělí. Tady jsou poměry k pohledání..." "...Všude na venkově s tím JZD je to hrozné, lidé se perou, hádají, ti kteří dobře hospodařili, dnes aby se dřeli na lenochy...", píše L. Rozkošná z Lok v Jihlavském kraji. V dalších několika poznátcích jsou uváděny stížnosti na špatnou organizaci práce a dalších 28 pisatelů se zmiňuje o pracovní morálce družstevníků. Jen ve třech případech je poměr družstevníků ke společné práci hodnocen kladně. Neuvedený pisatel z Gottwaldova sděluje: "...Ver mi, bol som i trochu prekvapený pracovnou morálkou na našom JZD. Ludia majú skutočne chuť do práce, ktorá sa im dáva. U nás su totiž roľníci od krve, aj keď sa nie celkom spokojený postupom utvárania družstva a teraz veľmi nízkou pracovnou jednotkou len 12 Kčs, predce poctivo pracujú a sú už teraz jedným z vých družstiev kraja, ktorá už v polovici týždňa splnili dodávku obilia..." Ostatních 25 pisatelů poukazují na špatnou pracovní morálku. Piší na př. že každý družstevník najprv si obdělá záhumenk na ostatní že má dost času, nebo "nikomu se tak nechce, ako keď mal svoje" a další podobné.

O špatném poměru ke společnému majetku svědčí poznatek od Jána

Lepše. Dol. Obdokovce 60 p. Pohranice, okr. Nitra: "... U nás nového len toľko, že včera ako som bol u JRD v Bešenovej zhorelo seno čo mali sprášovať. Podľa toho ako mi tam povedal mäsiar, ktorého tak trochu poznám, miestny obyvatelia nepomohli a keď pomohli len málo aby ohen zhasili..."

O situácii na vesnici, pokiaľ sa týča pracovných síl, byly získané podobné poznatky jako v minulých mesiacích. 40 pisateľů poukázalo na nedostatok lidí, hlavně mladých. Stále se vyskytují poznatky ve kterých pisatelé přirovnávají práci na vesnici k práci v továrnách a uvádějí, že lidé ve městech se mají mnohem lépe, že zemědělské práce není správně odměňována: z toho pak pramení jejich snaha dostat se do jakéhokoli zaměstnání, nebo alespoň své děti umístit jinam, než do zemědělství. Na př. Frant. Hertnely z Dyster č. 18 píše svému synovi na vojnu: "... nechť ta družstvo nezaujímá, ale tak rob, aby si sa dostal niekde na nejaké lepšie miesto keď prídeš do civilu, lebo na družstve len somári robia..." Unuščáková Anna z Dvorianek, okr. Sečovca, uvádí: "... Mária je v robote v Trebišove v cukrovare bo na družstve sa neoplatí robiť. Otec nám posielal do Čech robiť. A ja z matkou chodím do družstva..." Rovněž i v některých dalších poznatkách se projevuje snaha pisatelů dostat se do jakéhokoli zaměstnání, protože se obávají příliš malých výdělků v družstvu: "... Protože jsme uvízli v tom JZD, tak bych chtěla nějakou práci ve Frutě, zeptej se tam..."

V části poznatků byly zmínky o průběhu žnových prací. 150 občanů, z toho 128 družstevníků psalo o tom, že žně jsou v plném tempu, popisovali, co už mají posekáno, odvezeno nebo vymláčeno. Ve velké části těchto poznatků pisatelé též se zmiňovali o svých starostech, jak úrodu sklídí vzhledem k nepříznivému počasí, příp. někteří psali i o dalších potížích, které mají s dokončením žnových prací. Neuvedený pisatel z Třebechovic n.O. na př. sděloval: "... Bude už trochu po žních, každý den v noci tady přšelo, ale ve dne se zase klidilo, mlátičky jsou porouchané, náhradní díly se nemohou hned dostat, skládá se to do stodol. Kombažně se nemohou dočkat, ječmeny jsou přezrálé. O porouchané mlátičky psal též neuvedený brigádník z Ústeckého kraje: "... Já jsem si byl mimo jiné zacvičit na nočním výmlatě v jednom družstvu pod Milešovkou - do 24 hod. Pak se rozbila mlátička a byli

V uplynulém měsíci byly shromažďovány poznatky hlavně ke třem bodům: k socialisaci vesnice a probíhajícímu výkupu zemědělských plodin, dále k mezinárodní situaci a poznatky o reakci obyvatelstva na přestavbu mezd a platů. K těmto třem bodům bylo získáno celkem 1217 poznatků z celkového množství 357.992 kusů materiálu, který prošel PK. Nejvíce poznatků je k socialisaci vesnice (835), dále k mezinárodní situaci (197) a 185 pisatelů se zabývalo mzdovou otázkou. Kromě toho jsou ve zprávě uvedeny některé zajímavé poznatky k aktuálním událostem.

Na jednotlivé kraje připadá tento počet poznatků: Bratislava - celkem 319 (219 k socialisaci vesnice, 25 k mezinárodní situaci a 75 o mzdách a platech); Hradec Králové 193 (173 + 6 + 14); Plzeň 160 (77 + 70 + 13), Brno 87 (69 + 10 + 8), Praha 62 (30 + 16 + 16), Žilina 62 (61 + 1 + 0), Košice 55 (48 + 4 + 3). Dále Gottwaldov 45, Olomouc 44, Ústí n.L. 40, Ostrava 26, Pardubice a Nitra dodaly po 22 poznatech, Karlovy Vary 21, Prešov 19, Liberec 18, Jihlava 11, České Budějovice 8 a Báňská Bystrica 3.

Třídní složení pisatelů: poznatky o socialisaci vesnice pocházejí ze 74,5% od zemědělců pouze 1,8% pisatelů jsou dělníci a u 23,7% pisatelů nebylo lze příslušnost určit.

Poznatky k dalším dvěma bodům pocházejí od všech vrstev obyvatelstva. Zde ve většině

případů nebylo lze povolení písemně zjistit je však možno předpokládat, že v těchto dopisech se především vyjadřují příslušníci inteligence.

1./ Poznatky o socialisace vesnice a o probíhajícím výkupu zemědělských plodin.

Spokojenost a kladné názory na socialisaci vesnice byly obsaženy ve 104 poznátcích (2 od dělníků, 1 od soukr. zemědělce, 70 od družstevníků a 31 od obč. ost. neb nezjištěných povolání). Chválen je pokrok na vesnici, dále to, že stroje vykonávají nejtěžší práce; 47 občanů se konkrétně vyjádřilo, že dnes, t. j. v JZD, se mají lépe než dříve... Na př. členka JZD z Chrástu u Plzně sděluje: "...U nás v Chrástu není celkem nic nového, jen jsme postavili nový kulturní dům, zavedli společné ustájení krav. Měla jsem dříve 10 ha půdy, teď jsem v JZD a je mi na stará kolena lépe. Nemusím se tolik dřít a peněz mám habaděj.." a dále podobně. Rovněž je v některých poznátcích kladně hodnocena ta okolnost, že dnes sedláci již nemohou vykořisťovat chudší zemědělce, proto "všichni mají dnes stejně, všichni musí stejně dělat a každý má tolik, kolik si vydělá.."

Ve třech poznátcích se družstevníci velmi pochvalně zmiňují o uspořádané dožínkové slavnosti. Burčák Štefan z Voderad při Trnave uvádí: "...Máme sa tu dobre. My družstevníci pojedeme do Tatier na výlet na 3 d. Cestu nám platia, my máme tu veľké výhody. Sme rády, že naša práca je odmenená..."

Z dalších 52 poznátek vyplývá, že někteří zemědělci se se založní družstva a se svým vstupem do něho smířili; říší, že dnes není jiného východiska, že jim ubudou starosti na př. s dodávkami atd. Milada Šimová z Vojnova Městce sděluje: "...Nyní sušíme otavy, pak vykopeme brambory a pak orat. Sít již nebudeme, podepsali jsme přihlášku do JZD. Mne nechají do jara dělat v nynějším zaměstnání, ale z jara musím dělat v zemědělství. Trochu jsem si pobřečela, ale co dělat, nějak bylo, nějak bude. Maminka se smířila a tatínek je rád, že se toho zbaví. Nyní je velké zcelování a každý musí do družstva.." Patří sem i 14 dalších

poznatků, jejichž pisateli jsou příbuzní zemědělci. Jsou v nich rady ke vstupu do družstva, neboť prý se tomu stejně nevyhnou a zbytečným oddalováním způsobují nepříjemnosti jak sobě, tak i pisatelům. Neuvedený učitel sděluje svým rodičům: "...Já som im vysvetlil, koľko máme pody, že otec už bol v JKD. Samozrejme, že ma hneď najdu vyhodit' zo školy, ale hodno nad ich slovami sa zamysliet. Veď ja od malička až doteraz sa natrápil zo štúdiom, aby som na koniec pre kus pola mal zo školy vyleteť. Treba nad tým skutočne pouvažovať. Veď k tomu beztak raz príde, čím skor tým lepšie, aspoň sa otec zbavi toho a roznych neprijemnosti..." Z poznatka od neuvedené pisatelky z Prahy vyplývá, že její příbuzní si toužebně přejí založení družstva, ovšem jedině proto, že jsou nemocní: "...U nás v Horách je vše při starém, čekají jako na smilování, že už tam nějaké družstvo nebo statek založí. Stále se k ničemu nemají a tak už to dál nejde držet. Strýc je těžce nemocný, holky už jsou otrávené pořád jezdit domů dělat na poli, teta je nemožná k žádné práci a jako na potvo ru nic. Všude tam již JZD jsou a tam u nich pořád nic, kde by to chtěli mít, tam to zase neudělají..."

Záporně o socialisaci vesnice nebo o své nespokojenosti v družstvu psalo 5 dělníků, 194 soukromých rolníků, 207 družstevníků a 64 občanů ostatních nebo nezjištěných povolání (celkem 468 - t.j. více jak polovina všech poznatků). Důvody jsou stejné jako v uplynulých měsících. Především je poukazováno na to, že v družstvu jsou velmi malé výdělky; na to si stěžuje 163 družstevníků, dále se o velmi nízkých jednotkách zmiňuje 1 dělník, 28 souk. rolníků a 17 obč.ost.neb nezjišt.povolání. Pisatelé často líčí svou bídu, že nevydělají prý ani na chleba, natož na ošacení, popisují, kolik si za den vydělají a že jim to nestačí ani na nejnnutnější životní potřeby. "...Do JZD z rolníků nechce žádný. Také tam ještě nejsme a míníme se držet, dokud nám nevezmou to poslední. Výdělek tam k životu není a umřít můžeme i tak..." "...Víš, ale v tom JZD se nikde nevydělá, když se podíváš na ty lidi, jak jsou oškubaní, tak se mi ani žít nechce a mohla bych odejít na hodinu..." "...už jsme v tom blahobytu rok a nahospodařili jsme tak na slanou vodu, je to k pláči. Lidi se hádají a pláčou, děti chtějí jíst, šatstvo, není na to, je to hrozné, kdy se dočkáme vysvobození, my už asi ne..." a další podobné poznatky.

Názor některých pisatelů je ten, že poctivou prací si v družstvu nikdo nic nevydělá. Tak se opět vyskytovaly stížnosti na funkcionáře (10 poznatků), kteří jediní prý se v družstvu mají dobře. Družstevnice

Rolérázu sděluje do USA: "...Teraz cez žatvu je toľko roboti. To je astré spoločné gazdovanie, roboti a roboti a mádu málo. Ako sa povie lotri na prvých miestach sa majú veľmi dobre a ostatný všeliako živeria.." 15 občanů píše o krádežích v družstvech; někteří se to snaží vysvětlit tím, že lidé kradou z bídy. "...Len tý z toho majú niečo, čo sú funkcionáry a čo vedia dobré kraďnúť..", je názor Julie Tačarové ze Slivníka, okr. Trebišov. Rolník z Hajeckých Teplice uvádí: "...Vo Zbiňov boli zvädy, ľudia kradli z poľa, teraz už im kravy pobrali, aby nemali komu nosiť, preto tam bolo veľké nedorozumenie..."

Stížnosti na malou pracovní jednotku pisatelé často spojují s nářky na množství práce v JZD, velkou dřinu, někteří psali o "moderní otrócích", "musíme dřít jako na panském" a pod. V tomto smyslu psalo 116 občanů (2 dělníci, 14 soukr.hosp.zemědělci, 84 družstevníků a 16 občanů ost.neb nezjišt.pov.) Na př. členka JZD z Vranovic píše: "...My v naší drahé vlasti máme jen bol a žal. Mám nedávají nic jen hodně práci a od té skoro nic. Milovaná sestřičko, já uklízím 9 krav, 1 jalovici a 5 telat. Devět krav dojím sama. Odvádím přes 60 l mléka denně a samozřejmě si pamatuješ, jak bolí ruce...To se nadělají lidé mnohem více než na svém. Když hospodařil sám, tak si zjednal a připlatil. Nyní jich dělá půl a ta práce se musí také udělat. Ti sedláci to mají mnohem horší, jsme úplně žebráci. Není žádná pomoc, časem jsem tak utrápená nad vším, že bych někdy nežila. To jsme se dočkali doby, to by žádný nepomyslel.." Vaněk Frant. z Vřesce, p.Ratibořské Hory si stěžuje: "...Říkají, že hlavně ženy budou mít méně práce a zatím se nadřou více, než se nadřeli dříve. To je ta moderní doba...Strýčku, vy si snad ještě pamatujete, jak se dříve chodilo dělat ke dvoru a dnes je to podobné, co se dá dělat, nám je oběma 55 roků.." Jiná členka JZD z Habrovan, kraj Brno uvádí: "... Jsem již docela umořená od JZD, musela jsem vykopa docela sama 2 měřice brambor, každý to měl přiděleno, jsem již s nimi hotova, dostala jsem za to 152 Kčs, za to jsou šaty...Mnoho lidí říká těm, co je honí do práce, že lepší bylo za Německa. Milá teto, ono ještě dojde k tomu, že na nás vezmou bič..." V poznátcích z Bratislavského kraje se často vyskytuje zmínka o "toľko roboty, len mádu máme málo.."

9 poznatků je o tom, že družstevníci jsou nespokojeni s nutností pracovat i neděli. Jsou prý nuceni žít jako pohani atd. Neuvezený pisatel z Popradu píše o tomto problému: "...Dnes sme boli na jednom JRD

na brigáde mlatit obilíe. Predstav si, že ako sú tu ľudia pobožní. Z družstevníkov neprišiel ani jeden a pritom sa jednalo o nich. Že v redefiu sa nemá robiť a pod. Nakoniec nechali schvátne skočiť transformátor, aby sme ani my nemohli robiť. Tak sme toho moc nenarobili..."

V ďalších záporných poznatkách je opät hodnocena socialisace vesnice ..jako "zabrání veškerého majetku". Vyjádřilo se tak 56 soukr. hosp.rolníků, 45 družstevníků a 14 obč.ost.nab nezjišt.pov. Na př., R.Hoffmanová z Holásek, p.Brno, píše: "...Franci, tak jsou lidi nešťastní a nespokojení, tak každý na té hroudě lpěl, vždyť dříve jen každý, kdo měl kousek pole, šetřil, aby si kousek mohl přikoupit. A dnes my semí jsme nad tím celí pryč, když celý život pracuješ, všechno máš, celé zařízení a teď si každý den vzpomínej, jak ještě loni všechno bylo, ale letos už není nic a kdo ví, co bude za rok, pěkná doba na nás přišla my se s tím nemůžeme smířit..." Soukromý zemědělec z Krásnévsi p.Radostí popisuje nátlak, s jakým jsou družstva u nás zakládána a pokračuje: "...Ztratili jsme ochranu soukromého podnikání a vlastnictví a můžeš jít kam chceš a nikde se tě žádný nezastane a pomoci nemůže..." Rolnice Ballarínová z Bolatic uvádí: "... Dáti pole a dobytek zdarma a do smrti pracovati jako otrok. To je v Sibiylíně prorocství a pomalu se to splňuje, tam je napsáno, že rolník ztratí pluh a lid dostane velké daně a potom řekneme všechno jsme vám dali, co ještě po nás chcete, to všechno pomalu přijde..."

Počet poznatků o nuceném vstupu do družstva je přibližně stejný jako v minulém měsíci (celkem 108. - z toho 81 od soukr.hosp.zemědělců). Způsoby, jakými je nátlak prováděn, jsou uváděny stále tytéž: propouštění rodinných příslušníků ze zaměstnání, dětí ze studií, zastavení stipendií (22 poznatků), dále předepisování pokut (19 poznatků), likvidace majetku (16 poznatků), 5 soukr. hosp.rolníků si stěžovalo, že jsou jim rok od roku předepisovány větší daně ("...a zase nám nasolili větší daň, jen aby nás tam dostali..."), další pisatelka uváděla, že vzhledem k tomu, že nechce vstoupit do družstva, musí platit vysoké clo na dárky z ciziny, kdežto jiní prý platí mnohem méně atd. 26 soukr.hosp. zemědělců si stěžuje, jak špatná pole jim byla přidělena při zcelování družstevních lánů. Poznatek od Anny Karasové z Prituřan, okr.Medzilaborce dosvědčuje, že někteří zemědělci jsou ochotni bránit se vstupu do družstva všemi

prostředky. Karasová píše: "...Pisala som vám ochladne tej zeme, že keď bude družstvo, tak od nás zoberu a nemožeme nič hovoriť. Tak len preto som napísala, že vašu trápeň, čo ste sa celý život narobili naostatok nemate ničoho. Ja už som taká nervozná, keď prídu do dvora ma presvedč do toho družstva už si len myslím, že zoberiem horucej vody a vyparím ktorému oči a potom už nech ma aj zatvorí. Tak ako jedná v Humennom urobila, že prišiel k nej predseda družstva brat jaj z maštale kravy a ona zobrala reťazky, čo na nich kravy boli puvádzované a tak ho zbil, že len samičkou ho museli odviezť do nemocnice. Inak už nemože byť len tak možná, že keď družstvo pomíne tak zeme bude zase naše, musíme sa utáčať a pan boh nám pomože..."

V časti poznámky je hluveno o špatném hospodaření družstev. Tak 37 občanů srovnalo stav zemědělských prací u soukromých rolníků a v JZD; poukazovali na to, že družstva jsou s pracemi pozadu. Přičítají to jednak nezájmu družstevníků o společnou práci, nedostatku pracovní síly na vesnici, jednak i samotnému principu združstevnění. Jiných 29 občanů rovněž kritizuje to, že družstva mají na př. obilí ještě na poli, že jim hnije seno atd. Na př. neuvedený voják ze Sušice píše: "...Už len aby som bol v tom civilí. Lebo tu sa len chodí na brigády a to byste tu videli JZD, to je hroza. Tu nemá z nich o to zaujam nikto. Škoda viac ako užitku, všetko len na zaplakanie. Zemiaky nebudu pozbierané ani do Silvestra a o datelinu ani reči, ta nebude už kosena. To je urobene, co urobia vojáci..." Další poznatek pochází z Ústí n.L.: "...Včera jsem byla zase na brigádě, už potřetí, ale řekla jsem už na posled. Já nevím, jak to zde dělají, každý den jezdí odtud téměř tisíc lidí, jenom z našeho podniku musíme dávat 10 denně a pořád nejsou hotovi. Včera jsme teprv sekali a vázali pšenici a to jsme tam byli nepřetržitě od 8 - 16 hodin, a ani nám nepřinesli trochu vody, tak jsme s na to pak jednoduše vykašlali a šli domů. Nikdo se tam na nás ani nepřišel podívat, ženské prý jely na trh, tak nám rázem přešla chuť pracovat. Počítám, že příští rok z brigád nevyjdeme, to budeme musít chodit asi od jara do zimy..." O tom, že družstevníci mají špatnou pracovní morálku psalo dalších 31 občanů. Jeden z nich sděloval, že družstevníci u nich dělají podle hodin bez ohledu na počasí, že u nich není vidět žádná snaha o včasné zvládnutí prací, jiný píše, že z 30ti družstevníků chodí na pole jen 3 - 5, ostatní že nemají naprosto zájem, protože v každé rodině prý někde vydělává, nebo další občan uvádí, že dříve

rolník pracoval do úpadu a dnes že každý kouká jen jak se práci vyhnout atd. V 6 poznatkách je uváděn opak. Z Jeníkovic píše neuvedená žena: "...Já mám pořád nějakou práci. Také jsem byla u družstva 1 a půl dne na žních a 4 dny na sroseči. Oni si to stačí udělat sami, o práci se jen perou. Ještě mají nějaký oves na poli a směsky a mají všechno doma."

Ve 38 poznatkách je poukazováno na časté neshody mezi družstevníky, případně na vesnici vůbec. "...No zatím je ve vsi jen trochu zloby, zálu a nenávisti jednoho proti druhému, neb sedláci vinují nás, domkáře, že jsme byli komunisty ve volbách a že jsme je tím o všechno připravili..." František Nevěděl z Velkých Němcic psal do USA: "...U nás je skoro po žních...Slyším však velmi často, že pragovníci JZD se mezi sebou velmi často hádají, nedovedou si dobře rozdělit práci, vyčítají si mezi sebou různé staré hříchy a pod. I pan.ferář Velíšek si je vzal jednou na mišku z kazatelny, věnoval se jim hodně dlouho, poněvadž toho věděl dosti. Dokonce řekl, aby alespoň mrtvé nechali na pokoji a nevyčítali si jednotky, práci, majetek atd..." Dále pak tento pisatel pokračuje: "...Jsem pro zavedení nejmodernější strojů pro našeho rolníka, nebojím se žádné zemědělské reformy, ale soukromé vlastnictví mělo být ponecháno našim rolníkům, poněvadž to byla nesmírná páka k pracovitosti a pilnosti našeho člověka..."

3 družstevníci uvádějí, že by nejraději z družstva vystoupili. Jeden pro velké množství práce, další dva právě, vzhledem k častým neshodám a potížím s lidmi (v jednom případě se jedná o funkcionáře družstva).

9 pisatelů se zmiňuje o tom, že v dohledné době budou zrušeny záhumenky. Josef Vymazal z Holic o tom píše: "...Nyní se vede boj proti záhumenkům. Konkrétně u nás zůstává každému členu jen 6 arů z dosavadních 40. Konkurovali družstvu v zelenině, zaplavovali trh zeleninou ze záhumenků a tak na ně. Zde totiž převážná část členů byli zelinaři. Každý měl za barákem zeleninovou zahradu dost velkou se skleníky a pařeničky a tu si nechal jako záhumenek. On vstoupil do JZD s několika málo poli a žena zůstala doma, zelinařila a muž jí pomáhal a do JZD valně neapěčoval, raději dělal na zahradě. A tak se na ně muselo jít od lesa. Je z toho revoluce, ale silnější vyhrává..." Pisatelé považují zrušení záhumenků za další zhoršení své situace.

Otázka pracovní síly na vesnici je rozebírána podobně jako v minulých měsících. Pisatelé si stěžují, že na vesnici je nedostatek lidí, zvláště mladých, že odcházejí raději do továren, kde je výdělek větší atd. (Celkem 20 poznatků). Několik poznatků je přímo dokladem toho, jak se lidé snaží dostat z vesnice pryč, zvláště když je na ně silný nátlak ke vstupu do družstva. 3 zemědělci psali, že by pole nejraději prodali nebo pronajmali, bohužel však není prý koupi, nikdo prý do pole nechce. 2 pisatelé uvádějí, že chtějí dát pole státu zdarma, aby nemuseli vstoupit do družstva. Z. Hynková z Hradce Králové píše: "...Mír již hospodářství prodal a velmi lacino, jen za 5.000 Kčs, jsem ovšem ráda, že je to pryč, neboť v JZD když nemá záhumnku by se neudivil. Tak mám zas jednu starost odbytou.." Další pisatelka uvádí, že jejího zete "JZD tahá z továrny. On říká, že by se raději vystěhoval, než aby šel z továrny.." a další podobné poznatky, z nichž vyplývá, jak lidé z vesnic nechtějí v zemědělství pracovat. Jsou však i poznatky, které dokazují pravý opak. Na př. pisatelka Supiková z Brněnského kraje sděluje: "...U nás je to s tím JZD dost špatný, mnoho lidí a proto ten, kdo má nějaké povolání tak musí jít k tomu.." Rovněž z Lhoty pod Libčany píše neuvedená žena: "...Pro všechny ženy zde práce není a tak 2 dny v týdnu jsou doma..."

77 občanů poukazovalo na malou úrodu vzhledem k letošnímu špatnému počasí. V některých poznatkách je psáno o špatné úrodě celkové, v jiných jen o určitém druhu, na př. brambor, řepy a pod. Vzbuzuje to u části pisatelů obavy, zda bude dostatek mouky, brambor, zda nebude u nás hlad. Je psáno i o tom, že nepříznivé počasí je "trestem od Boha". Vzhledem k menší úrodě než jiná léta vyskytují se stížnosti na to, že družstevníci nedostanou buď žádnou naturalie na odpracované jednotky nebo jen snížené (celkem 69 poznatků - 5 od soukr. rolníků, 52 od družstevníků a 12 od obč. ost. neb nezjištěných pov.) Někteří družstevníci psali, že naturalie budou přiznány jen na určitý počet jednotek (250 - 300), na ostatní jednotky že budou naturalie propláceny v penězích. V poznatkách se často projevuje, jak jsou s tím družstevníci nespokojeni, někde že dokonce stávkovali. Hodně těchto poznatků pochází z Hradeckého a Bratšlavského kraje. V. Vágnér z Křesína, p. Libochovice, uvádí: "...JZD stále ještě nemá po žních. Ještě je nějaké obilí na polích, ačkoliv stále 2 mlátičky mlátí. Celkově obilí méně sype a také stěží plníme dodávky a státní nákup. Chtěl proto OÚV, aby družstevníci se zřekli části plánovaných

naturalií a spokojili se peněžním obnosem za ně strženým. Členská schůze však jednomyslně tento návrh zamítla. Nevím tedy, jak to dopadne..” Neuveřený pisatel ze Strakonice popisuje, jakým způsobem je vymáhána dodávka na družstevnicích: “..V Poměticích předseda JZD, jinak velký souduh (zvláště dříve), nechtěl dáti navíc vagon obilí (státní nákup). Kontingent měli splněn. Tak pro něho přijeli v půl noci a odvezli někam, třetí den ho přivezli, dal jim co chtěli a přestože to JZD obilí nemá, tak řekli, aby nedávali na jednotky. Tak takové to je. Jako v Rusku. Přijdou vojáci, seberou vše a lidem nemusí nic zůstat. Bratr musí také kupovati pšeničnou mouku, protože nedostanou na jednotky vůbec žádnou pšenici. Řekli jim, že si ji měli vyrobit. Předseda prý chodí s hlavou dolů, vůbec nikomu nic neřekne, kde byl, co tam zažil a vytrhává se všemu a jakékoliv řeči. Vždyť známe ty partyky. Jenom prý říká, aby už tu byl nový rok a byla volba nového předsedy JZD. Ale nikdo prý to po tomto, jak říkal bratr, vůbec nevezme...” Neuveřený pisatel z Něchaně sděluje: “..Teď tady všichni družstevníci stávkovali, celý den se v pátek nic nedělalo, protože nám nechtějí dát žádné naturalie. Byla zde velmi hlučná schůze, kde se pohádali a přitom se nic nevyřešilo...” Vyektuje se i různé poplašné zprávy, na př. neuveřená pisatelka z Černilova sděluje: “..Jestli dostanem něco ještě se neví. Jen říkají, že dostanem lístky na chleba a do 80 jednotek nedostane žádný ani zrno. Pšenici žádnou, ta prý není a krmení na jednu jednotku 1 kg zrní, ale to se jen mluví, ale jaká je skutečnost se neví. Slámu nám prý dají řezanou ze stohu na záhumnkové krávy..” Neuveřený pisatel z Obědovic, kraj Hradec Králové, popisuje situaci takto: “..Jináč je to zde stále ve stejných kolejích, máti stále chodí do roboty, ale především zde ženy stávkovaly a přidali se k nim i muži z důvodu, totiž na každou odpracovanou jednotku dle stanov má se dostat 2,30 kg obilí a jelikož letos na sypku obilí krom žita jest výnos slabší, místo plánovaných 26 centů pšenice na hektar jest zde 16 centů, okres zakázal vydati naturalie až po úplném dodání kontingentu jenom 0,70 kg. Ostatní zaplatit. V úterý ráno po předešle zapíchli před kanceláří vidle, když šli do práce a že nedělají, na telefonickou výzvu byl vyzván okres, aby sem přijeli, ovšem žádný nepřišel, neboť toto se stalo již ve více družstvech. Na příklad v Boharyni trvala stávka 3 dny a předsedu okresu tam mohli umáčkat. Posléze jelo představenstvo na okres, ale vrátili se po velké aprše i když to byli sami komunisté, neboť jim bylo vyhroženo zavřením.

Příloha č. 10

Přehledy vypracované v roce 1961 na vyžádání sekretariátu A. Novotného Státním statistickým úřadem srovnávající výkonnost československého zemědělství s některými západními zeměmi a se zeměmi sovětského bloku.

Národní archiv, f. A. Novotný, zemědělství, sv. 176.

výnosy pšenice
1934-38
1950
1957
1958
1959

Hektarové výnosy pšenice

	q/ha				
	1934-38	1950	1957	1958	1959
ČSSR	17,1	18,9	20,6	18,3	22,9
Belgie	27,3	31,4	35,8	35,3	38,3
Dánsko	<u>30,4</u>	35,1	42,7	35,6	<u>41,5</u>
NDR	24,6	25,4	30,0	31,0	31,5
NSR	<u>22,0</u>	25,8	31,5	28,3	<u>33,7</u>
Nizozem.	<u>30,5</u>	32,3	39,7	35,2	<u>41,2</u>
Rakousko	16,7	17,6	22,2	20,9	22,0

Hektarové výnosy žita

	q/ha				
ČSSR	16,0	18,3	18,3	19,0	<u>20,3</u>
Belgie	<u>23,9</u>	26,9	28,8	29,1	<u>29,6</u>
Dánsko	17,8	21,4	27,0	24,9	25,6
NDR	17,1	17,8	20,3	21,6	20,7
NSR	<u>18,5</u>	22,2	26,0	25,0	<u>27,2</u>
Nizozem.	<u>22,7</u>	24,1	29,2	29,4	<u>25,9</u>
Rakousko	14,7	15,6	19,0	19,3	19,1

Hektarové výnosy ječmene

	q/ha				
ČSSR	<u>17,0</u>	16,8	20,4	17,9	<u>21,9</u>
Belgie	26,3	31,2	34,4	39,5	<u>39,5</u>
Dánsko	29,8	32,7	37,0	34,5	30,7
NDR	23,4	22,5	27,9	27,6	29,4
NSR	21,0	24,0	28,7	27,5	29,9
Nizozem.	<u>27,9</u>	33,6	40,6	38,5	<u>39,0</u>
Rakousko	17,6	17,2	22,7	19,3	22,7

Hektarové výnosy ovsa

	q/ha				
ČSSR	16,2	14,3	16,8	17,4	18,4
Belgie	26,8	28,4	30,7	31,2	
Dánsko	26,8	30,1	33,3	31,9	27,7
NDR	21,5	21,2	21,9	26,8	23,6
NSR	20,2	22,0	24,6	26,0	25,2
Nizozem.	25,5	27,1	31,8	32,4	27,8
Rakousko	15,2	10,7	18,5	17,7	19,1

Hektarové výnosy kukuřice

	q/ha				
	1934/1938	1950	1957	1958	1959
ČSSR	21,4	17,0	26,5	27,3	28,0
Belgie	.	35,4	48,0	46,0	.
Dánsko
NDR	26,0	24,0	19,9	22,8	21,8
NSR	30,0	24,3	28,3	29,3	27,8
Nizozemsko	15,0	30,9	32,9	40,7	.
Rakousko	25,5	20,5	30,3	31,6	31,5

Hektarové výnosy brambor

	q/ha				
	1934/1938	1950	1957	1958	1959
ČSSR	135	124	139	109	109
Belgie	201	235	249	242	172
Dánsko	170	176	202	188	196
NDR	173	169	179	150	161
NSR	166	245	235	214	216
Nizozemsko	201	244	263	276	219
Rakousko	137	139	224	199	172

Hektarové výnosy cukrovky

	q/ha				
	1934-1938	1950	1957	1958	1959
ČSSR	286	285	298	299	206
Belgie	290	427	398	429	.
Dánsko	371 ¹⁾	370	357	348	.
NDR	291	273	295	313	199
NSR	356	383	415	.	.
Nizozemsko	381	435	417	479	.
Rakousko	262	281	338	394	.

1) 1955 - 1938

Počet traktorů na 1000 ha zemědělské půdy

	1950	1953	1955	1957	1958
ČSSR	3,5 ²⁾	4,0	5,3	6,0	7,2
Belgie	5,4	9,9	16,9	19,6	21,6
Dánsko	5,7	13,5	21,6	24,7	27,0
NDR	1,9	3,6	5,9	6,0	6,6
NSR	9,8	21,1	37,7	42,6	48,4
Nizozemsko 1)	7,9	13,4	.	26,3	28,9
Rakousko	3,3	7,6	16,1	19,3	22,2

1) včetně zahradních traktorů

2) 1951

Orná půda připadající na 1 obilní kombajn

ha

	1950	1955	1956	1958
ČSSR	13 010 ²⁾	1 546	1 192	1 025
Belgie	1 692	982	880	531
Dánsko	7 362	1 231	1 019	659
NDR 1)	39 661 ²⁾	2 360	1 511	1 207
NSR	57 396 ³⁾	1 006	677	295
Nizozemsko	879	548	.	.
Rakousko	27 176	590	443	272

1) na obilní kombajny v STS

2) rok 1951

3) rok 1949

Stavy hospodářského zvířectva

		Skot celkem				tis.ks
		předvál. rok	1951	1957	1958	1959
ČSSR		4 296	4 376	4 091	4 183	4 303
Belgie		1 673	2 160	2 485	2 596	2 643
Dánsko		3 326	3 110	3 205	3 273	3 376
NDR		3 653	3 808	3 744	4 145	4 465
NSR		12 187	11 375	11 948	12 127	12 480
Nizozemsko		2 817	2 863	3 105	3 204	3 396
Rakousko		2 620	2 284	2 297	2 279	2 308

		z toho krávy				tis.ks
ČSSR		2 384	2 148 ^{x)}	2 066	2 080	2 072 ^{x)}
Belgie		.	1 020 ^{x)}	1 106	1 134	1 140 ^{x)}
Dánsko		.	1 500 ^{x)}	1 499	1 415	1 450 ^{x)}
NDR		1 945	1 806	2 113	2 134	2 157
NSR		6 647	6 476	6 285	6 324 ^{x)}	6 373 ^{x)}
Nizozemsko		.		1 493	1 520 ^{x)}	1 550 ^{x)}
Rakousko		.	1 257	1 285	1 210	1 229

x) odhad

		prasata				tis.ks
ČSSR		3 144	4 234	5 435	5 283	5 687
Belgie		993	1 265	1 366	1 423	1 424
Dánsko		3 183	3 189	5 408	5 347	6 088
NDR		5 707	7 088	8 255	7 504	8 283
NSR		12 280	13 603	15 418	14 654	14 800
Nizozemí		1 553	1 935	2 529	2 472	2 586
Rakousko		2 830	2 448	2 917	2 838	2 845

		slepice				tis.ks
ČSSR		15 140	15 440	21 018	21 515	22 517
Belgie		16 917	15 000	16 500	16 500	16 500
Dánsko		33 297	22 250	23 060	26 300	26 198
NDR		11 003	10 878	16 014	17 327	17 672
NSR		52 193	50 676	55 753	58 133	60 011
Nizozemí		32 804	12 449	35 051	37 797	43 113
Rakousko		9 046	6 920	9 408	9 503	9 797

Počet hosp. zvířat na 100 ha zem. půdy
nebo orné půdy

Skot celkem (na zem. půdu)					ks
	předváž. stav	1951	1957	1958	1959
ČSSR	55,4	58,3	56,9	56,6	57,1
Belgie	94,6	119,5	143,6	150,8	153,5
Dánsko	108,0	98,4	102,8	103,9	107,2
NDR	59,4	57,0	58,3	60,3	68,9
NSR	82,7	80,5	83,0	84,4	87,1
Nizozemí	124,3	118,6	134,4	139,1	147,4
Rakousko	62,1	56,0	56,3	55,8	56,6
z toho krávy (na zem. půdu)					ks
ČSSR	30,7	28,6	28,5	28,6	28,4
Belgie	.	56,0	64,2	65,8	66,2
Dánsko	.	48,3	47,6	44,9	46,0
NDR	29,2	26,3	32,6	32,8	33,3
NSR	45,1	44,7	43,7	44,0	44,4
Nizozemí	.	69,6	64,8	65,9	67,2
Rakousko	.	29,3	31,5	29,6	30,1
prasata (na ornou půdu)					ks
ČSSR	56,1	83,1	105,4	106,7	102,7
Belgie	93,6	120,9	135,9	142,6	142,7
Dánsko	119,9	116,5	191,6	192,5	219,1
NDR	107,8	137,6	160,3	145,7	160,8
NSR	63,3	159,3	177,5	168,8	173,1
Nizozemí	159,1	185,5	239,1	238,6	249,6
Rakousko	143,5	141,3	164,8	160,3	160,7
slepice (na ornou půdu)					ks
ČSSR	270,3	303,0	412,8	422,3	437,7
Belgie	1 594	1 451	1 653	1 653	1 653
Dánsko	1 254	813	840	947	943
NDR	208	207	309	335	343
NSR	269	593	639	670	702
Nizozemí	3 361	1 194	3 326	3 648	4 161
Rakousko	459	399	531	537	554

PRŮMĚRNÁ ROČNÍ DOJIVOST na 1 krávu

	předvít. rok	litry			
		1951	1957	1958	1959
Č S S R	2 004	1 636	1 740	1 759	1 761
Belgie	3 104	3 346	3 695	3 647	.
Dánsko	3 104	3 230	3 520	3 463	3 660
N D R	.	2 085	2 432	2 584	2 645
N S R	2 425	2 560	2 965	3 111	3 204
Nizozemsko	3 395	3 588	3 943	4 025	4 018
Rakousko	1 940	1 978	2 279	2 308	2 360

Roční výroby mléka na 1 ha zemědělské půdy

		kg/ha			
		1951	1957	1958	1959
Č S S R	644	473	507	509	512
Belgie	1 792	1 904	2 163	2 175	.
Dánsko	1 674	1 662	1 697	1 635	1 718
N D R	747	561	818	877	905
N S R	978	1 054	1 202	1 247	1 290
Nizozemsko	2 222	2 465	2 605	2 708	2 810
Rakousko	580	563	669	674	680

Průměrná roční snůška vajec na 1 ha orné půdy

	průměr let 1948-52	ks/ha		
		1957	1958	1959
Č S S R	243	401	404	414
Belgie	1 930	2 810	2 810	.
Dánsko	701	845	894	.
N D R	245	532	588	.
N S R	440	733	778	.
Nizozemsko	815	1 953	1 987	.
Rakousko	250	566	606	.

Spotřeba umělých hnojiv dusíkatých na 1 ha zemědělské půdy
v čistých živinách

						kg
		Předválečné období	1949/ 1950	1952/ 1953	1955/ 1956	1958/ 1959
ČSSR	1936/37	3,1	5,6	6,7	13,4	17,6
Belgie	1938	35,0	43,7	47,6	49,3	56,3
Dánsko	1938	16,2	19,0	25,9	28,5	33,3
NDR	1938/39	32,8	27,8	29,5	30,8	35,2
NSR	1938	23,3	23,2	29,5	32,7	40,0
Nizozemsko	1938	40,7	61,2	68,9	80,0	90,8
Rakousko	1938	1,2	4,2	5,9	7,8	10,5

Spotřeba umělých hnojiv fosforečných na 1 ha zemědělské půdy
v čistých živinách

						kg
		Předválečné období	1949/ 1950	1952/ 1953	1955/ 1956	1958/ 1959
ČSSR		6,5	7,3	8,9	13,2	18,0
Belgie		56,3	50,2	48,0	55,9	54,6
Dánsko		20,3	25,8	30,8	31,7	34,9
NDR		27,3	14,2	12,5	23,5	33,4
NSR		27,8	23,8	27,7	32,9	42,3
Nizozemsko		45,2	53,4	49,8	48,0	48,4
Rakousko		2,7	8,9	6,5	11,6	19,5

Spotřeba umělých hnojiv draselných na 1 ha zemědělské půdy
v čistých živinách

						kg
		Předválečné období	1949/ 1950	1952/ 1953	1955/ 1956	1958/ 1959
ČSSR		3,4	8,4	14,9	20,1	34,6
Belgie		34,2	51,9	75,5	85,8	88,6
Dánsko		14,5	26,6	49,0	50,4	53,4
NDR		48,7	51,1	63,1	70,7	79,6
NSR		41,0	41,7	54,3	58,7	69,9
Nizozemsko		51,2	65,4	68,4	71,8	63,5
Rakousko		2,4	5,9	6,9	10,6	20,0

Hektarové výnosy pšenice

q/ha

	1934 - 38	1950	1957	1958	1959
ČSSR	17,1	18,9	20,6	18,3	22,9
Albánie	7,0	9,7	11,6	9,8	10,1
Bulharsko	12,5	12,2	16,6	16,1	17,3
Maďarsko	13,5	15,2	15,7	12,5	17,0
Polsko	14,6	12,8	16,1	15,7	17,2
Rumunsko	10,3	8,1	12,5	9,8	13,4
SSSR	9,4	8,1	8,4	11,5	10,9

Hektarové výnosy žita

q/ha

ČSSR	16,0	18,3	18,3	19,0	20,3
Albánie	7,0	7,4	9,1	7,7	7,7
Bulharsko	10,4	11,2	9,7	9,1	11,7
Maďarsko	11,2	12,9	11,6	9,9	12,6
Polsko	12,8	12,8	14,7	14,1	15,6
Rumunsko	9,2	9,0	9,8	8,8	10,8
SSSR	10,9	7,6	8,0	8,8	9,8

Hektarové výnosy ječmene

q/ha

ČSSR	17,0	16,8	20,4	17,9	21,9
Albánie	7,0	9,8	9,4	7,3	7,7
Bulharsko	13,0	12,5	18,7	16,9	20,7
Maďarsko	13,5	12,6	19,9	13,7	20,2
Polsko	15,7	12,9	15,8	16,3	16,0
Rumunsko	7,2	6,1	13,8	10,5	15,5
SSSR	9,3	7,4	9,2	13,4	14,3

Hektarové výnosy ovsa

q/ha

ČSSR	16,2	14,3	16,8	17,4	18,4
Albánie	5,0	9,0	8,5	6,6	6,9
Bulharsko	8,9	7,5	12,6	8,0	13,0
Maďarsko	12,3	9,0	15,3	11,0	15,1
Polsko	14,5	12,5	14,6	15,6	14,7
Rumunsko	7,8	5,4	11,1	8,1	10,5
SSSR	9,6	8,1	9,1	9,0	9,3

Hektarové výnosy kukuřice

q/ha

	1934-38	1950	1957	1958	1959
ČSSR	21,4	17,0	26,5	27,3	28,0
Albánie	11,5	8,8	13,6	10,2	13,5
Bulharsko	11,7	8,7	19,4	12,6	20,2
Maďarsko	19,9	15,7	24,0	21,7	26,2
Polsko	14,3	10,0	25,5	26,5	26,3
Rumunsko	10,4	7,4	17,0	10,0	16,0
SSSR	10,1	13,8	12,1	20,6	13,8

Hektarové výnosy brambor

q/ha

ČSSR	135	124	139	109	109
Albánie	90	72	87	60	88
Bulharsko	61	49	94	68	103
Maďarsko	73	48	113	108	103
Polsko	138	138	127	126	128
Rumunsko	77	69	115	102	104
SSSR	86	104	90	91	91

Hektarové výnosy cukrovky

q/ha

ČSSR	286	285	298	299	206
Albánie	-	45	179	130	253
Bulharsko	157	85	236	144	217
Maďarsko	207	146	224	191	219
Polsko	265	222	225	235	159
Rumunsko	153	88	156	122	171
SSSR	181	159	188	218	159

Stavy hospodářského zvířectva

Skot celkem

tis. ks

ČSSR	1938	1951	1957	1958	1959
ČSSR	4 296	4 376	4 091	4 183	4 303
Albánie	391	403	405	423	419
Bulharsko	1 822	1 901	1 673	1 572	1 458
Maďarsko	1 882	2 009	1 973	1 937	2 004
Polsko	9 924	7 200	8 265	8 210	8 353
Rumunsko	3 653	4 778	4 470	4 394	4 450
SSSR	50 921	58 797	66 766	70 842	74 233

z toho krávy

tis. ks

ČSSR	2 384	2 148	2 066	2 080	2 072
Albánie	113	109	117	129	140
Bulharsko	537	632	547	534	509
Maďarsko	917	979	972	967	962
Polsko	6 294	5 100	5 767	5 931	6 025
Rumunsko	1 787	2 030	1 942	2 137	2 156
SSSR	22 685	24 877	31 430	33 298	33 946

Prasata

tis. ks

ČSSR	3 144	4 234	5 435	5 283	5 687
Albánie	15	56	96	109	120
Bulharsko	743	1 058	1 993	2 052	2 266
Maďarsko	5 224	4 298	4 996	5 338	6 225
Polsko	9 684	8 450	12 325	11 959	11 209
Rumunsko	2 761	2 587	3 249	4 008	4 300
SSSR	25 716	27 058	44 336	48 680	53 443

Počet hospodářských zvířat na 100 ha zem. půdy

	Skot celkem				ks
	1938	1951	1957	1958	1959
ČSSR	55,4	58,3	56,9	56,6	57,1 -
Albánie	32,4	.	31,8	33,0	33,6
Bulharsko	31,9	33,5	30,2	28,5	25,9
Maďarsko	21,6	24,7	24,6	24,1	25,0
NDR	54,9	57,0	58,3	60,3	68,9 -
Polsko	47,6	35,3	40,5	40,2	40,9
Rumunsko	24,3	.	31,3	30,5	30,6
SSSR	.	12,0 ¹⁾	13,4	14,1	14,8

	z toho krávy				ks
	1938	1951	1957	1958	1959
ČSSR	30,7	28,6	28,5	28,6	28,4 -
Albánie	9,4	.	9,2	10,0	11,2
Bulharsko	9,4	11,1	9,9	9,7	9,0
Maďarsko	10,6	12,0	12,1	12,0	12,0
NDR	29,2	26,3	32,6	32,8	33,3 -
Polsko	30,2	25,0	28,3	29,1	29,5 -
Rumunsko	11,9	.	13,6	14,8	14,8
SSSR	.	5,0 ¹⁾	6,3	7,0	6,7

	prasata (na ornou půdu)				ks
	1938	1951	1957	1958	1959
ČSSR	56,1	83,1	105,4	106,7	102,7
Albánie	5,4	.	23,8	26,0	27,6
Bulharsko	17,3	24,4	47,0	48,8	52,6
Maďarsko	83,5	77,9	92,7	99,3	115,9
NDR	112,0	137,6	150,3	145,7	160,8 -
Polsko	58,9	53,0	77,1	74,8	70,2
Rumunsko	27,4	23,4 ¹⁾	33,5	41,1	43,7
SSSR	.	13,0 ¹⁾	20,4	22,3	24,4

1) rok 1950

Průměrná roční dojivost na 1 krávu

litry

	Předvál. rok	1951	1957	1958	1959
ČSSR	2 004	1 636	1 740	1 759	1 761
Bulharsko	450	408	922	1 056	1 252
Maďarsko	1 586	1 578	1 945	2 105	
NDR ¹⁾	.	2 085	2 432	2 594	2 645
Polsko	1 400	1 700	1 859	1 941	1 951
Rumunsko	.	675	875	954	1 000
SSSR	1 094	1 329	1 668	1 702	1 763

1) V přepočtu na mléko s 3,5 % tučností; 2) rok 1950.

Průměrná výroba mléka na 1 ha zem. půdy

l/ha

	Předvál. rok	1950	1957	1958	1959
ČSSR	611,2	432,0	500,9	501,6	500,1
Albánie ¹⁾	94,3	91,9	.	115,3	119,6
Bulharsko	117,1	112,8	159,6	174,0	177,6
Maďarsko ¹⁾	.	190,0	239,3	262,8	267,7
NDR	682,7	519,3	851,0	902,6	926,4
Polsko	391,0	380,0	525,0	564,0	585,0
Rumunsko	127,4	134,6	.	164,8	177,8
SSSR ¹⁾	.	70,8	106,4	114,4	119,0

1) Vypočteno z kg na litry za předpokladu, že 1 litr se rovná 1,031 kg.

Počet traktorů na 100 ha zem.půdy

	1948	1951	1957	1958	1959
ČSSR	.	3,5	6,0	7,2	8,6
Albánie	.	.	1,1	1,4	1,8
Bulharsko	0,9	.	3,1	3,2	3,9
Maďarsko	1,9	1,7	3,3	3,3	4,0
NDR ¹⁾	.	2,2	6,0	6,6	7,4
Polsko	1,1	1,6	2,7	2,9	2,8
Rumunsko	0,7	.	2,0	2,3	2,5
SSSR	.	.	1,9	2,0	2,0

1) Traktory ve státních statcích a STS; za rok 1951 až 1954 pouze v STS.

Spotřeba umělých hnojiv dusíkatých na 1 ha zemědělské půdy
v čistých živinách

kg

		Předvál. období	1949/ 1950	1952/ 1953	1955/ 1956	1957/ 1958	1958/ 1959
ČSSR	1936/37	3,1	5,6	6,7	³ 14 ,4	12,6	17,6
Bulharsko	.	.	0,6 ¹⁾	.	.	9,6	21,8
Maďarsko ²⁾	1937/38	0,3	1,5	1,7	2,9	6,0	9,1
NDR	1938/39	32,8	27,8	29,6	30,8	34,7	35,2
Polsko	1937/38	7,1	4,6	5,2	8,0	9,7	11,1
SSSR	.	.	4,3	.	5,5	6,7	6,9

Spotřeba umělých hnojiv fosforečných na 1 ha zemědělské půdy
v čistých živinách

kg

ČSSR		6,6	7,3	8,9	13,2	15,3	18,0
Bulharsko		.	0,2 ¹⁾	.	.	4,4	13,7
Maďarsko ²⁾		1,1	2,4	3,1	2,6	4,4	7,9
NDR		27,3	14,2	12,5	23,5	28,6	33,4
Polsko		8,6	5,0	5,8	7,4	7,3	8,0
SSSR		.	2,9	.	3,7	3,6	3,8

Spotřeba umělých hnojiv draselných na 1 ha zemědělské půdy
v čistých živinách

kg

ČSSR		3,4	8,4	14,9	20,1	29,3	34,6
Bulharsko		.	0,04 ¹⁾	.	.	0,38	0,44
Maďarsko ²⁾		0,1	0,5	1,2	1,3	2,9	4,3
NDR		48,7	51,1	63,1	70,7	76,4	79,6
Polsko		13,3	8,1	10,1	13,4	11,3	12,8
SSSR		.	6,8	.	8,2	8,8	8,9

1) 1948/1949

2) výpočet

Příloha č. 11

Peněžní důchody JZD a jejich rozdělení (1960–1964).

v mil. Kčs

	1960	1961	1962	1963	1964
<u>Úhrn peněžních výnosů</u>					
z toho:	17 586	18 799	18 443	20 360	22 350
ze zemědělské výroby	14 708	16 022	15 732	17 313	18 345
ostatní příjmy	2 878	2 777	2 711	3 047	4 005
<u>Náklady celkem</u>	9 359	9 771	10 248	11 102	12 636
z toho:					
materiálové výrobní náklady	7 075	7 348	7 573	8 202	8 801
v tom: hnojiva	634	654	704	723	811
osiva a sadba	663	763	880	930	1 037
krmiva	1 394	1 213	1 214	1 329	1 514
pohon, hmoty a mazadla	646	823	871	1 002	1 077
opravy	558	729	807	937	1 009
odpisy zákl. prostředků	1 078	1 350	1 768	1 904	1 968
odvody a úhrady celkem	1 578	1 562	1 555	1 795	2 625
z toho:					
daně	699	645	622	845	919
pojistné	571	619	656	668	634
úroky	174	175	186	204	192
příspěvky na sociální zabezpečení					824
Příděly fondům celkem	1 850	2 163	1 973	2 114	1 809
Odměny členům v penězích	6 377	6 865	6 222	7 144	7 905
v naturáliích	1 043	902	579	617	602
Výměra zem. půdy v tis. ha	4 495	4 491	4 371	4 317	4 175
Celkový objem přímé pomoci, poskytnuté družstvům v letech 1960 až 1964 činil:					
Druhy přímé pomoci:					
Rozvoj základních prostředků	1 318	994	637	601	484
Ozdravení chovu zvířat	71	114	112	129	131
Kádry	112	113	50	38	70
Výrobní náklady	533	355	260	212	499
Přémie soutěž	12	50	40	14	16
Ostatní	205	71	36	18	10
Celkem přímá pomoc	2 251	1 697	1 135	1 012	1 210
Náhrady od Státní pojišťovny	472	424	417	445	471
Přémie za mléko	-	-	-	-	329

V celkové výši prostředků poskytnutých v roce 1960 je obsaženo 564 tis. Kčs z titulu doplatků z minulých let. V roce 1964 je v pomoci na výrobní náklady zahrnuto 283 mil. Kčs na řešení důsledků živelních pohrom.

Sestavil: Stodola